

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
תצוה-
זכור
תשפ"ה

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

לז"נ מיילא מרים בת ר' חיים ע"ה

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayeinu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
תצוה-
זכור
תשפ"ה

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seuda Stories
8-9	Our Gedolim
10-18	Parsha Challenge
19-21	Life of Truth Story
22	Hilchos Shabbos Initiative
23-24	Halacha Q&A
25-29	Rav Kalman Krohn Story
30	Comic Story
31-36	Nefesh Shimshon

גליונות

37-38	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
39-40	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
41-42	הגר"ד אדלשטיין זצ"ל
43-44	הג"ר דוב לנדו שליט"א
45-46	הג"ר משה שטרנבוך שליט"א
47-48	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
49-52	הגר"ב ד פוברסקי שליט"א
53-54	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
55-56	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
57-58	הג"ר מאיר גריינימן
59-60	הג"ר דוד כהן שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

פרשת תצוה - זכר

When to be Bold

וַעֲשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתִיחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לָהּ: (כח, לו)

The Chasam Sofer explains that Klal Yisroel has the *middah* of *azus* in order to withstand the pressures the *umos ha'olam* place on us to follow in their ways. Throughout the generations, Klal Yisroel endured countless pressures and temptations, and for that we need to be bold and courageous, *az kanameir*.

The *tzitz* that the Kohein Gadol wore on his forehead represents this *middah*. The forehead represents the *middah* of *azus* - *az metzach*, a bold forehead. But *azus* itself is not a positive *middah*. Only *azus d'kedushah* which is utilized to protect our *avodas Hashem* is called for. That is why it is engraved on the *tzitz* the words *kodesh laShem*. Our right to be *az metzach* is only when that *azus* is an *azus d'kedushah* – *Kodesh laShem*!

The Best General

שְׁבַעַת יָמִים יִלְבָּשֶׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבְּנָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ: (כט, ל)

The Gemara (*Yoma* 72b) derives from the words תַּחְתָּיו מִבְּנָיו, that when a Kohein Gadol dies, his son inherits his father's position, if he is worthy. The Gemara says that this is only true regarding the Kohein Gadol who did the *avodah* in the Mishkan, but when it comes to the *Kohein Mashuach Milchamah* whose job was to lead Klal Yisroel in battle, this *halachah* does not apply.

Rav Moshe Sternbuch relates the following story that he heard about the Chofetz Chaim. A Rav in a certain shtetel passed away and the community wanted to give a certain *talmid chachamim* the position. However, the Rav's son claimed that he had the right to inherit his father's Rabbanus, and the dispute was brought before the Chofetz Chaim.

The Chofetz Chaim answered that the *halachos* of *yerushah* on Rabbanus apply when the Rav's job is to service the Klal, to teach them Torah and *pasken* their *shailos*. However, when it is a *shaas milchamah*, the Rav's job is to lead his Kehillah in battle, to fight the negative influences and set up defensive *gedarim*. In this situation, the Rav is like a *Kohein Mashuach Milchamah* and there is no inheritance. The position goes to who can best wage battle. The Chofetz Chaim concluded, "In our generation, when we are in midst of battling the Haskalah, and we are being attacked on all fronts, the position of Rav is given to the most capable general and the rules of inheritance doesn't apply."

דברי תורה לסעודת שבת

פרשת תצוה - זכור

Remembering to Forget

כי מחה אמחה את זכר עמלק (בשלח יז, יד)

The Netziv (*Beshalach* 17:14) asks how is it possible that the remembrance of Amaleik will be wiped out if they are written in the Torah, which is *nitzchius*?

The Netziv answers that the pasuk doesn't mean the *zecher* of the existence of Amaleik will be wiped out, rather it means their culture and ideology will be eradicated. Amaleik waged war with Klal Yisroel for a reason. They understood that when Klal Yisroel accepted the Torah, they merited a special *hashgachah pratis*. Amaleik's mantra was complete freedom, *perikas ol*, and the concept of *hashgachah* was the counter opposite of their ideals. That is why they threw themselves into the *ambati rosachas* to attack Klal Yisroel. כי מחה אמחה את זכר עמלק means that ultimately Hashem will bring the Geulah which will demonstrate once and for all the tremendous *hashgachah* that Hashem shines on Klal Yisroel and completely eradicate Amaleik's belief system and ideology - for eternity.

On Parshas Zachor, we are commanded to remember how Amaleik is supposed to be destroyed, and that doesn't only mean in a physical sense. It means we have to uproot the *hashkafos* that they represent. Throughout the generations there have been various forms of Amaleik ideologies that have risen up against Klal Yisroel and on Parshas Zachor we strengthen ourselves those ideals and influences as much as we can.

Seudah Stories

Bread With Rambam

Someone once went to Rav Shach's house to ask him a question. When he got there Rav Shach was learning from a *sefer* while he was eating breakfast; a hard, stale piece of bread. When Rav Shach noticed him and asked him what he wanted, he replied: I came to speak in learning, but first I must ask the Rosh Yeshiva something else. Is this all that the Rosh Yeshiva has for breakfast, a dry piece of bread? Rav Shach waved his hand as if to say, you don't understand. "This is not just a plain piece of bread", he replied. This is a piece of bread *mit a shtikel Rambam!*

Personal Calculations

A wealthy admirer of Rav Pinchos Hirschprung passed away, leaving \$100,000 to the Rav. The Rav summoned a close confidant and asked him to compile a list of the many mosdos in town, and distribute the money equally.

"But he left the money for the Rav's personal use; why give it away?" asked the talmid, but the Rav would hear none of it.

"Perhaps the Rav could put away the money for his children's chasunos," he suggested, but again, the Rav, who had so little, spurned the idea. The talmid drew up the list, placing Beis Yaakov, which the Rav founded and heeded until his last day, at the top of the list. The Rav reviewed the list, and removed his school, Beis Yaakov, from the top, placing it together with all the city's institutions. "I don't want to pasken, to make a decision, based on personal negios, partiality. I am partial to the needs of the school, so it doesn't belong where you placed it." (Warmed By Their Fire)

Shoes for Yom Tov

Rav Hirschprung was totally in tune with the needs of others. His son once told him about a friend of his who desperately wanted new shoes for Yom Tov, but had been told by his father that they couldn't afford it. The Rav listened, and asked his son how much the shoes would cost. "Sixty dollars," was the reply. That evening, the Rav went especially to the shul where that father davened. After davening, he asked the father to drive him home, and the young boy got into the car as well. The Rav asked him what he was learning, and began to farher him. When the boy answered his questions correctly, the Rav beamed at the father. "Your son knows it so well; he has given me such pleasure. I must give him something." The Rav reached into his pocket and handed the father \$60. "Go buy him something for Yom Tov," he suggested. (Warmed By Their Fire)

Seudah Stories

Supporting the Supporter

Rav Kahaneman was originally the rav in Ponovezh, Lithuania. During the war, he wanted to save his family from the impending danger and made arrangements for them to leave the country. Tragically, they were not able to get out in time.

The Rav lost everything, but was determined to rebuild. When the naysayers tried to talk him out of buying a plot of land to rebuild the yeshivah in Eretz Yisrael, which was in grave danger itself at the time, the rav answered them, “Klal Yisrael needs a yeshivah. Even if it is only for ten days!”

Such was the vision and conviction of the Ponovezher Rav. Nothing would stand in his way. Such great men are sometimes lacking in the social skills that make them approachable to the common man, but that is where the rav was so different and unique. Our story begins in Teaneck, New Jersey. Max Rosenberg, a prominent member of the community and a successful lawyer, suffered a heart attack. His doctors told him that it was time to take it easy, and suggested that he retire and move to Florida. Max refused. He kept on working until a year later, when he was diagnosed with a malignant tumor. This time the doctors prescribed treatment, and *baruch Hashem*, Max was healed. Nevertheless, he needed no more convincing; he retired and moved down to Florida even though he was still nearly 15 years away from the time he had originally planned to retire.

As a means of supporting himself, he bought an annuity that was to pay him until he was 90 years old. He figured that he would be gone long before the annuity ran out. He could not have been more wrong. The Ponovezher Rav first met Max when he was in his 80’s. The rav would come down to Florida for a period of around three months in the winter to raise money for the yeshivah. The first time they met, Max gave him \$5,000. The rav was impressed with Max, who was a smart man and a sincere Jew. A year later, the rav went to Max again. And once more Max gave him \$5,000. This pattern continued for the next few years. But finally, during one visit, the rav was told by his driver, Reb Berel, that since Max had turned 90, his annuity had ended. He had no more money to give the yeshivah. In fact, Reb Berel said, Max may be short of cash even for his own needs.

The rav said that he wanted to visit Max anyway. Reb Berel was concerned that maybe Max would be embarrassed that he was unable to donate. But the rav prevailed. They arrived at Max’s home and rang the doorbell. Max answered the door. The look on his face said it all. He knew he could not give the rav the check for which he had come. They sat down to have some coffee and cake as Max explained the situation: that the annuity he had purchased had now expired, and he did not have enough to give anymore. The rav thanked him for all the support he had given the yeshivah over the past years, and said that now it was time for the yeshivah to pay him back. “From now on, every single month, the yeshivah is going to send you money in the amount of your annuity check!” Max’s face lit up. He thanked the rav, but politely refused. Nevertheless, the rav did not listen to his refusals. And so it was! Every single month, for the next seven years, the yeshivah sent Max a check. It may have been the first time a yeshivah supported its supporters, instead of vice versa. This is the way Max was able to live for the rest of his life. And what do you know? A few months after Max passed away, the yeshivah received a

Seudah Stories

letter from the lawyer handling his estate. He had no children and he left his mansion on Pine Tree Drive to the yeshivah!

Years later, Reb Berel would discover that, in fact, the rav had given his own money for Max's living needs. This, Reb Berel thought, gave a whole new meaning to "fund-raising" — a much deeper and more profound meaning than Reb Berel could ever have imagined. (A Touch of Warmth)

Fishing With Faith

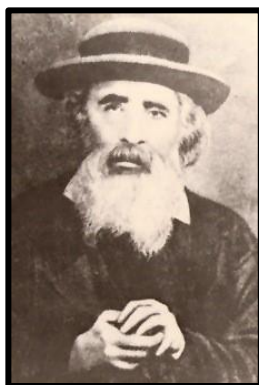
In January, a fire destroyed the building that housed Yossi Heiman's Fish Market in Borough Park, Brooklyn, leaving him with no place to operate his business and no ability to draw income. Shea Langsam owns a similar store, Fish to Dish, just a few blocks away. One would have thought that as sympathetic as he may be for his competitor's poor fortune, he would welcome this opportunity to acquire new customers for himself and increase his own business. Instead, Shea did something truly remarkable.

When he learned of the fire, he picked up the phone and called his competitor. "When he [Yossi] said that he needs a facility to process and deliver orders for his customers, I said, 'Why not join me in my store?' As fellow community members we all try to help each other as much as we can." Shea received an official citation from New York State Assembly Member Simcha Eichenstein for his incredible kindness, welcoming his competitor to operate out of his space until the store could be rebuilt.

It is a truly genuine display of true faith, a great example of genuine trust in Hashem, not existing in the form of empty lip service, but being put into practice in a very real way.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

The Saraph of Brisk

Rav Yehoshua Leib Diskin zt"l (1818 - 1898)

ב"ט טבת יארטzeit

Continued from last week...

About two months after Rav Yehoshua Leib's arrival in Yerushalayim, a carriage rolled up at the crack of dawn and came to a screeching halt in front of his home. The travelers had come from Chevron, and one of the passengers was the Rav of Chevron, 100- year-old Rav Shimon Menashe Chaikin, accompanied by a communal figure.

It was a curious sight, to say the least. Rav Yakov Orenstein, who happened to be at the Rav's house, was able to gather a few facts about the unusual visit, as he accompanied Rav Chaikin back to his wagon. It seems that an Indian Jew named Yochanan Benvenishti had visited Chevron two weeks before. He was known for his vast wealth and his connections in government circles. He had been influenced by *maskilim* to found a secular school in Chevron for the Oriental Jews, who comprised the majority of the city's population.

The danger was imminent. Rav Chaikin tried to deter Benvensihti, but in vain. He then hurried to discuss the next step with Rav Yehoshua Leib, whom he considered the giant of the generation. And Rav Yehoshua Leib had explicitly promised him that the school would not be established. Rav Yakov was amazed! The marvel was all the more pronounced when a few weeks later the new school was a forgotten project; the plans for it had been entirely abandoned. What had caused the turnabout? Years later, after Rav Yehoshua Leib's passing, his close disciple, Rav Yosef Chaim Sonnenfeld, revealed the story, which only served to reassert the greatness of Rav Yehoshua Leib...

When Rav Yehoshua Leib was enroute from Brisk to Yerushalayim, he spent a week in Paris to arrange his papers. He was glad to enjoy anonymity there. He rented a room on the outskirts of the city, which neighbored a small *beis medrash*

Our Gedolim

frequented by about 20 older men. He would learn and *daven* all day, crowned by his *tefillin* and wrapped in his *tallis*. One day, an Oriental Jew suddenly entered, ran over to the Rav, bowed and kissed his hand reverently, crying bitterly.

The Rav tried to calm the distraught man, but he fell down in a faint. When the Rav revived him, the man finally shared his troubles: "My name is Sasson Benvensihti and I was born in Calcutta, India. We have lived among heathens for generations, but are still true to our religion. I am very wealthy and own vast properties in India and other countries, so I have never known want or suffering. But for the past two years I have been afflicted with a severe lung disease. My physicians say that my days are numbered. I came to Paris to consult with a renowned surgeon, who said my only chance is to undergo a risky surgery. I found out that the great Rav was staying here in Paris. Please, holy rabbi, bless me! Give me an amulet; let me give a redemption donation; whisper some charm over me!..."

Rav Yehoshua Leib did not give him an amulet, chant any charms, nor make him any promises. He spoke clearly and concisely, saying, "Don't visit any more doctors. You do not need an operation at all. Your pain will gradually subside, and I assure you that you will live long." (In fact, Sasson lived to the ripe old age of 100!) Sasson thanked the Rav profusely. However, later his wife chilled his enthusiasm, claiming that he could not follow the advice of a Rav who was so divorced from worldly matters, certainly from medical knowledge! Sasson's oldest son, Yochanan, echoed his mother's position. Sasson's wife began to weep, begging him to undergo surgery. Sasson was swayed. When he was brought into the operating room, the surgeon suddenly expressed regret. His latest examination showed that the surgery would be too great a risk, adding, "But you are a Jew... pray to your G-d, as He can help you."

Sasson and his family felt remorseful at having doubted the Rav's advice. They went post-haste to the *beis medrash* and, weeping loudly, begged Rav Yehoshua Leib's forgiveness. Sasson handed him a bejeweled box decorated with rare diamonds, containing gold coins. Rav Yehoshua Leib explained that he had never, and would never, accept a gift. He then again told Sasson that he was to keep his distance from doctors, return home, and await G-d's imminent succor. He then added prophetically, "The day may yet come when I will require your services." Sasson promised that he would be forever at his service, never forgetting the Rav's kindness.

Sasson returned to India, where he recovered, and Rav Yehoshua Leib ascended to Yerushalayim. Although many incidents occurred since that encounter in Paris, Rav Yehoshua Leib did not forget. When Rav Chaikin appeared mentioning the name Benvenishti from India, the Rav knew that the battle was already won, and assured Rav Chaikin of such. He wrote a letter to Sasson, asking him to warn his son, Yochanan, in severe terms, to abandon his plans of establishing the school in Chevron. When Sasson received the letter, he trembled. He immediately went to his son's house and warned him explicitly to cease and desist from the activities that were grieving the holy Rav. At first Yochanan could not understand the importance of the Rav's insistence. But then he remembered his mistake in resisting the Rav's words in connection with his father's illness, and how they had all subsequently been convinced that the Divine Will was being expressed through that wise man's throat. Yochanan pulled out his files on the school and ripped them up with one grand flourish.

To be continued...

PARSHA CHALLENGE

פרשת תצוה

1. When in the תורה was the ציץ used by a כהן הדיוט?¹
2. Which stone of the חושן is the name of one of אחשורוש's advisors?
3. Regarding which **five** מצוות in this week's פרשה does it say תמיד?
b. Regarding which three other מצוות in the מקדש does it say תמיד?²
4. Which measurement in this week's פרשה isn't used in any other context in the תורה?
b. Which body part in this week's פרשה isn't mentioned anywhere else in the תורה?
5. Which יום טוב is referred to in this week's פרשה?
6. Name two קרבנות that part of their עבודה was to put דם on a person's ear.
7. I was used for the ציץ,
I was used for the חושן,
I am supposed to be used part of a daily
מצוה even in our times.
Who am I?
8. I am one of the six,
Four are mentioned in last week's פרשה,
I am mentioned in in this week's פרשה,
One is mentioned in next week's פרשה.
Who am I?

Need a hint?

¹ He used it for a purpose other than wearing it

² One in תרומה, two in יצו.

Answers

1. פרשת מטות in מדין used it when he fought against פינחס. The פסוק says רש"י See "וכלי הקדש וחצצרות התרועה בידו" (לא, ו).
2. תרשיש
3. 1) מנורה, חושן, ציץ, קרבן תמיד, קטורת
b. לחם הפנים (שמות כה, ל), אש תמיד (צו ו, ו), מנחת חביתין (צו ו, יג).
4. The זרת חושן measured a.
a. מצח - *forehead*
5. The יום כפור which refers to וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה וגוי (ל, י) פסוק says.
6. איל המלאים, אשם מצורע
7. I was used for the ציץ,
I was used for the חושן,
I am supposed to be used part of a daily מצוה even in our times.
Who am I? פתיל תכלת -
8. Next week....

Last Week's Riddle:

I am a structure in the משכן and the המקדש,
I am never mentioned in the תורה,
However, the תורה explicitly states my alternative is not allowed, - לא תעלה במעלת על מזבחי (כ, כג) -
Without me the עבודה could not be completed.
Move one of my נקודות and I can be a קרבן. - אבש A -
Who am I? - The מבזח (the ramp of the מזבח) כבש

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
לעיני שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
© כל הזכויות שמורות

RIDDLES

Each *shevet* is connected to its stone on the *choshen*. Can you figure out how?¹

Shevet	Stone	Question	Answer
Reuvein	<i>Odem</i> (red)	When was Reuvein willing to turn his face red from embarrassment?	When he admitted to the <i>chet</i> of moving Yaakov's bed.
Shimon	<i>Pitdah</i> (green)	Doing an <i>aveirah</i> can make you "sick and green in the face." When did a leader of <i>Shevet Shimon</i> do a big <i>aveirah</i> ?	Zimri ben Salu married a <i>Moavi</i> woman.
Levi	<i>Barekes</i> (a bright, shining stone, used by Noach for light in the <i>teivah</i>)	How does <i>Shevet Levi</i> "light up others"? Which member of <i>Shevet Levi</i> was born glowing, and later had to cover his face to hide his glow?	<i>Shevet Levi</i> : by teaching Torah. When Moshe was born, the house filled with light; later, " <i>karan ohr panav</i> " – his face shone.
Yehudah	<i>Nofech</i> (a stone which causes enemies to flee)	Where do we find that Yehudah's descendants were strong fighters?	Yaakov blessed him, " <i>Yad'cha b'oref oy'vecha</i> ." Dovid HaMelech and Mashiach are both described as defeating enemies.
Yissachar	<i>Sapir</i> (sapphire)	<i>Shevet Yissachar</i> was known to produce <i>talmidei chachamim</i> . What connection is there between sapphire and Torah?	The <i>luchos</i> were made out of sapphire.
Zevulun	<i>Yahalom</i> (a silvery diamond)	What is the connection between Zevulun and silver?	Zevulun were successful in business and supported Torah.
Dan	<i>Leshem</i> (a stone which depicts an upside down face)	When did <i>Shevet Dan</i> "flip things" in the wrong direction?	They were responsible for <i>Pesel Micha</i> in Sefer Shoftim.
Naftali	<i>Shevo</i> (a stone which helps a person attach himself to a chariot, to ride it)	Where is there a hint to "attachment" regarding Naftali?	His name means "attached" – " <i>Naftulei Elokim niftalti</i> ." ²
Gad	<i>Achlama</i> (a very common and well known crystal)	<i>Shevet Gad</i> was well known. How?	They had a large population, and they had a recognizable way of striking their enemies.
Asher	<i>Tarshish</i> (a stone which, when ground, could be used to thicken or fatten food)	Where do we find fatness in connection to Asher?	Yaakov blessed him, " <i>MeiAsher sh'meinah lachmo</i> ."
Yosef	<i>Shoham</i> (this stone makes its bearer liked by others, and its name, "שהם," has the same letters as "השם")	When was Hashem with Yosef, making everyone think highly of him?	When he was a slave in Mitzrayim.
Binyamin	<i>Yushfeh</i> (ישפה – a multicolored stone which can seal, and prevent bleeding)	When was Binyamin very unsure of what to do, having "multicolored" thoughts, and in the end "sealed" his mouth?	He couldn't decide if he should tell Yaakov about the sale of Yosef, and even though he "had a mouth" (ישפה) and could have spoken, in the end he decided not to.

¹ עי' רבינו חיי כ"ח ט"ו, ועיי"ש עוד

² עי' בראשית ל' ח'

Within the *mitzvah* of lighting the *menorah* in the Beis HaMikdash, there is a hint to the special relationship that women have with *hadlakas neiros Shabbos*. How so?

The *gematria* of “תצוה” equals that of “נשים צוה” – “He commanded the women.”³

What does “*kohein*” mean?

A *meshareis* – servant.⁴ In the context of Aharon’s sons, it means those who serve Hashem.

From the *Leil Shabbos* of *Parshas Tetzaveh* through *Purim*, we will mention 4 people whom the *pesukim* describe as wearing linen clothing (3 in *laining*, 1 elsewhere). Who are they?

- On *Leil Shabbos*, we will describe the *eishes chayil* who wears “*sheish v’argaman*.”⁵
- On *Shabbos* morning, the *laining* describes the *kohein* who wore clothing made of “*bahd*”⁶...
- and the *Kohein Gadol* who wore clothing of “*sheish mashzar*.”⁷
- Mordechai went out wearing a “*tachrich butz*.”⁸

Although the *Kohanim* wore their *bigdei kehunah* while doing the *avodah*, there was a part of the daily routine in the Beis HaMikdash during which one of the *bigdei kehunah* was REMOVED briefly. When?

The daily *avodah* was divided among the *Kohanim* who were “on duty” that day, by means of a “*payis*.” The *Kohanim* would stand in a circle inside the *lishkas hagazis*. They would select a number, and everyone would put out either 1 or 2 fingers. An appointed person would go around the circle, counting fingers, and the person upon whom the selected number “landed” would be chosen for a given *avodah*. At the outset, the person who was appointed to do the counting would choose a *kohein* from the circle, remove his *mitzneses*, and immediately replace it, in order to indicate that the counting would begin from him.⁹

Let’s do *chazara* on *Parshas Vayeitzei*: the names of the *shevatim* were written on the *avnei shoham* in age order, with 6 names on the first stone, and 6 on the other.¹⁰ What was the first *shevet* listed on the second stone?

Gad

What material was used to make the *choshen* which held the *avnei miluim*, and how big was the *choshen*?

- It was made out of the same type of fabric used to make the *eifod*, containing *zahav*, *t’cheiles*, *argaman*, *tola’as shani*, and *sheish*.¹¹
- It was a square *zeres* (about 1x1 foot at largest, and 6x6 inches at smallest).¹²

Because Aharon was willing to GIVE UP *nevuah*, Hashem gave him and his family MORE *nevuah*. How so?

Hashem rewards *middah k’negged middah*, so that we recognize His *hashgacha*. Aharon had *nevuah* before Moshe, but was nonetheless happy to be “demoted,” and become Moshe’s helper in *Mitzrayim*. Because of this happiness in his heart, Aharon received the *mitzvah* of wearing the *choshen* on his heart.¹³ The *urim v’tumim*, contained within the *choshen*, gave Aharon access to a special type of *nevuah*, which would beget more *nevuah* when passed down to his children, the future *Kohanim gedolim*.¹⁴

³ בעה"ט כ"ז כ'

⁴ רש"י כ"ח ג'

⁵ משלי ל"א כ"ב

⁶ כ"ט מ"ב ועוד

⁷ כ"ח ו' ועוד

⁸ אסתר ח' ט"ו

⁹ יומא כ"ה., רמב"ם תמידין ומוספין פ' ד'

¹⁰ רש"י כ"ח י'

¹¹ כ"ח ט"ו

¹² שם ט"ז

¹³ שבת קל"ט.

¹⁴ דרשות הר"ן דרוש ג'

One isn't allowed to get distracted from the fact that he is wearing *tefillin*. Similarly, the *Kohein Gadol* must maintain awareness of the *tzitz* which he is wearing. Which would you say is more obvious?

If the *Kohein Gadol* must maintain awareness of the *tzitz*, which contains only one mention of Hashem's name, all the more so must we maintain awareness of our *tefillin*, which contain many mentions of Hashem's name.¹⁵

JUST CURIOUS

How high up on the *kohein's* body did he wear the *michnasayim*? How did they stay up? How long were they? How tight were they?

The top of the *michnasayim* were worn above his "belly-button," close to his heart; they were held up by drawstrings¹⁶, reached his knees¹⁷, and were wide and loose.¹⁸ Some hold that they had no separation between the legs, and were more like a bag with 2 holes at the bottom through which the *kohein* placed his legs.¹⁹

Unwrapped, how long were the *mitznefes* and the *avneit*?

The *mitznefes* was 16 *amos* long, and the *avneit* 32 *amos* long – respectively, as big as 32 and 64 feet!²⁰

A typical *gartel* is about 11 feet long, and wraps around a person about 4 times. Why did the *avneit* have to be so long?

The *kohein*, our *shliach* to gain *kaparah*, needs all of his thoughts and *kavana* focused on the *avodah*. Since thoughts are affected by actions, Hashem designed the *bigdei kehunah* such that a *kohein* would constantly notice his own clothing, reminding him of his mission. Thus, the *kesones* reached almost to the *kohein's* heel, and its sleeves reached his palms, so it was constantly noticeable to him. The *mitznefes* was wound many times around the *kohein's* head, thus noticeable whenever he looked up, and since the *avneit* was likewise wound around his waist many times, it was constantly rubbed by his arms.²¹

Could you ask the *urim v'tumim* a personal, life question, like what profession to pursue, etc.?

Regular people could not ask questions. It was only available for kings, the *beis din*, or someone upon whom the community relied.²²

When a question was asked to the *urim v'tumim*, who actually verbalized it? The questioner? The *kohein*? Did he talk to the *choshen*? Towards *Shamayim*? How do you picture this?

The questioner would ask, quietly and privately, as if he was *davening*, and *ruach hakodesh* would take hold of the *kohein*, allowing him to perceive the answer.²³

Could the person asking the question to the *urim v'tumim* see the letters light up, or only the *kohein* could see?

When using the *urim v'tumim*, the *kohein* faced the *aron*, and the questioner faced the back of the *kohein*, unable to even see the *choshen*.²⁴ The letters didn't physically light up; rather, the *kohein* perceived their illumination with a degree of *ruach hakodesh* higher than a *bas kol*, but lower than *nevuah*.²⁵

¹⁵ יומא ז':

¹⁶ רמב"ם הל' כלי המקדש ח' י"ח, עי' נדה י"ג: וכלים ריש פ' כ"ו ופהמ"ש ורע"ב שם

¹⁷ כ"ח מ"ב, רמב"ם שם

¹⁸ עי' רש"י נדה שם

¹⁹ עי' רמב"ם שם ותפא"י בקונטרס קופת רוכלין הנדפס בריש סדר מועד, בכללי בגדי קדש של כהונה

²⁰ רמב"ם הל' כלי המקדש ח' י"ט

²¹ ספר החנוך צ"ט

²² רמב"ם הל' כלי המקדש י' י"ב

²³ רמב"ם כלי המקדש י' י"א

²⁴ רמב"ם כלי המקדש י' י"א

²⁵ רמב"ן כ"ח ל', אבל עי' דרשות הר"ן דרוש ג'

When the letters on the *choshen* would light up, how did the *kohein* know in what order to arrange them?

The *urim v'tumim* were boards or pieces of *kla*²⁶, upon which were written special names of Hashem, which were inserted into the fold of the *choshen*. When the *kohein* would think about the names called "*urim*," certain letters would light up. He would then immediately think about the names called "*tumim*," and he would understand how to arrange the letters.²⁷

A non-Jew overheard someone describing the beautiful *bigdei kehunah*. He approached Hillel, and requested to convert in order to become the *Kohein Gadol*. Hillel accepted him, and while they were learning together, the *geir* discovered that non-Kohanim, even kings, can't do the *avodah* in the Beis HaMikdash, which made him realize the flaw of his plan.²⁸ Why didn't Hillel just inform him of this at the outset?

When dealing with unreasonable requests and seeking to correct errors, one must be aware of his goal, and give consideration to the proper timing, and method, of his response. Waiting for the correct moment will be more effective than blurting out an uncalculated criticism.²⁹

IN YOUR OPINION

Moshe asked Hashem, "If you don't forgive Bnei Yisrael for the *Chet HaEigel*, erase my name from the Torah." Even though they were forgiven, Moshe's name doesn't appear in *Parshas Tetzaveh*, because a *tzaddik*'s curse is fulfilled (at least partially) even if expressed conditionally.³⁰ We see how careful we must be even when speaking about ourselves.³¹ Why do you think it matters how we speak about ourselves?

Some situations demand that someone step forward and take charge; at other times, it's better to "lay low" and avoid the "spotlight." How do you know when each is appropriate?

Parshas Tetzaveh focuses on *Kohanim*. Therefore, although Moshe was clearly involved in these *mitzvos* and the inauguration of the *Kohanim*, his name is not mentioned, as he let Aharon have "his *parsha*."³²

Imagine the dining room of someone very fancy. Describe everything you'd see.

Fancy people have candles in their homes (or perhaps expensive chandeliers, nowadays). Likewise, Hashem told us to light the *menorah* in order to glorify the Beis HaMikdash in the eyes of its beholders, so that it will inspire awe and humility in those who enter.³³

Is it ever appropriate to focus on the negative in ourselves, or others?

Oil for the *menorah* must be produced by crushing olives – not by grinding them.³⁴ On the other hand, oil used for *menachos* (*korbanos* made out of flour) can be produced by grinding. Rashi summarizes this distinction with the phrase, "*kasis lamaor, v'lo kasis limnachos*," which can be explained *b'derech derush*, "One should only 'crush' himself (by focusing on his negative traits) if it will bring him to 'light' and inspire growth, but NOT if it will bring him to '*menucha*' – restful forfeit." We should be "crushed" to LIGHT up – but never to GIVE up!³⁵

²⁶ עי' שו"ת רדב"ז ח"ה סי' צ"א

²⁷ רמב"ן כ"ח ל'

²⁸ שבת ל"א.

²⁹ כ"ח ד' Growth Through Torah

³⁰ בעה"ט כ"ז כ'

³¹ דברי אליהו מהרב מרדכי אליהו

³² ועיי"ש עוד Unlocking the Torah Text

³³ ספר החנוך צ"ח

³⁴ כ"ז כ'

³⁵ ("צו זיין צו בראכין צו לייכטן, אבער נישט צו ליגען.") ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר בס' חשבה לטובה

Do you think billionaires do laundry, or whenever they shop they just buy 100 shirts and wear a new one every day?

The *bigdei kehunah* were never laundered: if they got filthy, they would be downgraded to be used as wicks, and were replaced by new *begadim*. Even washing clothing to reuse them is below the dignity of the extremely honorable and wealthy Beis HaMikdash.³⁶

How careful are you to not rip your clothing? Does it depend on the type of clothing?

We are not allowed to rip the collar of the *me'il*³⁷, or any of the *bigdei kehunah*³⁸. In order to ensure that the *Kohanim* wear their *begadim* with an attitude of awe, tranquility, and dignity, we are forbidden to do the destructive and disrespectful act of ripping these *begadim*.³⁹

While a *kohein* is doing the *avodah*, the *bigdei kehunah* must be in direct contact with his body, without anything separating between them. What would you predict are some common cases in which something might interrupt between his body and his clothes, which a *kohein* should avoid?

- Foreign particles going up his sleeves, such as hair, dust, or bugs.
- *Tefillin shel yad*.
- A wind which poofs out the garment.
- His hand (like sticking it under the *kesones* to scratch).
- Long hair going down the back of his neck, into the *kesones*.
- A loose thread.
- Certain bandages.⁴⁰

³⁶ רמב"ם הל' כלי המקדש ח' ה' מזבחים פ"ח:

³⁷ כ"ח ל"ב

³⁸ עי' רמב"ם הל' כלי המקדש ט' ג' ומנ"ח ק"א א'.

³⁹ ספר החנוך ק"א

⁴⁰ כלם ברמב"ם הל' כלי המקדש י' ו' ח'

Parshas Zachor

RIDDLES

Amaleik attacked us when we were “*ayeif v'yageia*.”⁴¹ What does “*ayeif*” mean?

Tired due to thirst.⁴²

Which person in *Tanach* is recorded as fulfilling the *mitzvah* of “*Zachor*”?

After Shaul spared Amaleik, Shmuel verbally described what Amaleik had done wrong, and then killed Melech Agag. This is the goal of the *mitzvah* of “*Zachor*”: to arouse our enmity towards Amaleik, so that we remember to combat them.⁴³

JUST CURIOUS

How often must we remember what Amaleik did to us?

- Constantly.⁴⁴
- Once every year, or every 2-3 years. One is *mevateil* the *mitzvah* if he goes his whole life without remembering.⁴⁵
- Once every 12 months, which is how long it takes to forget something.⁴⁶

What emotion should one feel when listening to *Parshas Zachor*?

- Loved: we read *Parshas Zachor* to appreciate that Hashem hates anyone who distresses us.⁴⁷
- Upset: we should recall what they did to us, and remind ourselves of the hatred which we should feel towards this evil nation.⁴⁸

After the *nissim* of *Yetzias Mitzrayim*, the nations of the world were scared of us.⁴⁹ Unfortunately, over our history, many have attacked us. When did their attitude change?

When Amaleik attacked us and “broke the ice.”⁵⁰

Amaleik attacked Bnei Yisrael in *Refidim*⁵¹, because, “*Rafu Yisrael y'deihem midvrei Torah*” – our hands were weak in Torah.⁵² How could we be blamed for weakness in Torah, if this happened before *Maamad Har Sinai*?

We became weak in our attitude of excited anticipation to RECEIVE the Torah.⁵³ Thus, in order to defeat Amaleik in the times of *Purim*, we had to renew this excitement by re-accepting the Torah with *simcha*.⁵⁴

⁴¹ דברים כ"ה י"ח

⁴² מ"ק ב. ורש"י דברים שם

⁴³ רמב"ם מ"ע קפ"ט

⁴⁴ רמב"ם מ"ע קע"ט

⁴⁵ ספר החנוך תר"ג

⁴⁶ ח"ס אה"ע קי"ט

⁴⁷ ספר החנוך תר"ג

⁴⁸ רמב"ם מ"ע קפ"ט

⁴⁹ שמות ט"ו י"ד

⁵⁰ ספר החנוך תר"ג

⁵¹ שמות י"ז ח'

⁵² מכילתא שם וסנהדרין ק"ו.

⁵³ עי' רש"י יחזקאל כ' י"ג

⁵⁴ עי' שבת פ"ח. ועי' משלחן ר' אליהו ברוך פורים ע' ת"ה

In the *haftarah*, we read that after Shaul failed to kill Agag, Shmuel informed him that Hashem was very upset regarding his actions, and would be replacing him with a better king. After hearing this, Shaul admitted that he had sinned, and asked Shmuel to honor him by walking with him.⁵⁵ At such an embarrassing moment, would that tiny bit of honor make things better?

When we experience a moment of failure, the *yetzer hara* tries to take advantage by telling us to “throw in the towel” and give up hope. Shaul, aware of this, made a brilliant decision to slow his descent by holding on to whatever dignity was still available, so he could transition successfully and move on from this event.⁵⁶

⁵⁵ שמואל א' ט"ו ל'

⁵⁶ שיחות מוסר מאמר נ"ה (בחדש)

בעזרת השם יתברך

בְּחֻזֹר לְעֵינֵינוּ: When Velvelah turned eighteen, coming from any other family, he would have been a *shadchan's* delight..¹ He had אֶלֶּע מַעֲלוֹת! When the suggestions came for Velvelah to marry a daughter of some יְשִׁיבָה or *rabanishe* family, they refused to take him. Although Velvelah was a shining star, they didn't like the things that revolved around that star. Velvelah was rich, he came from a prominent family with tremendous יְחִוּס. He was handsome, a beautiful מְנַגֵּן, and a great תַּלְמִיד חֻכָּם. However, his three older sisters had strayed very far from the path of קְדוּשָׁה, *Torah* and *mitzvos*. That kept these suggestions away. Still, there were many prominent, rich members of the community that would have been more than happy to take Velvelah for a son-in-law, but here was where Velvelah's mother, Zelda, came in. She decided that her son, her precious gem, was deserving of a *nadin* of no less than 20,000 rubles. Even that would be giving him away cheap! That made it very hard for Velvelah to get married.

There was a certain Reb Mendel in their town. Mendel wasn't rich, but he had his *parnassa*, he sold wine. Reb Mendel was a serious תּוֹרָה. Whenever he had a chance, he would spend long hours in the בֵּית מִדְרָשׁ. The people liked Mendel. He had wonderful מְדוּת. He was a pleasant person, and a pleasure to be around. His only daughter, Rivka, was very similar to her father. She was very smart, always smiling, and she was the epitome of צְנִיעוּת and קְדוּשָׁה. Reb Mendel was very מְחַשֵּׁיב תּוֹרָה. He really wanted a son-in-law who was a תַּלְמִיד חֻכָּם. His Rivka was getting older and the *shadchanim* weren't knocking too often.

When a *shadchan* suggested Zalmen Leib's Velvelah to him, Mendel stopped short. Velvelah was the talk of the town. *Velvelah would be a great shidduch for my daughter*, Mendel thought to himself. But then, the *shadchan* told him how much money Zelda wanted. It nearly knocked the wind out of him! "Forget it." Mendel immediately said. 20,000 rubles was about how much money he made in ten years. The *shadchan*, however, wouldn't take no for an answer. "But you can't afford to give up Velvelah! There's only one of him. I'm telling you, if you don't take him somebody else will." Mendel started getting nervous. He felt something within him. There was like an adrenaline. Something was cooking inside him that made him say to himself – *let me jump into this! After all, it's for my daughter's sake, isn't it worth sacrificing myself?* "Listen here," said Mendeleh, "I really can't jump into anything like this. Let me discuss it with my wife and daughter. Come back in a week." The *shadchan* wasn't going to wait a week. They finally settled on five days.

When Reb Mendeleh discussed the suggestion with his wife and daughter, both of their eyes lit up at the thought of someone like Velvel. "The problem is," Mendel continued, "a 20,000 ruble *nadan* that his mother has placed on his head."

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim* story #29, Dial-A-Shiur, originally from *Licht Shtralen*

Mendel's wife stood up and said, "absolutely not. We cannot go into *chovos* for the rest of our lives." Rivka just shrugged and said, "father, I can't ask you to do that for me." But the father had different ideas. He asked Rivka to step out and he and his wife had a serious discussion.

Mendel had a plan. He and his wife had some relatives who were wealthy. He had never asked them for anything until then. Mendel knew that it would be terribly embarrassing to ask them for money. He would have to travel to other parts of Hungary to meet with some of them. He was willing to do it for their daughters' sake. Mendel's wife did not like the idea at all. "You're going to diminish yourself and go to my family and ask them for money?!" She was worried about her husband. She was worried about the image of the family, and she was really worried about Zelda. However, she respected her husband's decision. Maybe her husband was right. Maybe all of this was well worth it for her dear daughter Rivka?

After five days, true to his word, the *shadchan* returned and received a very positive *yes* from Mendel, but a little more hesitant *yes* from Mendel's wife. With that accomplished, he proceeded to Reb Zalmen Leib and his *rebbetzin*. They discussed and negotiated for a while. Finally, they agreed, but Zelda made something absolutely clear. "If one penny is missing from the 20,000 rubles there will not be a *חופה*!" The *shadchan* laughed off her concerns. "Reb Mendel is loaded! You have nothing to worry about," and he left to give the news to Reb Mendel. After several more days of negotiations and meetings back and forth, the entire town was invited to the *תנאים*. This was truly a *simcha*! Velvel was engaged to Rivkaleh. The Rebbe also came. When he read the *תנאים* and he came to the part that the father of the *כלה* promises twenty-thousand rubles, everyone was able to tell the Rav had some difficulty verbalizing that. He *krechted*, thinking to himself, "Oy, what is Mendel getting himself into? How is he going to be able to come up with that money?" But they read the *תנאים* anyhow, and a date was set for the *חתונה* six months down the road.

Mendel got busy right away raising the money. He announced to his friends that he was going off deep into Hungary officially to... *search for some new type of wine that he was going to sell*. He didn't tell anyone that he was going off to *schmor* from his family or perhaps some others as well. When he went to say good bye to the Rav he spelled everything out clearly. There was even a tear of apprehension on Mendel's eye, "Rebbe, I made my decision. Now, I am hoping that I'll be successful," he said uneasily. The Rebbe assured him that he shares the same hopes with him. "Perhaps," continued Mendel, "the Rav can give me some type of a *הקלפה*, or letter that I can show my family and some other *gevirim*?" The Rav said that of course he would do that for him.

Going out to ask his and his wife's relatives for money was a lot harder than Mendel thought it would be. He was really embarrassed. They didn't respond as generously as he had expected. He ended up going from town to town, further and further away from home, together with the other *meshulachim*. When he had almost collected the entire sum, a certain *gevir* offered to furnish the rest of the sum that Mendeleh needed. He also offered to wire all the money home for Mendeleh. "I myself would breathe easier knowing that you are traveling without the threat of someone taking the money away from you!" he said. Mendel naively took him up on his offer and thanked him gratefully.

A few days after Mendeleh got home he went to the bank expecting the money to be there. It wasn't. He became very apprehensive. He assumed that there was just a delay and the money would be coming. He told that to the *mechutanim*. Zelda became livid, and she very loudly repeated her demand for the money. Mendeleh ran to the *Rav* and told him the whole story. The *Rav* strongly insisted to Zalmen Leib that the *חופה* go on as planned. "Everyone knows that Mendel is not a swindler or a liar. He says the money is coming and it's just a matter of a couple of days. To push off a *חופה* is a *geferliche zach!* Reb Zalmen Leib," the *Rav* continued, "I hold you personally responsible. This is not going to happen, not in this town!"

The *חופה* went according to plan. It was a *chasuna* that was clearly made in heaven. The *simcha* was so great that even for the moment Zelda put away her misgivings and the entire *sheva brachos* was a time of pure joy for everybody that participated.

After the *sheva brachos* life was exciting. Mendel hoped it would be fantastic, but that was not to be. Mendel felt that he had made a devastating mistake. Ultimately, it turned out that the *gevir* was a swindler. When Mendel found out that the money wasn't coming, he came home, sat down, and told his wife, "There's no hope. The man took it and I have no way of proving it." Mendel was very concerned about his *mechutainister* and he looked terribly worried, "She's going to claim that I'm a swindler and a liar!" "Let her say it!" his wife cried. "It's the *נֶשֶׁל מַעֲלָה בֵּית דִּין* who decides if you're a swindler and a liar, not Zelda. Mendel, I want you to relax. You have to have *בִּיטְחוֹן* that whatever *הוא בָּרוּךְ הוּא* does is good. The *shidduch* was *בְּהַשְׁמָיִם* and it was *bashert* for the *shidduch* to take place. Look how happy our daughter is! She's married, everything is so great and beautiful. The situation with the *nadin* is going to be our problem. It was *bashert* we should have to endure this, and like you said, we'll endure it for our children."

B'ezras Hashem we will continue this story. We saw a great lesson in this segment. Although Reb Mendel's *הַשְׁתַּדְּלוּת* was going too far, ultimately, everything that happens is from Hashem and is therefore, by definition, good. It's beautiful to see his wife's great example of *אַמוּנָה*.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to drain the liquid from a salad with one's spoon while eating?

One eating salad may not drain the liquid accumulated in the spoon by placing the spoon against the bowl, unless some liquid is left inside the spoon. This would also apply if one wishes to eat vegetables from soup without the liquid. One should therefore refrain from eating with a slotted spoon in these situations, since all the juice will inevitably be drained out.

Is it permissible to remove a specific food from a mixture of foods in the freezer to let it defrost, or a specific drink from a mixture of drinks to be put into the refrigerator a few hours prior to the meal?

According to many *Poskim*, this is considered immediately prior to the meal since the defrosting or refrigerating is part of the meal preparation, and is therefore permitted. However, this is only permitted to be done within the time frame necessary for the defrosting or refrigeration to prepare the food or drink to be ready for the meal. Therefore, one is not permitted to do this at night so that the food or drink will be ready for the morning meal, or at any time earlier than the necessary time it would take to defrost or refrigerate.

Note: Food packages or drinks that are distinctly labeled are only considered a mixture if they are piled one atop another. However, if different foods are wrapped and not clearly labeled, they are considered a mixture unless they are placed separately from each other.

Is it permissible to select a food item from a mixture of others of the same type (for example, selecting the end pieces of cake from a platter filled with cake)?

Food items that are alike and have the same taste but different appearances, such as end pieces or pieces cut differently or of different sizes, are not considered different types and may be sorted, since they are one type of food. However, if items are the same type of food but the tastes are distinctly different (for example, whole wheat *challah* and regular *challah*), they are considered different types and may only be sorted by following the conditions that permit *Borer*. Similarly, a bunch of apples that contain some rotten apples is considered a mixture of different types and may only be sorted following the conditions that permit *Borer*.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג.... אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 19

ע' רמ"א שכ"ח-ל"ז, ער"ב-ל", ש"ח-כ

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

My son woke up שבת morning after פורים with quite a hangover. Can he take Tylenol?

QUESTION 2

After a פורים with lots of wine, I think I need a break from wine. Can I make קידוש for שבת day on schnapps instead of wine? חסידים do it every week!

QUESTION 3

During the סעודה on Friday night I noticed that one of the paintings hanging in my dining room was a little tilted, probably from all the פורים סעודה excitement. Can I straighten it? It's making me nervous...

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

With פורים coming out on Friday, when is the time I should eat my סעודת פורים in order that we can enjoy our סעודת שבת as well?

Answer: The (תרצ"ה-י) משנ"ב writes that לכתחילה one should start their סעודה before חצות, but he also makes mention of the אפרים יד who writes that it is enough to start 3 hours (שעות זמניות) before nighttime. If someone didn't start by that time, the (רמ"ט-ב' "מותר") ביאור הלכה writes he can still start afterwards בדיעבד.

continued....

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Last time פורים came out on Friday, one of my boys was so drunk, that he slept straight through the סעודה on Friday Night! What should such a person do when he wakes up שבת morning?

Answer: If someone misses קידוש and the סעודה on Friday night, he makes a full קידוש by day, omitting "ויכולו", but saying both "בורא פרי הגפן" and the second ברכה of "...אשר קדשנו במצותיו...". He should eat three separate סעודות of bread by day.

QUESTION 3

Our סעודת פורים is still "k'nocking" and it's almost שבת - the sun is about to set. What's our next move?

Answer: A complicated question. If someone is in the middle of a סעודה when שבת begins, they must immediately stop eating and drinking. All the bread on the table should be covered. Then one should take a cup of wine and make קידוש on it, without saying the ברכה of בורא פרי הגפן, since the ברכה was already said earlier during the meal. There is a מחלוקת whether one needs to make another המוציא afterwards, and the משנה ברורה (רע"א-י"ח) writes that one should not since it is a ספק ברכות. By bentching, the משנה ברורה (תרצ"ה-ט"ו) writes that one should say רצה, but not הניסים.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

The Attitude of Gratitude Part II

Recap: Hillel, a Tunisian Jew, took in Achmed, a young Muslim orphan who had nowhere else to go, and raised him for six years until he was eighteen. Achmed was very successful later in life and became mayor of the city of Kairouan. He also became a bitter anti-Semite. In a plot to harm his former benefactor, he invited Hillel to Kairouan so that he could thank him properly, and took him to see the old Jewish cemetery.

Hillel stepped down from the carriage, his knees trembling in anticipation as Achmed unlocked the tall stone fence. The gate swung open, and the cemetery lay open before him. He walked inside,

his eyes drinking in the gravestones. Here was where so many geonim and tzaddikim were buried! He could hardly believe that he wasn't dreaming. He began walking through the cemetery, scanning the inscriptions on the grave markers for the kivrei tzaddikim.

Achmed tagged along beside him, apparently curious. He wore a strange expression on his face that Hillel couldn't exactly interpret. Suddenly, the Muslim stopped walking. "Cursed Jew!" he snarled, spitting at Hillel's face.

Hillel abruptly stopped walking and wiped his face, staring at Achmed in shock. It was the last thing he'd been expecting.

But Achmed wasn't done. "Cursed Jew!" he roared again, pulling out a sharp blade. "You think I brought you here to thank you? I brought you here to kill you! You deserve nothing short of death, and even a quick, easy death with this knife is not enough for you!"

Hillel's face turned white, realizing that the letter and Achmed's friendliness had been nothing but a honeyed trap. He stared at the gleaming blade in horror, his legs frozen to the ground.

"I can kill you this second, but I'm not going to do that," Achmed said, grinning wickedly. "Instead, I will lock you into this cemetery, where you will eventually starve to death. You can start digging your grave if you'd like! This is where your life ends."

Hillel wanted to run, but he found that he could not move. Besides, there was nowhere to run to.

Achmed had already slammed the stone door shut and was turning the key in the lock, his evil laugh echoing across the empty field. He was stuck, trapped inside the cemetery.

As soon as he regained control of his limbs, he began to walk around the perimeter of the cemetery, searching the stone fence for a way out. But there was nothing. Not a tree that he could climb to reach the top of the fence, not a stone sticking out from the wall that he could use to pull himself up. There was no rope or wood to make a ladder. Nothing but a cemetery full of graves.

Suddenly, Hillel remembered just why he'd decided to take Achmed up on his invitation. It wasn't to see the Arab he'd raised in his home, but to visit kivrei tzaddikim. He was trapped in the cemetery, but he was together with so many holy sages. This newfound thought gave him energy and optimism, and he continued searching for their resting places.

Soon, he found them. All three tzaddikim – Reb Nissim Gaon, Reb Chushiel Gaon, and Rabbeinu Chananel—were all buried near each other. Removing his shoes out of respect for the venerated Torah giants, he threw himself at their graves and began to weep. “Ribbono Shel Olam! I risked my life to come here only for the purpose of davening by the kivrei tzaddikim. Please, in the merit of these tzaddikim, save me!” For the next few hours, he prayed intensely at the three kevarim.

When it started to get dark, and he decided to make a last-ditch effort to find a way out of the

cemetery before he would be forced to stay there for the night. He walked to the heavy stone door and tried to push it open. To his immense surprise, the door gave. It wasn't locked!

Hillel realized that Hashem had performed a great miracle for him. Tears pooled in his eyes as he thanked and blessed Hashem from the depths of his heart for saving his life. Then his legs began to move, on instinct, carrying him away from the cemetery as fast as they could.

He was still dressed as a Muslim, so it wasn't dangerous for him to be seen in Kairouan by those who didn't know him, but he was terrified of bumping into Achmed. Avoiding the main streets, he hitched the first ride he could find out of the city.

He spent the entire journey home in perpetual fear of Achmed. There was no way of knowing whether the hate-crazed mayor had realized that his victim had escaped, and Hillel worried that he was on his trail. Instead of traveling directly home, he took a winded, roundabout route, where he would be safer. Eventually, he arrived in his hometown, still shaking with fear, and recounted the entire story to his family.

Soon, the incredible story began making its rounds throughout the city. Everyone was talking about the miracle that Hillel had experienced, and the tale soon reached the ears of the city's rav, a holy tzaddik named Rav Yehoshua Bistriz. When the rav heard the story, he called for Hillel, wanting to hear a first-hand account of the story with his own ears. He was amazed by the miracle

that Hashem had performed in the merit of the tremendous tzaddikim buried in Kairouan.

One thing bothered Rav Yehoshua tremendously about the story, and that was Achmed's complete lack of hakaras hatov. Not only did he not appreciate everything that Hillel had done for him, he had actually tried to stab his benefactor in the back. This attitude was something that he could not just let rest. He decided to take things to the next level, to teach Achmed a public lesson so that everyone who would hear about Achmed's abominable behavior could learn how not to behave.

Rav Yehoshua Bistriz was a well-respected rav, renowned throughout Tunisia. He knew that the ruler of Tunisia, a Muslim that treated the Jews fairly, would hear him out if he came to him with the story. "Hillel, I want you to come with me to the ruler," he said. "We will tell him the story, and hopefully he will be able to help us."

Together, the rav and the simple Jew traveled to the capital city to meet with the ruler. As expected, the ruler was glad to meet the famed rabbi of the Jews, and he received them graciously. Hearing the story, he, too, found it difficult to digest the terrible low that Achmed had reached, to turn against his own benefactor in such a despicable way.

"And he's the mayor of Kairouan no less," the ruler mused angrily. "He's supposed to be a role model for his subjects, not the epitome of evil. Thank you for this information. I will take care of it. And don't worry; I will do it in a way that will

not reflect negatively on your community. I don't want to instigate a riot against the Jews."

The ruler then called for two of his soldiers. "I want you to go to Kairouan, to the home of the mayor, and bring him here," he said. "But he shouldn't ride in a comfortable carriage. Tie his body, using iron chains, to the tail of a horse, and drag him through the streets. However, be mindful that he doesn't die on the journey here, since I want to speak to him."

The soldiers did as commanded and made their way to the city of Kairouan. When they reached Achmed's home and handed him the summons, he was quite agreeable at first. "I'll just get my slaves and my carriage ready," he told the soldiers. "I'll come to see him right away."

"I'm sorry, but we are under orders to do things a different way," one of the soldiers said apologetically. Both of the military men were extremely tall and robust, and before Achmed could protest, they lifted him off the ground and carried him to the waiting horse.

"Stop, what are you doing to me?!" Achmed yelled furiously as they bound his body to the tail of the horse using stiff iron chains. "I'm the mayor of the city! I'll have you killed for this!"

"These were our orders from the ruler," the soldiers reminded him, not paying attention to his threats. They tied his head, his hands, and his feet, wrapping the cord around him and the horse multiple times to ensure they were tied together securely. Then the soldiers jumped onto the wagon and began to drive the horses.

While the capital city was not far from Kairouan, the journey took a long time, since the horse had to go slow enough to avoid killing Achmed, who was being dragged along the entire time. By the time they reached the capital, the disgraced mayor was raw and bleeding from the many stones that had scraped his body along the way.

When he was finally brought before the ruler, he could no longer stand on his own two feet and had to be carried in by the soldiers.

The ruler glanced at him briefly, not appreciating the sight of the broken and bruised man. “How are you, mayor?”

“Your Excellency,” Achmed croaked. “Is there a mistake? If this was your will, then I bear the pain gladly, but I can’t think of anything I may have done that would justify this kind of punishment.”

“Perhaps I can help you jog your memory,” the ruler offered. He whispered something to his servant, who hastily left the room. Moments later, Hillel and Rav Yehoshua Bistriz appeared in the room.

Achmed was in so much pain that he didn’t even try to identify the two Jews. “I don’t understand,” he said weakly.

“Don’t you recognize this man?” the ruler asked, placing a hand on Hillel’s shoulder.

Now the mayor’s face turned an ugly shade of red before the blood drained, rendering him completely colorless. His eyes nearly popped out of their sockets as he realized that it was none other than Hillel, his benefactor, the man who was

supposed to have died months earlier. With startling clarity, he understood that not only had Hillel escaped, but he had related the story to the ruler.

Achmed closed his eyes. He was well familiar with the Muslim torture methods, and he knew that this was soon to be his fate. His body was already weakened from the considerable loss of blood, and just the thought of being tortured was too much for him to handle. From the fear alone, his heart gave and he died.

The ruler was not satisfied with Achmed’s death, however. He wanted to do more, to thank Hillel for his actions and to rectify the pain Achmed had caused. “From now on, Jews will be allowed to enter the city of Kairouan, so that they can pray at the cemetery where their holy rabbis are buried,” he declared, flicking his finger at a scribe to commit the new edict to paper.

The rav and Hillel thanked him emotionally. This was indeed a huge favor for the Jewish community.

“Not only that,” the ruler added, “but I will personally establish a new Jewish quarter in Kairouan, so that Jews can move back to the city where they used to reside for so many decades. Under my protection, you will be able to reestablish yourselves there.”

Later, when Hillel and the rav returned to their city, the rav stood up one day after davening to address the crowd. “It says, maishiv ra tachas tov, lo tavush ra b’bayso. If someone returns evil instead of good, evil will never leave his home.

This is something in life that we can never forget. While a gentile might backstab the person who helped him when he needed help most, a Jew has an attitude of gratitude. Our hakaras hatov toward those who assist us and provide good for us is inborn, and it is this attitude of gratitude that enables us to properly thank and serve Hashem."

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape # TG124

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

ITS HERE!!!

Attn: schools/principals/teachers

BE"H, the all-new Toras Reb Kalman comprehensive ELA series will be available for the coming school year!

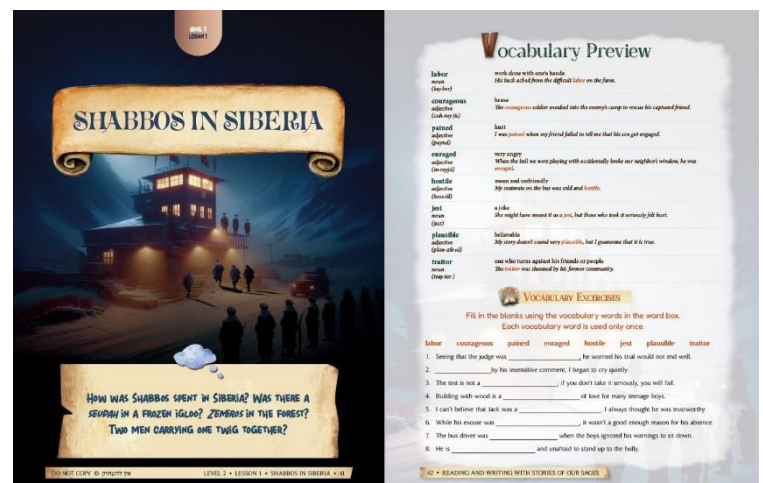
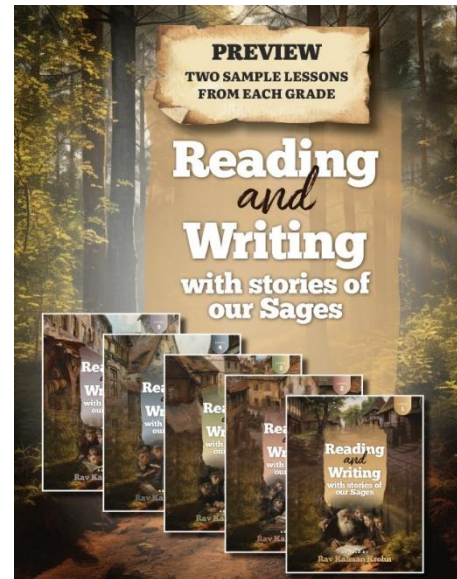
Our comprehensive ELA series is about **DEPTH/SUBSTANCE.**

Schools credit our current ELA book for students staying in their seats!

DON'T MISS OUT!

Take your students to the next level!

Email torasrebkalman@gmail.com for a preview!

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

RAV SIMCHA BUNIM ALTER, THE LEV SIMCHA, WAS ESPECIALLY SENSITIVE TOWARDS CHILDREN.

WHEN RAV SIMCHA'S WIFE WAS SICK HE SENT A CHILD TO BUY A BOTTLE OF MILK...

ONE PURIM, A BOY ENTERED RAV SIMCHA'S HOUSE...

R' SIMCHA BUNIM LOOKED AT THE LABEL ON THE MISHLOACH MANOS...

ז"ה רבדע (אמרי אמת) ר' אברהם מרדכי (6TH GERER REBBE) — לב שמחה) זצ"ל ALTER ר' שמחה בונים, WAS BORN IN 668 KALWARIA, POLAND. MARRIED HIS NIECE, IN 1915. HE WENT TO ISRAEL IN 1934, BUT RETURNED TO POLAND IN 1938 TO PERSUADE THE AMRI AMENT TO JOIN HIM. USING HIS FAMILY'S PALESTINIAN CITIZENSHIP, HE ESCAPED TO ISRAEL ALONG WITH HIS FATHER AND TWO BROTHERS. IN 1977, AFTER THE ISRAELI WAR WAS OVER, HE BECAME REBBE. HE INSTITUTED MANY INNOVATIVE IDEAS TO ASSIST THE POOR. IN 1980, AT THE AGE OF 79, HE INSTITUTED LEARNING YOMI YERUSHALAY, A NEARLY-FORGOTTEN PORTION, WHICH IS NOW LEARNED BY THOUSANDS OF PEOPLE. R' SHMUCHA BUNIM SUCCESSFULLY FOUGHT TO REDUCE TEENAGERS SMOKING. THE LEV SIMCHA ALSO SENT YOUNG COUPLES TO ESTABLISH COMMUNITIES OUT OF TOWN AND PLACED FIRM LIMITS ON TEENAGERS' AND OTHER EXPENSES. ALTHOUGH THE LEV SIMCHA ONLY BECAME REBBE AT 79, HIS FORESIGHT AND LEADERSHIP CHANGED HIS COMMUNITY FOREVER. R' SHMUCHA BUNIM IS A COLLECTION OF HIS DISCIPLES THAT HE DELIVERED AT HIS DISCIPLES.

ז' תמוז 1992 - 5752 1898 - 5658

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Carry Them on Your Heart

וְנָשָׂא אֶהְרֶן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בָּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזִכְרוֹן לִפְנֵי
ה' תָּמִיד: (שמות כח, כט)

Aharon will carry the names of the people of Yisrael in the *Choshen Hamishpat* on his heart when he enters the holy place, as a constant remembrance before *Hashem*. (Shemos 28:29)

Our *parshah* speaks about the holy and splendid garments that the *Kohen Gadol* wore when he performed his service in *Beis Hamikdash*. These special articles of clothing have rich symbolism. They teach us profound lessons about the nature of the human soul.

A person's clothing naturally tells about who he is. For instance, if he dresses like a *talmid chacham*, we can assume that Torah learning is probably the main thing in his life. By contrast, a person who just hangs out and engages in empty pleasures will probably dress in a way that reflects this.

What about the garments a *kohen* wears when he serves *Hashem* in *Beis Hamikdash*? They reflect the

qualities of a perfected human being who serves his Creator. In fact, all Jews are called "*kohanim*," as it says:

– וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קֹדֶשׁ
You shall be for Me a kingdom of *kohanim* and a holy nation.¹

We can thus learn from the *Bigdei Kehunah* a lot of important lessons about ourselves and our *avodah*. Let's look at a couple points.

There are two places where the names of the Twelve Tribes were engraved on the garments of the *Kohen Gadol*. And both places teach us really

¹ Shemos 19:6.

amazing ideas.

The Torah says that the names of the Children of Yisrael were engraved on the *Choshen Hamishpat*. And Aharon carried these names on his heart when he served in *Beis Hamikdash*. This shows that every individual can carry the entire Jewish people on his heart. He does this by loving and caring for all of *Am Yisrael*.

And also on the shoulder straps of the *Eifod*, the names of all *Bnei Yisrael* were engraved:

וְלָקַחְתָּ אֶת שְׁתֵּי אֲבְנֵי שֹהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם
שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – You shall take two
shoham stones and engrave upon them the
names of the people of Yisrael.²

So we see that a person can also carry the whole Jewish people on his shoulders. He does this by holding up all of *Am Yisrael* through his greatness in Torah. This is what the giants of our people did. About Rashi it is said that without him, the Torah would have been forgotten by the Jewish people. Also the Rif, the Rambam and the *Gedolim* of every generation carried the whole Jewish people in their hearts and on their shoulders.

But there is a difference. The names of the people of Yisrael as carried on the heart were engraved on twelve separate stones, one stone for the name of each tribe. Whereas the names carried on Aharon's shoulders were grouped together on only two stones, six names on each stone. What does this teach us?

When we bring spiritual benefit to the public

by teaching them Torah and *yiras Shamayim*, this generally relates to the public as a whole. It includes all the individuals together. But when it comes to loving our fellow Jew, it is not sufficient to just love the Jewish nation. We need to love each person individually, as he is.

This latter point is brought out by the twelve individual stones on the *Choshen Mishpat*. Each represented one of the Twelve Tribes. And each of the Tribes was considered in many aspects to be a people on its own.³ Just as the different nations in the world have significantly different qualities and characteristics, which engenders hatred and war between them, so the Twelve Tribes of the Jewish people had different natures, which led to fights and conflicts between the Tribes.

Hashem commanded for each tribe to have its own unique holy stone. Each tribe was represented on the *Choshen* by a different kind of gem or precious stone, each with its own color and characteristics. And the *Kohen Gadol* bore all the stones together on his heart because one must love each individual Jew, as he is, with his own unique nature, with the practices that characterize his community and the *minhagim* he inherited from his family and ancestors, with all the differences that exist between various Jewish communities and places of origin.

And then, when we love our fellow Jew in this way, all of *Am Yisrael* will be remembered before *Hashem*, and Heaven will open to bestow a flood of blessings upon us, forever. ●

2 Ibid 28:9.

3 See Bereishis 35:12 and Rashi's commentary ad loc.

Pleasing Fragrance

וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהָרֵן קֶטֶרֶת סַמִּים. (שמות ל, ז)

Aharon shall burn incense of fragrant spices upon it. (*Shemos* 30:7)

The *Ketores* of *Beis Hamikdash* had a special *segulah* of bringing wealth to he who offered it. Because it says *יְשִׁימוּ קֶטֶרָה בְּאַפָּךְ* – “They shall place incense in Your nostrils,”¹ and right afterward it says *בָּרַךְ ה' חֵילוֹ* – “May *Hashem* bless his wealth.”²

When the daily lotteries were held in *Beis Hamikdash* to decide which *kohanim* would do what, only those *kohanim* who never got to offer *Ketores* were allowed to participate in that particular lottery. This way, every *kohen* would get an opportunity to do this special *avodah* at least once in his life, as it carried a special *segulah* for wealth.

But why did the *Ketores* have this special power?

The following allegory brings out the point. Let's say someone goes into a jewelry shop to buy an expensive gold watch as a gift. After he pays, the salesperson packs up the watch in a fancy box and wraps it with nice wrapping paper. The customer asks, “How much do I need to pay for the nice packaging?” The salesperson says, “You don't need to pay. The packaging is for free.” And before the customer leaves the store, the salesperson gives him another few fancy boxes and whatnot so he will have them at home in case he might need them.

There was bystander in the store who saw the generous salesperson giving out fancy packaging for free. He goes up to the counter and asks for a few of those fancy boxes for himself. The salesperson says, “Sure, no problem, but they cost \$15 each.”

The bystander says, “But wait a minute, you just gave that other guy for free. Why do I have to pay

full price?”

The salesperson says, “Well, you know, he just bought a really expensive item, and paid a high price for it. That's why he gets the packaging for free. But you want only the boxes, so you need to pay what they cost.”

That's how it is with *avodas Hashem*. Wealth is really just a shiny external packaging, compared to earnest and excited *avodas Hashem* that comes from within.

However, there are two kinds of *avodah*. There is the main *avodah*, which is fulfilling *mitzvos* with all of one's limbs and organs, and that is represented by the service performed on the *Mizbeach Hachitzon*, the “external” Altar, on which burnt offerings were placed. And then there is the *avodah* that is performed with zest and excitement within one's own heart. This is represented by the *Mizbeach Hapenimi*, the “inner” Altar, on which the incense was burned.

If a person's service of *Hashem* is only external, it is hard for him to merit wealth through this. He would be fortunate if it is enough for him and his family just to merit a modest *parnassah* and to stay healthy. Such a person needs to really exert himself in *tefilos* and *bakashos* to merit wealth as well.

A person who offers *Ketores* is different. It represents a fine inner *avodah* that brings before *Hakadosh Baruch Hu* the pleasing fragrance of truly heartfelt feelings. This is such a precious “item” that it naturally comes along with nice “packaging”; *Hashem* blesses him with wealth. It's not because he “deserves” the fancy package, because for an expensive piece of jewelry, the pretty box is free, and you get more to go. ●

1 *Devarim* 33:1.

2 *Ibid* v. 2

Utterly Opposite

On Purim, we fulfill four *mitzvos*: we read the *Megillah*, we send food to friends, we give money to the poor and we hold a festive banquet. Let's understand what makes these *mitzvos* tick.

It is emphasized on Purim that ונהפוך הוא – everything turned around to the opposite. This is a key point, and *Yitzchak Avinu* illustrates it.

Rivkah first saw Yitzchak when he went out to the field towards evening time,¹ and Rivkah was astounded by his appearance.² What was Yitzchak doing out in the field, and what was so astounding about his appearance?

The common explanation is that he went out to the field to pray the *Minchah* prayer. But there is another *Midrash* that says Yitzchak went for a walk in *Gan Eden*. And when Rivkah lifted up her eyes, she saw him come out of *Gan Eden*.³ Why did she lean downwards from the camel on which she was riding? Because when people come out of *Gan Eden*, their feet are up and their heads are down.⁴ Thus she leaned downward to see him from the right angle.

We are not going into here what took place between Yitzchak and Rivkah, but the point is that Yitzchak exemplified ונהפוך הוא, everything turned around to the opposite, because this is how a person exits *Gan Eden*. His feet are up and his head is down, the opposite of the regular position. Yitzchak's very name alludes to this point. His name means "laughter." When we understand what makes people laugh, we will see that his name is quite appropriate.

¹ Bereishis 24:63.

² Rashi on Bereishis 24:64, citing the *Midrash*.

³ See *Yalkut Shimoni*, Bereishis 109.

⁴ See *Midrash Tanchuma*, Emor 2.

R. Akiva Laughs

R. Akiva was known to laugh.

Rabban Gamliel and R. Elazar ben Azaria and R. Yehoshua and R. Akiva entered the city of Rome and heard the sound of its multitudes from Potlialus to a distance of 120 *mil*. They started crying, but R. Akiva laughed.

They said to him, "Akiva, we are crying and you are laughing?!"

He answered, "And as for you, why are you crying?"

They replied, "Why shouldn't we cry? The non-Jews serve idolatry... and dwell in security, peace and tranquility. And the [Temple, the] footstool of our G-d was burned by fire and became a den for wild animals. Shouldn't we cry?"

He said to them, "This is why I am laughing. If this is how well those who anger *Hashem* are treated, surely it will be so with those who do His Will."⁵

Later on, the same *Midrash* tells another story about R. Akiva laughing.

Another time, they were ascending to *Yerushalayim*. When they got to *Tzofim* [from where they could see the ruins of *Yerushalayim*] they tore their clothes. Then they got to *Har Habayis* and saw a fox going out of the place of the *Kodesh Kodoshim*, and started crying. But R. Akiva laughed.

They said to him, "Akiva, you always surprise us. We are crying, and you are laughing?!"

⁵ *Midrash Eichah Rabbasi* 5:18.

He answered, “And as for you, why are you crying?”

They replied, “Why shouldn’t we cry? This is the place about which it written והזר יומת הקרב – “The stranger who draws close shall be put to death.” And a fox is coming out of it, fulfilling the verse על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו – “For Mount Zion which is desolate; foxes walk about on it.”

He said to them, “That is why I am laughing...”⁶

R. Akiva explains to them that a fox coming out of the place of the *Kodesh Kodoshim* is actually a consoling sight. The *Midrash* concludes by saying:

They said to him as follows: “Akiva, you have consoled us. May you be consoled by greeting the harbinger [of the *Geulah*].”⁷

Similarly, when R. Eliezer fell ill, everyone present cried, and R. Akiva laughed.⁸

These are three occasions on which R. Akiva is noted to have laughed. Why is behind R. Akiva’s laughter?

Two Takes on Natural Events

The focal point of Purim, and the inner essence of all the holidays and in fact the entire Torah, is the relationship between *Hakadosh Baruch Hu* and the Jewish people. But there is a significant barrier to this relationship. It is nature.

Here’s a simple example that demonstrates the point. In front of every person’s nostrils there is a great gift. It is called air. Without air, a person would die. So why aren’t people all excited about this gift? Why aren’t we all yelling, “Thank you, *Hashem*, for air!!”

It’s because everyone has air, not just you and me. *Hashem* gives air to the entire world, and along with everyone else, we, too, get air. It’s natural. It’s the same when a person discovers in the morning that he has bread in his home. He doesn’t feel that it is such a special gift, because everyone else has bread, too. It’s natural.

It’s like someone entering a home and seeing a platter full of cookies on the table. There are two ways to relate to the platter of cookies. Maybe the host put out twenty cookies for twenty people, and the guest who just came in is one of them. But it could also be that the host put out a special cookie for this guest, and he added a lot of other cookies around it, so the guest won’t feel uncomfortable.

It’s exactly the same way when a person breathes air. *Hakadosh Baruch Hu* created a portion of air special for him, but He has a reason for wanting to hide the powerfulness of His *chesed*, so He adds a few hundred billion more portions of air around it. However, a person should know that this *chesed* of air was done specially for him.

Here’s another example. A person goes into the corner grocery and buys a carton of milk. How does he relate to this carton of milk? He probably thinks that *Hakadosh Baruch Hu* put 500 cartons of milk into the store for all the people who live in the area, and he happens to be one of them. But the truth is that *Hakadosh Baruch Hu* lovingly put a carton of milk in the store specifically for his family. Since we live in a world of darkness, *Hakadosh Baruch Hu* hid this act of kindness in the dark, by putting another 499 cartons of milk around it, so no one will notice what’s going on.

This is what Purim is all about. On Purim, we discover the truth about reality. We realize that we need to turn upside down our whole way of looking at natural events. ונהפוך הוא. If the person in the corner grocery thought until now that there are 500 cartons of milk lying there, on Purim he realizes that it’s not so. He should think, “There is one carton of milk here, which *Hakadosh Baruch Hu* lovingly prepared just for me.”

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*

⁸ *Sanhedrin* 101a.

A Megillah Reveals

Purim has four *mitzvos*, and we will explain them one by one. The first *mitzvah* is reading the *Megillah*. The word מגילה comes from the word מגלה, which means “revealing.”

All the holidays teach us what *Yiddishkeit* is, what *mitzvos* are, and we rise above nature. But Purim is completely different. Purim teaches us about nature. It reveals to us what nature really is, that inherent in every natural event, in every instance of nature, there is the power of our relationship of love with *Hakadosh Baruch Hu*. This is the focal point of the whole story recounted in the *Megillah*.

For instance, the beginning of the *Megillah* tells us כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵירוֹשׁ עַל כֶּסֶּא מְלָכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה – “When King Achashveirosh ascended his royal throne that was in Shushan the capital.”⁹ Why did Achashveirosh decide to set up his throne in Shushan, when all previous kings ruled the empire from Bavel? Because he wanted to sit on the throne of *Shlomo Hamelech*, but he knew that if he tries to climb up on the throne, he will be smitten by the animals.

So Achashveirosh decided to build for himself a throne similar to Shlomo’s. He sent an order to the craftsmen in Persia to build him such a throne, which they did. But it was so heavy that they could not transport it to Bavel. So Achashveirosh got up and moved the capital of the empire to Shushan, instead of Bavel, and it was all so he could sit on this special throne.¹⁰

What was behind all this? Why did *Hakadosh Baruch Hu* cause this to transpire? Because Mordechai lived in Shushan. Even when we have just started reading the *Megillah*, and we hear the words עַל כֶּסֶּא מְלָכוּתוֹ, we already know that the whole world revolves around *Mordechai Hatzaddik*. This is

why the *Megillah* is called *Megillah*. It reveals, מגלה, the true nature of reality.

No Names

This is the reason that no name of *Hashem* is mentioned anywhere in the *Megillah*. Because if *Hashem’s* Name would be written openly, this would represent leaving the natural world and entering the sphere of the supernatural. Which would be what Pesach is all about. But Purim reveals to us that everything that takes place naturally in this dark world is the peak of *Hashem’s* love for us. וְנִהְיֶה הוּא: whatever you observe in the natural world is really the greatest Divine love.

We all have our “feet down.” Where do we think human beings come from? The earth. And where do we aspire to? Heaven. But Yitzchak was set in the opposite position. Rivkah saw him leaving *Gan Eden*, as stated in the above-mentioned *Midrash*, with his feet up and his head down. He came from Heaven and his goal was to find *Hakadosh Baruch Hu* here in this natural world.

This is why Yitzchak is named after laughter, *tzechok*. He laughs, so to speak, at how most people look at the world. Because everyone thinks the opposite, but Yitzchak knows that *Hakadosh Baruch Hu* is here, in every breath a person takes. And when things turn out to be the opposite of how they appear, it elicits laughter.

This is how we should look at the natural world and the natural events that take place in it. *Hakadosh Baruch Hu* wanted to hide Himself, so He gave air to another 500 people around each individual. But the truth is that each individual should feel that the gift is intended for him. ועל כל נשימה ונשימה תהלל – “For each and every breath, praise *Hashem*.”¹¹ ●

To be continued next week.

⁹ Esther 1:2.

¹⁰ See *Esther Rabbah* 1:12.

¹¹ *Bereishis Rabbah* 14:9.

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

פרטי הלכות מצויים במצות משלוח מנות

ב' מיני מנות

דין ידוע ופשוט בשו"ע (סי' תרצה סעי' ד) שבכדי לקיים מצות משלוח מנות יש לשלוח ב' מנות בשר או שאר אוכלים, ולא די במנה אחת. ולכאורה מוכרח בדעת השו"ע שבי' המנות צריכות להיות ב' מיני מנות שונות כגון ב' מיני בשר, דאם הוא אותו מין ממש, מה מחלקו להחשיבו ב' מנות הא מנה אחת גדולה היא, אלא בהכרח המחלקם לב' מנות הוא היותם ב' מינים^א. ולפי"ז צריך לבאר ציור השו"ע בשני מיני מנות בשר כגון שני חלקים שונים מהעוף או מהבהמה שטעמם השונה מחלקם לב' מינים, וכפי שכתב בהליכות שלמה (פי"ט סעי' יב) מהגרש"ז אויערבך שדי בשני טעם כזה כדי לחלקם לב' מינים^ב, [אך לכאורה יש להפריד את שני החלקים לשתי מנות, ולא ליתנם כשהם מחוברים כמנה אחת גדולה]. אופן נוסף לב' מיני בשר אפי' בשני חלקי בשר שונים אלא שטעמם שונה מחמת שחלק אחד צלוי והאחר מבושל, דטעמם השונה מחלקם להיות ב' מינים. כאמור די בטעמים שונים ואין צריך שיהיו שני המינים שונים כ"כ שתהא ברכתם שונה, וההוכחה לזה הוא מדברי השו"ע עצמו הנ"ל שכתב שאפשר ליתן ב' מנות בשר והם ודאי ברכתן שוה, אלא בהכרח די בשני טעם בין ב' המנות.

חשיבות המנות

כתב הביאור הלכה (סי' תרצה סעי' ד ד"ה חיב) בשם החיי אדם (כלל קנה סעי' לא) שהוכיח מהירושלמי (מגילה פ"א ה"ד) שאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה משלוח מנות, והוסיף הביה"ל שכן משמע גם בריטב"א (מגילה ז. ד"ה תני רב יוסף) לפי אחד הגירסאות בגמ', אך שאר פוסקים לא הזכירו דבר זה, וסיים דבריו שנכון לכתחילה לזהר בזה.

ויש לדקדק שחומרת החי"א היא שיש ליתן לכל איש לפי עשרו ושאר יוצאים יד"ח אם יתנו לו פחות מכך, ורק לענין חומרא זו כתב הביה"ל שאינו הלכה פסוקה אלא נכון לכתחילה לזהר בזה, אך גם לולי חידוש זה יש לזהר מצד הדין ליתן מנות חשובות מצד עצמם ולא פחותות, וכפי שכתב הערוך השלחן (שם סעי' טו) בזה"ל, נראה לי דבזה אינו די בכזית או ברביעית דבעינן מנה יפה דזהו לשון 'מנות' כענין חתיכה הראוי להתכבד שיהא דבר חשוב, ואלו ששולחין חתיכות קטנות לא יצאו ידי חובתן, עכ"ל. וכ"כ למעשה בספר יבקשו מפיחו (פ"א סעי' ב) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאף שאין תלוי חשיבות המנות באדם המקבל את המנות, שא"כ לא יוכל לקיים משלוח מנות בנתינת מנות לעשיר מופלג כברון רוטשילד, דמה יתן ומה יוסיף לו, מיהו צריך שיהיו המנות חשובות מצד עצמם שלא יהיו פחותות^ג.

מכיון שכאמור קיום המצוה הוא בשתי מנות ולא די במנה אחת א"כ צריכים להיות ב' המנות חשובות ולא די באחד מהם^ד. לכן השולח בקבוק יי"ש יקר ערך יחד עם שוקולד (chocolate) קטן או השולח חלה גדולה עם איזה ממתק (candy) לא יצא ידי"ח.

בעבר הרחוק מסרתי שיעור בישיבה בענין חשיבות המנות, ואמרתיו אז שלפני שלושים שנה שאלתי את הרב אלישיב לגבי מים מינרליים (spring water) אם יש לזה חשיבות להיות אחד מב' המנות, והשיבני שזה נחשב ככל שאר מים שאין יוצאים בזה ידי חובה, אך שאלני אחד ממושתתפי השיעור שאולי באמת רק לפני שלושים שנה בעוד טרם התפשט בעולם לא היה לזה כ"כ חשיבות, אך ברבות השנים הוא קיבל חשיבות עד כדי שמחירו עולה כמשקאות מתוקים א"כ אולי עתה יהר הרב אלישיב היה משנה דעתו לסבור דחשיב שפיר לצרפו כאחד מב' המנות,

(שם דין ד) בשם מהראנ"ח שעיקר המצוה שיהיו המנות יקרות הערך ועריבות, עכ"ל.

ד ידועים הם שני הטעמים במהות תכלית מצות משלוח מנות, אם הוא כדי להרבות ריעות, או כדי שכל איש ישראל יקבל מנות לצורכי סעודת פורים. ויש לומר בעניינינו שלפי הטעם של ריבוי ריעות פשוט בסברא לומר ששליחת מנות שאינם חשובות יש בהם משום חסרון בריבוי ריעות, אך גם לפי הטעם של צורכי סעודה יש לומר שהצרכו שיהיו מאכלים חשובים לצורכי סעודה, ולא סתם מאכלים.

ה ראה בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שנד) שהוכיח כן מדברי רבינו חננאל בפ"י הגמ' (מגילה ז.) וכן הסיק להלכה, עיי"ש.

א כן כתב בערוך השלחן (שם סעי' יד) מצד הסברא, ואף הוכיח כן מלשון הרמב"ם (מגילה פ"ב הל' טו) שכתב שני מיני אוכלין או שני מיני תבשיל, עיי"כ. אולם ראה לראש יוסף (מגילה ז. ד"ה תני) שכתב שא"א להוכיח כן מדברי הרמב"ם, עיי"ש.

ב רצונו לומר, הגם שבכללות לשני החלקים יש טעם משותף של טעם בשר, מ"מ מכיון שיש שינוי בפרטי הטעם בין אכילת חלק זה שבעוף או בבהמה לאכילת חלק האחר שבהם, חשיבי שפיר מינים שונים.

ג וכבר הקדימוהו בזה האשל אברהם (סי' תרצה סעי' ד), וגם הראש יוסף (מגילה ז. ד"ה תני) כתב יראה שיעור משלוח מנות, כפי שיעור הראוי לכבד לחבירו באותו העיר די, עכ"ל. וכעין זה בספרו הפמ"ג (שם משב"ז סק"ד). וכ"ה בברכי יוסף

אך לאחר זמן ראיתי בספר יבקשו מפיהו שהביא פסקי הרב אלישיב משנת תשס"א ואף אז הורה שאין יוצאים יד"ח במים מינרלים, ואף אח"כ בקובץ עת 'נתיבות ההלכה' (חלק כח עמ' 190) הביאו שאלות שעלו על שולחן הרב אלישיב בחודש טבת תשע"ב, ובין השאלות היה גם שאלה זו לצאת יד"ח משלוח מנות במים מינרלים וגם אז החזיק בהוראתו שאין יוצאים בזה יד"ח.

מאכלים שאינם נאכלים כפי שהם

המשנ"ב (סק"כ) הביא מח' אחרונים אם יוצאים יד"ח בשליחת בשר חי וכדומה הצריך בישול להכנתו, יש מחמירים בזה מטעם ד'משלוח מנות' משמע הראוי לאכילה מיד, ואף המקילין בזה מודים לעצם סברתם אך הם סבורים שמכיון שאינו חסר רק בישול מיקרי ראוי לאכילה מיד, אך גם לדעתם אין יוצאים יד"ח בבהמה חיה, דמכיון שהיא חסירה שחיטה ודאי אינה מיקרי ראוי לאכילה מיד, ע"כ. יש לדקדק שאין בכלל נידון זה מאכל המכונה 'מנה חמה' (instant foods - tradition soup, instant mashed potatoes etc.), והגם שכפי שהוא אינו מוכן לאכילה מ"מ מכיון שאינו צריך לטרוח ולשהות הרבה כדי להכינו שאופן הכנתו קל מאוד שאינו צריך אלא עירוי מים רותחים לתוכו, אי"כ חשיב שפיר מוכן לאכילה ויוצאים בו יד"ח משלוח מנות.

עוד יש לדון במשלוח מנות לצאת יד"ח בתבלין הראוי לאכילה כגון סוכר וכדו', דמכיון שמטרתו שלא לאוכלו לעצמו אלא רק להיותו נספח למאכלים אחרים יש סוברים שאין יוצאים בו יד"ח דאין זה מנה', וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ה סי' רלד), אלא שהוא הוסיף לפי"ז לדון שאין לצאת יד"ח בקפה ותה שהם כתבלינים שאינם ראויים לאכילה כמות שהם, וזהו שלא כמנהג העולם ששולחים קפה ותה, ע"כ. ולכאורה אפשר ליישב מנהג העולם דמאחר והקפה והתה אינם חסרים טירחא להכנתם אינם נידונים כבשר חי הנ"ל אלא כמנה חמה הנ"ל, ואף אין להם את החסרון של סוכר שבאים רק להיטפל לטבל מאכלים אחרים, משא"כ הקפה והתה הם עיקר המשקה, ולכן חשיבי שפיר להיחשב למנה, אך ראיתי בספר יבקשו מפיהו (ח"א עמ' לה) בשמו של הרב אלישיב זצ"ל שקפה ותה אינם חשובים מנות לפי שהם רק מתערכים במים, ע"כ. לכן נראה שלא ראוי להיכנס לספק זה ולכן אין לסמוך על קפה ותה למשלוח מנות.

גם יש לדון בממרחים למיניהם כגון אריזת חמאה קופסת גבינה או צנצנת (packet) ריבה (jam) וכדו', שאין ייעודם להיאכל בפני עצמם אלא עומדים הם למירוח אם הם חשובים מנה למשלוח מנות. יש להוכיח דינם ממשי"כ הערוך השולחן (שם סעי' יז) להביא שיש מי שהסתפק בדיון דג וביצה טוחה עליו, אי הוי שתי מנות, וכתב הוא להכריע משיטתו הנ"ל להצריך שיהיו ב' המנות חשובות, וא"כ פשוט שמכיון שטיח הביצה שעליו אינה חשובה אין להחשיבו למנה אחת, ע"כ. הרי מדבריו שאילו היתה טיחת הביצה היתה חשובה היתה נחשבת למנה, הגם שהיא אינה עומדת למאכל בפני עצמו אלא היא טוחה על הדג, למדנו מדבריו שכל ממרח שנשלח באופן שהוא חשוב אין חסרון בו מצד שאינו מיועד להאכל בפני עצמו. אכן ראיתי בספר יבקשו מפיהו ששאלו מהרב אלישיב זצ"ל על צנצנת ריבה או חמאה עם לחם אם יוצאים בזה ידי חובת שתי מנות, והשיב שבעצם אין חסרון בכך שהוא מריחה ויכול לעלות למנה אלא שאם שולחים צנצנת קטנה של ריבה או חמאה אינו חשוב די כדי להיחשב למנה, אא"כ ישלחו מהם ג' או ד' צנצנות.

ומכאן תשובה לשאלת רבים אם יוצאים יד"ח בשליחת סלט (salad) עם אריזת קרוטונים (packet croutons), דשפיר אפשר לצאת בזה ידי חובת ב' מנות הגם שלעולם דרך הקרוטונים לערבם בסלט ולא לאכלם לעצמם. אך אם שולחים רק מעט קרוטונים אין בזה חשיבות ואין עולה למנה. כמו"כ מטבל (dip) דינו כממרח שבעצם הוי מנה רק צריך שיהא ממנו שיעור חשוב.

למעשה, א. מצות משלוח מנות מקיימים בשליחת ב' מנות לאיש אחד. **ב.** צריך שיהיו ב' המנות מב' מיני אוכלים, אך אין צריך שני מינים ממש אלא גם אם שני המנות מאותו מין אם טעמם שונה חשובים כשני מינים, כגון בשני מנות בשר שהם שני חלקים שונים, או אפי' חלקים שונים אלא שאחד צלוי והאחר מבושל שטעמם שונה. **ג.** צריך שיהיו ב' המנות חשובות ומכובדות הן מבחינת כמותם והן מבחינת איכותם, ובאם שתי המנות או אפי' אחת מהם אינה חשובה, לא יצא יד"ח. להלן כמה דוגמאות למאכלים שאינם מספיק חשובים, ממתק, שוקולד קטן, מים מינרלים. **ד.** נכון להתחלה ליזהר שמלבד חשיבות המנות מצד עצמם, שיהיו גם חשובים בעיני המקבל לפי ערכו. **ה.** מאכל המחוסר בישול, נח' בו הפוסקים אם אפשר לצאת בו יד"ח, אמנם אין בכלל מחלוקתם 'מנה חמה' (instant foods) וכדו' שהכנתם קלה ללא טירחא ושהות, דשפיר אפשר להתחלה לצאת בהם יד"ח. **ו.** תבלינים כגון פלפל שחור ופפריקות למיניהם שאינם ראויים לאכילה כמות שהם, דינם כמאכל המחוסר בישול שנתבאר באות הקודם שנה' הפוסקים בדינו. ולא זו בלבד אלא גם תבלינים אחרים שראויים מעט לאכלם בפני עצמם כגון סוכר וכדו', מאחר ואינם מיועדים לאוכלם אלא בהיותם נטפלים למאכלים אחרים, יש שסברו שאין לצאת בהם יד"ח. **ז.** קפה ותה, מנהג העולם להקל לחשבם למנות ויש להם על מה שיסמוכו, אך להתחלה ראוי שלא לצרפם לב' מנות. **ח.** ממרחים ומטבלים, הגם שאינם מיועדים להאכל בפני עצמם אלא להיטפל למאכלים עיקריים אחרים מ"מ אפשר להחשיבם למנה, ובתנאי שאכן יהיו בשיעור כמות מכובדת וחשובה ולא כמות מועטת.

^י מיהו תבלין שאינו ראוי כלל לאכילה כמות שהוא כגון פלפל שחור וכדו', הוא גרוע יותר ונכלל בנידון המשנ"ב הנ"ל בדברים שאינם ראויים לאכילה כמות שהם אלא רק לאחר בישול.

גיליון מס' 596 פרשת תצוה-זכור
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

לזכות ולרפואת ידידינו החשוב
הר"ר **אריה לייב בן חנה**
נכדו ונאמנו של רבינו זי"ע
שיזכה לרפואה שלמה
ובריאות איתנה
בתושח"י

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסזפות - בעניני ד' פרשיות

שמו"ת בד' פרשיות

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש ענין לקראת הד' פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום, והשיב, לא, (חידושי הגר"ח קניבסקי ד' פרשיות אות א').

עמידה בד' פרשיות

בשנים האחרונות אמרו שהיה רבינו זצ"ל חושש לעצמו, לדעות שכל ד' פרשיות דאורייתא, וכמו שהביא רעק"א (סי' רפ"ב ס"ד) והמשנ"ב (שם סק"ג) והביאנוה"ל (שם ס"ד סוד"ה או) דדעת הגינת ורדים (כלל א' סי' ל"ו) דכל ד' פרשיות מה"ת, וכמו שהביא הא"ר (סי' תרפ"ה סק"א) להוכיח מחידושי הרשב"א ברכות (י"ג א' ד"ה לימא) וכו' בתוס' ריה"ח (שם), וכן עי' בשו"ת בנין שלמה עומד בכל הד' פרשיות בקריאה"ת כמו בקריאת פ' זכור דאורייתא, ועי' בשערי רחמים על שערי אפרים (שער ד' סק"ח) שיש מקומות שנוהגים לעמוד בקריאת כל ארבע פרשיות, (ואמר רבינו זצ"ל בענותנותו שאמנם למעשה הכריע המשנ"ב סי' קל"ה סקמ"ו וסי' קמ"ו סק"ג וסי' תרפ"ה סק"א ט"ו לדנא כהאחרונים דאפי' פ' פרה אינו מה"ת, אבל אף א' בין כך לא ילמד ממה שאני נוהג בזה לחומרא, ועי' בערוה"ש סימן קל"ה סעיף ל"א דמותר להביא ס"ת לכל הדעות לצורך יחיד לפ' זכור, ונראה דה"ל לכל ד' פרשיות).

ועי' בס' להדבק (ח"ב עמוד רכ"ו) שלפני מספר שנים בשבת שקלים הגאון רבי אליהו מן שליט"א ישב בסעודת שבת אצל רבינו זצ"ל, ושאל, ראיתי שרבינו עמד בפרשת שקלים, מדוע, אמר רבינו זצ"ל, יש שיטה ששקלים גם דאורייתא, אמנם לא נפסק כך אבל גם לכן נעמדתי, היה נשמע שזה חומרא של רבינו זצ"ל, אמר הגר"א מן שליט"א זו חומרא של רבינו, אבל אנשים לומדים מרבינו שכן צריך לעשות, אמר לו רבינו זצ"ל בנחרצות מי מסתכל עלי, אף אחד לא מסתכל עלי ולא לומד ממני, ע"כ.

ברכות התורה בד' פרשיות

שאלתי מרבינו זצ"ל, למה לא תקנו ברכה על קריאת ד' פרשיות, וכתב לי רבינו, שברכת התורה כאן הם ברכת המצוה שקבעו לקראת פ' זו בתורה, וא"כ נכון לצאת יד"ח הברכות, ועי' גם במועדי הגר"ח (ח"א סי' תרע"ה). שהשיב כן

על קריאת פ' זכור, עוד כתב לי רבינו זצ"ל דמצות זכור עיקרה בלב ע"כ לא תקנו על זה ברכה, וכע"ז בס' עזרת אליעזר שמות (עמוד מ"ח) דזכור משמע בלב, וכ' שם דלא תקנו ברכה על ד' פרשיות דקריאתה היא ברכתה, נראה דר"ל דהוא ככל ברכוה"ת דקריאה"ת כנ"ל.

מחצית השקל ומתל"א לבחורי ישיבה

מון החזו"א זצוק"ל הורה לחלק את הכסף מהקערה של מחצית השקל בין התלמידים של הישיבה קטנה תפארת ציון (ארחות רבינו ח"ג עמוד קס"ה אות ד), וכתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות ממון החזו"א (סימן ל"ג אות י) שמעתי בשמו שנסתפק בבחורי ישיבה שאביהם עשיר ונותן להם צרכיהם אם הבן מיקרי עני ויכול לקבל מתנות לאביונים, והביא רבינו מהרמ"א (יו"ד סי' רנ"ג ס"א) דאין ליתן צדקה לבניו של עשיר כשסמוכים על שולחנו, וציון לדברי אביו הקה"י (סוכה סי' כ"ט) דמ"מ אפשר ליתן להם מתנות לאביונים כי אין לבחור עצמו ממון, והניח בצ"ע, ועי' בארחות רבינו (ח"ג עמוד קע"ח) דבחורי ישיבה אף שנותנים להם ההורים צרכיהם עדיין יש דברים שחסרים להם.

חילוק בשם מון הגר"ד לנדו שליט"א

כתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות (שם), ששמע ממון הגר"ד לנדו שליט"א, שאמר בשם מון החזו"א זצ"ל, דבחור ישיבה בזמן היותו בישיבה יש לדון אם דינו כעני, אבל בבין הזמנים שהוא בבית ודאי דינו כעשיר, וכתב על זה מון הגר"ד לנדו שליט"א וז"ל: כך שאלתי, ואמר שיש לחלק בין זמן היותו בישיבה לזמן הימצאו בבית בבין הזמנים, וככתוב, אך תשובתו היתה על מציאות אחת, ועל השניה אמר דיש לדון, ואיני זוכר בודאות אם התשובה היתה על זמן היותו בישיבה, ועל זמן הימצאו בבית נסתפק, או איפכא, וקרוב לודאי שעל זמן היותו בבית ענה דמספקא, [ענין מעשר עני היה במחשבתו, אך לא שאלתי אודות זאת רק באופן כללי].

מזכיר זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל
תנצב"ה

ועד הרבנים

שלוחי דידן לקיים מצות
מתנות לאביונים באופן מהודר
וכן ראוי
לכל אחד לנהוג
חיים קניבסקי

רשכבה"ג מון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

דפ"ג, י"ד ט"ו
היום עתה זה יוצא הדין לענין
לחיות בין אלהים ולעולם הבא
ד"ח הכבוד. וכן ראוי לנהוג
חיים קניבסקי

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה באר"י

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח' או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדֻמוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 136

שְׂבָחוֹת הַדְּרָוֹת וְהַדְּרָוֹת מִפִּי רַבֵּי מִן הַזֶּקֶל!

מְדוּר שָׁנִים קְדֻמוֹת - הַשְּׂבָחוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה:

מִדּוֹת רַבֵּי הַנֶּאֱמָר רַבֵּי שְׂנָא קִלְדִּי (י' אֶד תִּשְׁ) | הַנֶּאֱמָר רַבֵּי יִצְחָק אֶלְהָן סֶפֶק מִדְּקָמָר אֶבֶד קֹבֶנָא (כ"א אֶד תִּרְ) |

הַדְּרָגָה מִבְּאֵי בִּלְיָס יִלְ מַהֲשׁוּבֵי מִתְּפִלָּה בִּדְבָרִים לְהַנְיָן

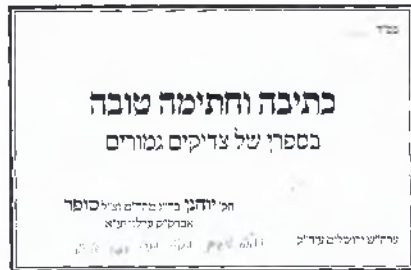
נִשְׁמַח לִקְבֹּל מִקּוֹרְאֵינוּ הַנֶּאֱמָנִים מִסְמָכִים, תְּמוּנֹת, עֹבְדוֹת וּמַעֲשִׂיֹת הַקְּשׁוּרִים לְהַנְיָן

הַאֲדַמּוֹרִי הַגָּאֹן הַגְּדוֹל רַבֵּי יוֹחָנָן סוֹפֵר מַעֲרְלוֹי זצ"ל (י"ג אֶד תִּשְׁע"ז)

בִּיכּוּרִים בְּזִמְנָה הַזֶּה

תְּלִמִּידוֹ הַקְּרוֹב שֶׁל הַאֲדַמּוֹרִי מִסְפֵּר (בְּסִפְרֵי הַלִּיכּוֹת וְהַנְהַגוֹת אֲמִרֵי סוֹפֵר, חוֹדֶשׁ סִינ, עֲמוּד קל"ז), שֶׁמִּנְהַגוֹ שֶׁל הַאֲדַמּוֹרִי בְּעֶרְבׇ חַג הַשְּׂבָחוֹת הָיָה, לְשַׁלּוֹחַ מִנְחַת בִּיכּוּרִים עִם פִּירוֹת מוֹבָחִירִים, לְכַמָּה מִגְּדוּלֵי הַדּוֹר, זָכָר לְמַצּוֹת בִּיכּוּרִים שֶׁהָיוּ מִבְּאִים בְּשַׁעַר שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַקִּיִּים. לְשֵׁם כֵּךְ חִפֵּשׁ הַרְבֵּי תְּלִמִּיד חֹכֵם מוֹפְלָג שִׁיחִיהָ נִיתַן לְקִיִּים בּוֹ אֶת הַגְּמָרָא 'כָּל הַמְּבִיא דוֹרוֹן לְתִלְמִיד חֹכֵם כְּאִילוֹ הַקְּרִיב בִּיכּוּרִים'.

אֶת הַמְּנַהֵג הַחֹל בִּשְׁנַת תִּשְׁמ"א, אֶז שֶׁלַח לְמֶרֶן הַקְּהִילוֹת יַעֲקֹב זצ"ע, כְּשֶׁבִּשְׁנִים אַחֲרֵי כֵן הוּא שוֹלַח לְעוֹד גְּדוּלֵי תוֹרָה נּוֹסְפִים, וּבִשְׁנִים אַחֲרֵי כֵן גַּם הָיָה שוֹלַח אֶל רַבֵּינוּ אֶת הַמְּשַׁלּוֹחַ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. בְּנוֹסֶף, הָיָה שוֹלַח אֶל רַבֵּינוּ בַּחוּדֶשׁ אֱלוּל מִיְדֵי שְׁנָה, אֲגֵרַת בְּרַכָּה לְשָׁנָה טוֹבָה.

אֲגֵרַת 'שְׁנָה טוֹבָה' שֶׁשֶׁלַח הַאֲדַמּוֹרִי לְרַבֵּינוּ. בְּשׁוּלֵי הָאֲגֵרַת נִיתַן לְהַבְחִין בְּכַתֵּב יְדוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ שְׂרָשֵׁם בַּחוּדָה: "כּוּחַ"ט לְהַגָּאֹן הַגְּדוֹל הַגֵּרִי סוֹפֵר שְׁלִיט"א"

בֵּין שְׁנֵי דְקָלִים

בְּסִפְרוֹ 'אֲמִרֵי סוֹפֵר' פִּסְחִים קי"א א' דָּן הַאֲדַמּוֹרִי בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא שֶׁם, הַעוֹבֵר בֵּין שְׁנֵי דְקָלִים דְּמוּ בְּרָאשׁוֹ, וּמִבְּאֵי שֶׁם לְדוֹן מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם שֶׁבִּפְתָּח בֵּיתוֹ יֵשׁ שְׁנֵי דְקָלִים הוּא מוֹכֵרָה לְעַבּוֹר בִּינֵיהֶם כְּדִי לְהִיכַס לְבֵיתוֹ, וְכוּתֵב שֶׁם בְּמִסְקָנָתוֹ שֶׁאֵין לוֹ כְּנִיסָה אַחֶרֶת מוֹתֵר אֵין לַחֲשׁוֹשׁ לְסַכָּנָה.

וּבְסִינִים דְּבָרֵינוּ כוֹתֵב: אַחֲרֵי כוֹתֵבִי כָּל הַנֶּ"ל הָרַאנִי בְּנִי... שֶׁהַגֵּרִי קִנְיִסְקִי כָּתֵב שֶׁשָּׁאֵל מִמֶּרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ לְמַה אֵין נִזְהָרִין לְעַבּוֹר בֵּין שְׁנֵי דְקָלִים, וְהַשִּׁיב לִי, אֲבִי כִּבְר גִּירֵשׁ אֶת כָּל הַמְּזִיקִים... הָרִי יֵשׁ סִיוַע גְּדוֹל מִזֶּה לְמַה שֶׁכָּתֵבנוּ עַכְ"ל.

הַסְּפָדִים

בְּהַסְּפֵד תְּמָרוֹרִים שְׁנָא הַאֲדַמּוֹרִי זצ"ל אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹת שֶׁל בַּעַל הַקְּהִילוֹת יַעֲקֹב (וּמוֹבָא בְּמִלּוֹא בְּסִפְרֵי אֲמִרֵי סוֹפֵר, הַסְּפָדִים, עֲמוּד תל"א) אָמַר בְּקוֹל נְהִי, כִּי עַכְשֵׁי בַּחֲיִיו שֶׁל הַסְּטִיפְלַעַר, נַעֲקֵר עֲמוֹ דְּמוּתוֹ שֶׁל גִּיסוֹ הַגְּדוֹל מִרְן הַחֲזוֹן אִישׁ, כִּי כָּל זֶמֶן שֶׁהָיָה חִי, הָיָה נַחֲשָׁב בְּעֵינֵינוּ כְּאִילוֹ הַחֲזוֹן אִישׁ חִי עֲמָנוּ, וְעַכְשֵׁי נִסְתַּלַּק עֲמוֹ גַּם כָּל הַדּוֹר הַהוּא.

יְצוּן, שֶׁאַחֲרֵי פְטִירַת רַבֵּינוּ (אֶדֶר תִּשְׁפ"ב), הַכְרִיז הַאֲדַמּוֹרִי מַעֲרְלוֹי שְׁלִיט"א, בְּנוּ וּמִמִּלָּא מִקּוֹמוֹ שֶׁל אֲבִיו הַגְּדוֹל, עַל עֲצַרַת הַסְּפֵד וְהַתְּעוּרָרוֹת בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, כְּאִשֶּׁר הַאֲדַמּוֹרִי שְׁלִיט"א עֲצָמוּ נוֹשֵׂא דְּבָרֵי נְהִי וְקִינָה, עַל הַסְּתַלְקוֹת רַבֵּינוּ.

הַאֲדַמּוֹרִי עִם הַגֵּרִי"ש
אֱלִישֵׁב זצ"ל

יִישֵׁר כּוּחַ לְהַרְבֵּ מִשֶּׁה אֲרַנְפֶּלֶד שְׁלִיט"א עַל עֲזָרָתוֹ

יְדִיד בֵּית אָבָא
"כְּבוֹד הַגָּאֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָס יְדִיד בֵּית אָבָא זִלְלָה" הַגֵּרִי סוֹפֵר שְׁלִיט"א.

"הִנְנִי לֹאשֶׁר בְּתוֹדָה קִבַּלְתִּי הַסֵּפֶר אֲמִרֵי סוֹפֵר עַל פִּסְחִים, וְיוֹמִין דַּחְנוּכָה, יִזְכֶּה הַדְּרָגָה לְהוֹצִיא לְאוֹר עוֹד הַרְבֵּה סִפְרִים וּלְהַגְדִּיל תוֹרָה וּלְהַאֲדִירָה

"דוֹש"ת חַיִּים קִנְיִסְקִי"

נוֹסַח הַמִּכְתָּב בְּסַגְנוֹן הַנְּדִיר הַמוֹבָא לְעִיל, שֶׁכְּנִרָאָה חִינּוּ מִן הַבּוֹדִידִים בְּנוֹסְחוֹ הַמִּיּוּחַד, יִשְׁגֵּר רַבֵּינוּ לְמַעַלְתָּ כְּבוֹד הַאֲדַמּוֹרִי מַעֲרְלוֹי בִּשְׁנַת תִּשְׁנ"ט (וּמוֹבָא בְּסִפְרֵי אֲסִיפַת מִכְתָּבִים אֶל מֶרֶן הַאֲמִרֵי סוֹפֵר עֲמוּד קל"ח), שֶׁהָיָה מִיּוֹחִיד סְגוּלָה שֶׁבְּדוֹר בְּמַעַלְתּוֹ הַנִּשְׁגָּבָה, וּבַחֲיִיתוֹ מַעֲיִין הַמִּתְגַּבֵּר בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, לְאַחֵר שֶׁשֶׁלַח לוֹ כְּמָה מִסְפָּרֵינוּ.

וְאָכֵן, יְדִידוֹת שֶׁל תּוֹרָה שְׂרָרָה בֵּין הַאֲדַמּוֹרִי זצ"ל לְבֵין אֲבִי רַבֵּינוּ מֶרֶן הַסְּטִיפְלַעַר, אֲשֶׁר פַּעֲמִים רַבּוֹת הִתְכַּתְּבוּ בִּינֵיהֶם הַלּוֹךְ וְשׁוֹב, בַּחֻלְקֵי מִהַמִּכְתָּבִים מִכְנָה אוֹתוֹ הַסְּטִיפְלַעַר 'הַגָּאֹן הַצָּדִיק הַמְּפֹרָס שֶׁלְשַׁלַּת הַיּוֹחֲסִין' וּבְמִכְתָּב נּוֹסֶף: 'וְאִנִּי אִינִי כְּדָאִי שֶׁשֶׁלַח אֵלַי, וְמָה אֲדַע וְלֹא יָדַע פֶּאֶר מַעַלְתּוֹ, רָאָה לְמַשֵּׁל, בִּ'אֲגָרוֹת וּרְשִׁימוֹת קְהִילוֹת יַעֲקֹב' (חֻלְקֵי ב' סִימָן ה' וְהַלָּאָה, וְרָאָה גַּם בְּסִפְרֵי אֲסִיפַת מִכְתָּבִים הַנֶּ"ל עֲמוּד רמ"ז וְהַלָּאָה).

הַאֲדַמּוֹרִי רַבֵּי יוֹחָנָן סוֹפֵר מַעֲרְלוֹי זצ"ל

תַּעֲיִין בְּסִפְרֵי הַעֲרַעְלוּעִי' רַב

עַל הַעֲרַצָּתוֹ הַרְבֵּה שֶׁל מֶרֶן הַקְּהִילוֹת יַעֲקֹב לַאֲדַמּוֹרִי, נִיתַן לְלַמּוֹד מַעֲבֹדָא אוֹתָהּ סִיפֵר רַבֵּינוּ בְּעַצְמוֹ:

הָיָה זֶה בְּאַחֲרִית יְמֵיוֹ שֶׁל הַאֲדַמּוֹרִי, כְּאִשֶּׁר שֶׁהָיָה לְמִנְחָה כְּמָה יָמִים בְּעִיר בְּנֵי בְרַק, וְהַתֵּאֲכָסֵן בְּבֵית הַנֶּה"ח ר' יַעֲקֹב שְׁלֹמֹם פִּישֵׁר זצ"ל, הִגִּיעַ רַבֵּינוּ לְבַקְרוֹ, וְסִיפֵר מִזְכְּרוֹנוֹ, שֶׁבַּעֲצִירוֹתוֹ שָׁאֵל פַּעַם אֶת אֲבִיו מֶרֶן הַקְּהִילוֹת יַעֲקֹב שֶׁאֵלָה בְּסוּגִיא דַּחְנוּכָה, וְהוֹרָה לוֹ אֲבִיו לְעִיין בְּסִפְרֵי הַעֲרַעְלוּעִי' רַב, 'יוֹמִין דַּחְנוּכָה' שֶׁהִקִּיף אֶת כָּל עֲנִינֵי וּסּוּגִיּוֹת יְמֵי הַחֲנוּכָה.

רַבֵּינוּ עִם הַאֲדַמּוֹרִי מַעֲרְלוֹי
(מִתּוֹךְ 'חֲצֵר הַקּוֹדֶשׁ עֲרְלוֹי' גִּלְיוֹן נ"א)

צָדִיק וְנִשְׁגָּב

לְמִרְתֹּת שֶׁכְּמַעֲט לֹא הָיָה הַאֲדַמּוֹרִי בְּקֶשֶׁר שֶׁל חִילּוּפֵי מִכְתָּבֵי תּוֹרָה עִם רַבֵּינוּ, מִכָּל מִקּוֹם נִהַג לְשַׁמּוֹר אִתּוֹ עַל קֶשֶׁר, וּבְכָל הַזְּמַנּוֹת שֶׁהָיוּ נִפְגָּשִׁים הָיוּ מְכַבְּדִין זֶה אֶת זֶה.

בְּאַחַד הַסִּפְרִים שֶׁחִיבֵר הַאֲדַמּוֹרִי וְשֶׁלַח לְרַבֵּינוּ. רִשָּׁם בְּרָאשׁ הַסִּפֵּר תֵּאֲרִים מוֹפְלָגִים וְנוֹרָאִים הַמִּיּוֹעָדִים אֶל רַבֵּינוּ, "כָּל רוֹז לֹא אֵנִים לִיָּה, צָדִיק וְנִשְׁגָּב" וְעוֹד.

נִדִּיר: הַהֲקָדְשָׁה עִם הַתּוֹאֲרִים הַמוֹפְלָגִים
שְׂרָשֵׁם הַאֲדַמּוֹרִי אֶל רַבֵּינוּ

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל בתי (רש"י)

703

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • תצוה-זכור תשפ"ה

"כי יד על כס קה", ומביא רש"י מדברי חז"ל שאין השם שלם ואין הכיסא שלם עד שיימחה שמו של עמלק.

והיינו מפני שעמלק עשה חילול השם וצינן את היראת שמים, כמו שכתוב (דברים כה, יח) "אשר קרך בדרך", ופירש רש"י: צינן והפסירך מרתחתך, שהיו האומות יראים להילחם בכם, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים, ע"כ.

וכיון שעמלק עשה חילול השם, הרי מחייתו היא קידוש השם, וכל זמן שלא נמחה שמו של עמלק אין השם שלם ואין הכיסא שלם וחסר כבוד שמים, ורק במחיית עמלק זה יתמלא וכבוד שמים יהיה בשלמות. ונמצא כי בזה שחסר מחיית עמלק, חסר בקידוש השם, ואם חסר קידוש השם ולא עושים קידוש השם זה חילול השם.

קידוש השם לכל אחד לפי דרגתו

ואפילו אם לא עושים חילול בידיים, ורק בשב ואל תעשה נמנעים מקידוש השם, זה גם כן חילול השם, כמו שמצינו בגמרא (יומא פו, א) "היכי דמי חילול השם? אמר רב כגון אנה אי שקילנא בישא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר, רבי יוחנן אמר כגון אנה דמסיגנא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין". והיינו שחילול השם שייך אצל כל אחד לפי

בענייני דיומא

אני עומדים לפני פורים ושבת פרשת זכור, ולא כל אחד יודע מהו פורים ויציצ צריך להתנהג בו, מה היא ההנהגה הראויה בפורים, יש רבים שהושבים שפורים הוא זמן של פריקת עול, ולא יודעים שהיה זמן קבלת התורה מאהבה, כמו שאמרו (שבת פה, א) הדר קיבלה מאהבה בימי אחשורוש.

וגדולה מזו כתוב (תיקו"א כא) שיום כיפורים הוא כפורים, והיינו שמעלת יום הפורים היא פשוטה, והחידוש הוא שגם יום כיפור יש בו מעלה כמו פורים, ורואים שפורים הוא יום מיוחד מאוד.

והוא גם יום של אהבת הבריות, שתיקנו בו משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, מפני שתורה צריכה להיות עם מידות טובות, וכלי מידות טובות אין תורה, וזה דבר ידוע שמי שחסר לו באהבת הבריות ובמידות טובות אינו מצליח בתורה, וכל אלו שיש להם הצלחה בתורה הם בעלי מידות טובות.

ופורים הוא זמן לאהבת הבריות ומידות טובות בין איש לרעהו, והציבור לא כולם יודעים את זה, ויש כאלו שמתנהגים התנהגות הפוכה, ומעשה שהיה כאחד שהיה לו קפידא על משהו, וחזקה לפורים, וכשהגיעו ימי הפורים עשה איתו את החשבון ודיבר עליו איזה ליצנות, ולבסוף נענש מאוד על זה. צריכים לדעת כי פורים הוא יום של שמחה אבל לא של ליצנות.

והוא גם יום של תורה, ואילו שלומדים בפורים רואים הצלחה גדולה מאוד וזוכים לישועות, כי זה לא זמן שפומרים מתלמד תורה ואין בו איסור ביטול תורה, אלא שיותר קשה ויש פחות זמן ללמוד מפני שעסוקים במצוות היום, אבל בזמן שלא מרודים ויכולים ללמוד – אם לא לומדים זה ביטול תורה, ואמנם זה נגד הטבע, כי הטבע מושך לבטלה, ולכן מי שמתגבר נגד הטבע ולומד, זה זכות עצומה מאוד וזוכה להצלחה למעלה מן הטבע!

בעזרת השם נזכה כולנו, כל אחד ואחד מאיתנו נזכה לפורים שבח ולנצל את ימי הפורים כמו שצריך להצלחה בכל העניינים.

(נאמר בישיבת 'דעת תבונות', ח' אדר תש"פ)

מדוע הפסיד שאל את המלוכה

*יש דבר ששיק לפרשת זכור, שרואים ששאל המלך הפסיד את המלוכה, בגלל שהוא נצטוו למחיית עמלק ולא קיים את המצוה. ואף על פי שלא עשה איסור בידיים, ורק בשב ואל תעשה לא קיים את המצוה בשלמות, הפסיד בזה את המלוכה.

ואמרו על זה בגמרא (יומא כב, ב) "שאל באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו", היינו ששאל המלך הפסיד את המלוכה מחמת חטא אחד, ואילו דוד המלך עשה שני חטאים, ואף על פי כן, הוא לא הפסיד את המלוכה. וצריך ביאור באמת מה ההבדל, ומדוע שאל שעשה רק חטא אחד בשב ואל תעשה הפסיד את המלוכה, ואילו דוד המלך למרות שעשה שני חטאים בקום ועשה, נשאר עם המלוכה בשלמות לדורי דורות, מלכות בית דוד.

מחיית עמלק – חטא בתפקיד המלכות

ובקדמונים כתבו טעם אחד לזה (ספר העיקרים ד, כו) כי אצל שאל היה החטא מצד תפקיד המלכות, כי מחיית עמלק היא מצוה ששייכת למלכות, שהמלך חייב לעשות מחיית עמלק, מפני שהוא מלך.

[ובמקום אחר נתבאר עוד: כמו שאמרו (סנהדרין כ, ב) שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה. ומוזכר קודם להעמיד להם מלך, ורק אחר כך להכרית זרעו של עמלק, כי זו מצוה המוטלת על המלך, שעשיית מלחמות שייכת למלך, ושאל שהיה המלך הראשון בישראל, נתחייב במצוה זו מחיית המלכות].

וכיון שזה דבר שהוא מצד חובת המלכות, אם אינו מקיים בשלמות את חובת המלכות אין לו זכות למלכות, ומפסיד בזה את המלכות, כי מן השמים נותנים מלכות למי שיקיים את חובתו, ומי שלא מקיים את החיובים אין לו זכות למלכות. אבל דוד חטא חטאים פריטים שלא שייכים למלכות, ולכן לא הפסיד בהם את המלכות.

מי שלא מקיים חובתו למה לו חיים

וזה דבר שצריך לעורר את כל אחד ואחד, שרואים שמי שמקבל איזה מעלות מן השמים, צריך לנצל אותם ולקיים את חיוביו בהם.

והרי כל מה שיש לאדם זה מן השמים, בחסדי שמים, ונתנו לו כוחות וכישרונות עם הרבה אפשרויות לקיים תורה ומצוות, כדי שיעשה זאת ויתעלה בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, ואם אינו מנצל את הכוחות והאפשרויות לקיים את חיוביו – זה לא מגיע לו!

וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, ו) בדרכי החרטה שיאמר החוטא לעצמו "והנה הבורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו ולמשול בגוף וכל תולדותיו וכו', ואחרי אשר בעבור זאת נבראתי ויהי בי היפך מזה למה לי חיים", כי מן השמים נותנים לאדם חיים בחסד, וזו מתנה של חסד, שמרחמים עליו ונותנים לו חיים כדי שיעשה מה שהוא חייב, ואם אינו עושה מה שהוא חייב עם מה שנותנים לו, אין זה מגיע לו, ולמה לו חיים.

וזו באמת התעוררות לכל אחד ואחד, וככל שיש לאדם יותר כוחות עם יותר אפשרויות לעסוק בתורה ובמצוות ולעשות כל החיובים המוטלים עליו, חיובו יותר גדול.

וזה הטעם המפורש בקדמונים, שאצל שאל היה החטא מצד חובת המלכות, ולכן הפסיד בזה את המלכות.

מצוה מיוחדת מצד קידוש השם

ואמנם יש כאן עוד דבר שמסתבר ששיק גם כן לזה, שהרי מחיית עמלק היא מצוה מיוחדת מצד קידוש השם, כמו שכתוב (שמות יז, טז)

* מתוך שיחה בישיבת פוניבז', ערב פורים תשס"ה.

דרגת קבלת התורה מאהבה

בפורים קיבלו את התורה מאהבה, כמו שמובא בגמרא (שבת פח, א) שבמתן תורה כפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית וקיבלו את התורה בכפייה ולא מאהבה, ובפורים חזרו וקיבלו מאהבה.

ואף על פי שגם במעמד הר סיני אמרו 'נעשה ונשמע', אבל זה לא היה מאהבה, אלא כמו כפייה שכלית, שהשכל מחייב (מהר"ל), כי הם ראו את האמונה בבהירות, והבינו שרק עם התורה יזכו לעולם הבא, וקיבלוה בשביל העולם הבא.

ואמנם מצינו בגמרא (פסחים ה, א) שמי שנותן צדקה בשביל העולם הבא הרי זה צדיק גמור, אבל זו לא דרגת השלמות, ויש דרגות יותר גדולות מ'צדיק', כמו שאמרו באבות פרק ששי 'ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', והם כמה מדרגות, שצדיק זה המדרגה הראשונה והפחותה שבהם (עיין רוח חיים שם), ומי שעושה מעשים טובים בשביל העולם הבא הוא אמנם 'צדיק גמור' אבל זו לא המדרגה הגדולה ביותר.

וכן כתב בחובות הלבבות (עבודת האלוקים סוף פ"ד) שהעושה לשם העולם הבא זה לא נקרא 'מאהבה', כי הוא עושה מאהבת עצמו, שרוצה שיהיה טוב לו, וזו אהבה עצמית, ואין זה נקרא לשמה, ואף שהוא צדיק גמור אבל זה לא נקרא אהבה.

ויש דרגה של יראת הרוממות, שלא בשביל שכר, אלא מיראת הרוממות, וכמו שאדם רוצה לעמוד ליד החזון איש, להיות אצלו בבית ולישב איתו על השולחן, שזו אהבה, שהוא נהנה להיות במחיצת החזון איש, ואמנם זה גם כבוד, אבל זה גם נקרא אהבה, כי הוא מרגיש נעימות והנאה בזה.

אהבת השם – אהבת התורה והמצוות

אבל יש דרגה לשם שמים ממש, שלא בשביל העולם הבא, אלא מאהבת המעשה עצמו! וכמו שיש אהבת משפחה, אהבת האם לבן, שהאמא נותנת אוכל לבן, לא מצד נגיעה ואהבה עצמית, ולא מפני שתקבל משהו כשהבן יאכל, אלא מאהבת הבן.

ואילו אם אדם מביא מתנה לחזון איש למשל, הרי הוא נהנה מזה שהחזון איש מקבל ממנו ויש הנאה בקבלת אדם חשוב, אבל אמא שנותנת לבן לאכול, היא נהנית ממה שהוא נהנה, ורוצה שיהנה יותר ויותר, כמו שאמרו (פסחים קיב, א) יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, ואף שכבר אכל כדי צורך בריאותו, היא רוצה לתת לו עוד, שיהנה מה שיותר.

וזה נקרא אהבה ממש, שאינה אהבה עצמית, אלא אהבת המעשה עצמו, וזה יותר מאהבת העולם הבא, שעושים לא בשביל העולם הבא, אלא מאהבת המעשה הטוב! וכגון חסד, שאוהבים את החסד, ושומחים בזה שהצלחתי להחיות את השני, אפילו שאיני מכיר והוא לא יזכור אותי כלל, ונותנים לו מתן בסתר, מצד אהבת הבריות, וזה הכי טוב.

וזה מה שהיה בימי אחשורוש, שחזרו וקיבלוה מאהבה, מאהבת התורה! שהיא גם אהבת השם, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"ט שהשמחה בתורה ובמצוות היא ענף מאהבת השם, שנהנים לעשות רצון השם, ונהנים גם ממה שאחרים עושים רצון השם, ושומחים בריבוי כבוד שמים, כמו שהאמא נהנית כשמישהו משבח את הבן שלה, כך יש הנאה שנהנים מכבוד שמים, וזה נקרא אהבת השם!

מרבין בשמחה, בין או בתורה?

ומאחר שבימים אלו קיבלו את התורה מאהבה, זה מחייב יותר לעסוק בתורה, ובזה מקיימים גם את המרבין בשמחה.

ובשם מרן דבי חיים קניבסקי (דרך שיחה) מובא שאמר, כיצד מרבין בשמחה? ששותים קצת יין בראש חודש אדר. והנה דבי חיים שקוע בתורה כל היום בלי היסח הדעת, וגם כשאנשים באים אליו הוא חושב בדברי תורה ולא מסיח דעת, וזכורני שראיתי פעם יושב בהספד, ולא הקשיב כלל למה שדיברו, אלא התנדנד וחזר בעל פה על סדרי לימודו, באופן שלא ירגישו שהוא לומד. ואצלו אין מה להרבות בשמחה של תורה, כי תורה יש לו כל הזמן! ולכן מקיים את ריבוי השמחה במעט יין.

אבל אנחנו, יש לנו להרבות בשמחת התורה, בדברי תורה שהם משמחי לב, שמחה של מצוה, להוסיף עוד תורה ועוד מעשים טובים, ובה נקיים את הריבוי בשמחה! וידוע שיש מקומות שלומדים סדרים שלמים בפורים, ושמעתי שגם בליקווד יש סדרי לימוד בפורים, וזוכים גם לעולם הזה, לעולם הבא בעולם הזה, ומצליחים כל השנה בזכות הלימוד בפורים.

מדרגתו, כגון רבי יוחנן אם ילך ארבע אמות בלא תורה, ואפילו שזה רק בשב ואל תעשה, אבל כיון שלפי דרגתו הוא צריך שלא להסיח דעת מתורה אפילו הילוך ארבע אמות, זה כבר נחשב אצלו חילול השם. וכן רב, אם יקנה בשר מן הטבח ולא ישלם מיד, זה נקרא חילול השם, כי לפי מדרגתו הוא צריך להתנהג בבין אדם לחברו יותר בשלמות מאשר אחרים, וצריך לשלם מיד, ואם אינו עושה כן זה חילול השם.

ואמרו בגמרא שם כי על חילול השם אין כוח בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא בייסורים למרק אלא כולם תולים ומיתה ממרקה, כמו שכתוב אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותו.

והעצה לתיקון חילול השם היא רק על ידי קידוש השם, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"א מו, ושי"ד טז) שמי שחטא בחילול השם צריך יותר לקדש את השם, ובה יתוקן החטא, זה לעומת זה, על ידי שיוסיף קידוש השם במעשיו.

ועל כל פנים מבואר כי חילול השם הוא גם בשב ואל תעשה, ולכן כששייך לעשות מחיית עמלק ולא עושים, משאירים בזה את החילול השם, וזה נקרא חילול השם בשב ואל תעשה.

ויתכן שזה גם כן חלק מחומר החטא שהיה אצל שאול, שגם החטא מצד עצמו היה יותר חמור, כיון שיש בו חילול השם.

החיוב של בני תורה בקידוש השם

ואגב למדנו, כי חילול השם הוא לא רק בדברים שבין אדם למקום, אלא גם בין אדם לחברו, וכמו שנקטו בגמרא את הדוגמא שקונה מן הטבח ואינו משלם מיד, שזה דבר שבין אדם לחברו, וגם זה נחשב לחילול השם, כי אדם חשוב שהוא אמורא ובעל תורה, צריך להיות גם בבין אדם לחברו יותר בשלמות, ואם יחסר אצלו בשלמות ההנהגה בין אדם לחברו זה כבר חילול השם.

וזה מחייב מאד אותנו בני התורה, כי ההסתכלות על בני תורה היא אחרת, שהם בעלי מעלה ושלמות, וכל ההנהגה בין אדם לחברו צריכה להיות אצלם יותר בשלמות, וכל חיסרון קטן בין אדם לחברו אצלם זה כמו שאמרו היכי דמי חילול השם... והוא חמור מאד.

חומר נוסף בחטאו של שאול

ועוד רואים בהפסרת פרשת זכור, ששמואל אמר לשאול 'ייען מאסת את דבר השם וימאסך ממלכך', והיינו שזה נחשב שמאסת את דבר השם, כי נאמר לו בפירוש 'לך והכיתה את עמלק...' ולא תחמול עליו... משור ועד שה", והוא לא התחשב בדבר השם, אלא חמל, ובדרך כלל חמלה היא מידה טובה מאד, לרחם ולחמול, אבל כיון שהיה כאן ציווי השם שלא לחמול, הרי הוא חייב לקיים את הציווי, והחמלה בזה נקראת 'מאסת את דבר השם' שמזלזלים ולא מתחשבים בציווי.

ויתכן שזו גם כן סיבה מיוחדת לחומר החטא שנענש עליו שאול, מפני שהיה ציווי השם מיוחד אליו 'לך והכיתה את עמלק', וכשיש ציווי מיוחד לאדם הזה שיעשה, והוא לא מקיים את הציווי בשלמות, אפילו משהו שלא בשלמות, זה נקרא מאסת את דבר השם.

וכל הדברים האלו שייכים גם לנו, שכל אחד יכול לעשות קידוש השם בהנהגתו, וגם להיפך יכול להיות, אפילו בהנהגתו שבשב ואל תעשה, ומי שידוע את חובתו ומזלזל בה, נקרא מואס את דבר השם.

וכמו שהיה ציווי השם אל שאול המלך, גם לנו יש ציוויים! וכבר כתב בחובות הלבבות (שער התשובה פ"ח) שבכל הדורות ובכל הארצות תמיד יש מי שקורא לדבר השם, וכל מי שהוא אדם ישר יש לו ממי לקבל הדרכה בענייני התורה והמצוות, ובכל ענייני השלמות, יש ממי לקבל! בכל דור ובכל מקום, אין זמן ואין מקום שאין שם מישור שקורא לדבר השם, ועלינו לקיים את חובתנו, להרבות כבוד שמים.

לעילוי נשמת הרבנית

מרת ריינא ברכה דיסקין ז"ל
בת רבי שמחה הלוי שפירא זצ"ל
נלב"ע י"א באדר ב' תשפ"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב מנחם פרוש ז"ל

בן הר"ר משה ז"ל
נלב"ע ח' אדר תש"ע - תנצב"ה
נדבת בנו ידידינו הרב נפתלי צבי פרוש שליט"א

נדבת ידידינו רבי שמואל יצחק זיבלד שליט"א תלמיד מרן רבינו זללה"ה
כחודיה להשי"ת לרגל הגולדת נכדתו שתח"י
בת לחתנו הרב חיים מרן שליט"א
יזכר אביה ואמה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים!

פשר דבר | פורים תורה

החיד"א מספר שהתארח בפורים אצל הגר"א שאל מאמשטרדם, והזדעזע מהפורים תורה שהדרשן כס אמר, על מה שכתוב בחז"ל שא' עלה במצות אביו לעשות טילוח הקן ונפל מן הסולם, ולא האריך ימים כברכת התורה, מפני שכתוב למען ירבו ימיכם על האדמה, ולא על הסולם שהוא נפל מן הסולם, יש לו ספר הנקרא מעגל טוב, שם מוסר שנסע בהרבה מוקמות, והחיד"א תמה שם מאיפה בא כל הנוהגים כל פורים בארץ ישראל לא להגו בזמנו כר.

בפורים אצל החזו"א

כשהייתי בגיל מאוד צעיר, עוד לפני שהייתי בא לחזו"א, כנה אחת בפורים, חבר שלי שהיה טיכור סחב אותי בכח לבית של החזו"א, החזו"א כיבד אותנו בתפוזים, אח"כ אמר שכל אחד ישאל קושיה, אח"כ סגרו את הדלת, אני זוכר איפה שאלתי בתוס' כב"ב, אבל מה שאלתי אני לא זוכר.

היכ"ת למחות את עמלק

אמר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בשם הגר"א גחובסקי זצ"ל איך טייך בזה"ז לקיים מצות מחיית עמלק ואמר דאם מכיר עמלק יכול להקנות לו ממון ע"י אודיאת אח"כ יכלה וישמיד הממון ויקיים מחיית עמלק לשיטת רש"י דגם ממון עמלק במחיה דלא יאמרו בהמה זו של עמלק הייתה.

אמר הגר"י דהגר"ד לנדרו שליט"א פליג ע"ז דכיון שנצטוונו למחות את עמלק וממנו א"כ אי"א להקנות לו בכלל. אך אמר הגר"י שטענו ע"ז דכיון דמסרת ההקאה היא לאיבוד א"כ למה לא יוכל להקנותו והעיר רבנו על כ"ז דכיון דאי"ז זכות עבור העמלק גם לא יסרח ליקח דבר פשוט שכזה וגם אם ישנו שמוקנין לו ע"מ לאבד בודאי לא ירצה לקנות א"כ חידוש מעיקרא ליתא דל"ש להקנות לעמלק גם באודיאת. (חמדת חיים)

יבזמנות אחרת כח נכדו קמיה: שמעתי שהגר"א גחובסקי זצ"ל חקר אם יש מצוה ענין להקנות ממון לעמלק בכדי לקיים אח"כ מחיית עמלק ע"י שיכלה את הממון. רבינו: זה נקרא לעשות קונצים מהלכה, הלכה זה הלכה ולא עושים מהלכה קונצים! אם היו שואלים אותי שאלה זו הייתה משיב שלדעתי אין בכך ענין, התורה אומרת למחות אותם, וכי נראה שיש לייצר ממון שהתורה לא רוצה שיהיה בעולם, ואח"כ לאבדו? הנכד: זה חקירה שחקר ר' אברהם גחובסקי...

רבינו: הוא אמר זאת בתור מילתא דבדיחותא, ולאחרי"כ א"ל רבינו איזה שאלה בנושא מחדת עמלק וא"ל רבינו זה נושא אמיתי שיש לדון בו, בזה צריך להתעסק לא בשאלות מהסוג הנ"ל, היה פעם רב שדרש ושאל למה בגמ' כתוב 'סימן עמלק' הרי צריך למחות אותם, זה מסוגי השאלות שהמגידים והדרשנים שואלים, אז רב שאומר פורים תורה נכדו: יש בהלכה שאלה אם מותר לכתוב עמלק, על מנת למחות זאת אח"כ.

רבינו: כן זה שאלה אמיתית, שאלה בהלכה.

הסתפק רבינו האם ב"ד המגידים עמלקי מבטלים ע"י מצוות עשה דמחיית עמלק? השיבו: דיתכן וזה גופא קיום המצווה, דע"י הגירוש נטחה זכרו, ונהנה מזה רבינו? עוד נסתפק רבינו, אם לגוי מותר להרוג עמלקי, וכמו"כ נסתפק אם העמלקי מוגדר בדר קטילא, ואף אם לגויים אין להם להרוג עמלקי מ"מ מדין גברא קטילא העמלקי לא נפקא, וא"כ אין איסור.

רבינו: דנו האם נשים חיות בזכירת עמלק שהרי יתכן ומצוות מחיית עמלק זה מצות עשה שהזמן גרמא, שיש הסוברים שזה מצות עשה דהזמן גרמא שהרי בשבת אסור להרוג, אך נראה דיתכן וגם בשבת מותרים ומצוה להרוג אותם בגרמא, וכעין מה שמובא צד שמקיימים מצוה כאשר ע"י גרמא מחריבים את עיר הנידחת, ולפי"ז י"ל דלא שייך בהם פטור של זמן גרמא. (אמתחת בנימין)

ממון המן

ע"י בהקדמת העונג יו"ט לענין בית המן שניתן למרדכי אמאי לא ה' ע"ז מצות מחיית זכר עמלק ובפי' הגר"י פערלא על סה"מ לרס"ג כ' כיון דנפסק ע"י אחשוורוש זכרה בביתו פקע מינה" שם זכר עמלק דנכסיו למלך כדיון הרוגי מלכות. ומהגאון זכר טוב הגר"ד לנדרו שליט"א שמועתי דכיון דהמן ה' עבדו של מרדכי וכל מה שקנה עבד קנה רבו לא הוה זכר עמלק דגם בעבד גוי שלא מל ולא טבל שייכא מנה שקנה עבד קנה רבו כדאיכא למילף מוד' רמב"ן ביבמות דף מ"ח ע"ב ע"ש.

האם נחשב כב"ב קריאה אחרת

שמעתי מוה"ר נפתלי קופשיץ שליט"א מעשה בבן טלזסטון שהוא תלמיד של הגר"ש דבליצקי זצ"ל ונסע לב"ב לשמוע אצלו המגילה והגר"ש זצ"ל היה רגיל לקרוא את בהטעמה ובמתינות רבה במשך כשעתיים. ואח"כ עלה למעונו של הגר"מ גריינימן שליט"א וכאשר שמע הגר"מ את הנעשה אמר לו כלא טוב עשה כי הוא ידאי בן י"ד. ואילו ב"ב הוא ספק ט"ו ולכן הציע לו לקרוא שוב את המגילה וכן עשה. כן שמעתי שהגיעו בני ישיבה מזכרון יעקב לביל פורים לב"ב לבית מדרשו של הגר"ה גריינימן זצ"ל ללמוד שם עד הבוקר והורה להם הגר"י בויאר זצ"ל לעשות מנין לעצמם לקריאת המגילה בבוקר ולא לשמוע מבין הוקום והוא מהטעם הנ"ל. יהגר"ד לנדרו שליט"א אמר שיש טעם בדברים אלו אבל לא אמר שיש לנוהג כן. ועוד אמר הגר"י בויאר זצ"ל שגם בחור מזכרון יעקב לא יקרא לבן המקום מטעם זה רב' חיובים שונים הם זו.

משלוח מנות בשליח

הצעתי קמיה מו"ר הגר"ד לנדרו שליט"א דהנה דן האחייעזר ח"ג היאך סומכין במשלוח מנות על שליח והא קיי"ל דלא סומכין על חזקה שליח עושה שליחותו אלא בדרבנן ילא בדאורייתא וא"כ משלוח מנות שהוא דברי קבלה וחמור כדאורייתא איך סומכין בו על חזקה שליח עושה שליחותו וענין באחייעזר שם מה טעם בזה.

אמר מו"ר הגר"ד דאכן מחמיר דבמשלוח מנות אחד יחזור השליח ואמר עשיתי שליחותי

אכן י"ל דהא המנהג בזמנינו שנותנים יותר ממשלוח מנות אחד וא"כ כאשר נותן שניים ע"י שליח כבר יוצא בודאי מדין ס"ס דאף שאין חזקה שליח עושה שליחותו אך ספק מיהא הוה וא"כ הראשון ששלח הוא ספק ואף אם הראשון לא נשלח שמוא השני נשלח ויכול לסמוך על ס"ס שיצא ידי חובתו.

טען על זה הגר"ד שליט"א ע"פ הכ"ץ והרעק"א דלא מצרפין ס"ס בשני גופין וא"כ אין לצרף שני השליחין ויש לעיין אם זה שליח אחד ששלחו ב' פעמים והנה לפי"ז ה"נ גבי לשלוח לקטן בן י"ג דלא חזינן ב' טערות לא יהי אף לשלוח לשניים מדין ס"ס דלא אמרינן ס"ס בתי גופין. (כיעור דבי יוסף וינברג)

נולד בחודש אדר

סיפרו: רב העיר (?) הרב שייף שאל, כתוב אצל המן שכאשר הפיל פור ויצא לו חודש אדר, שמוח המן שידע שבחודש זה מות משה, וידע שזהו סימן וכו', וכתוב בגמרא שלא ידע שגם נולד באותו חודש, ולית משה תגן מפני הפורענות, ושאל הרב שייף הרי אחרון נהי כמות בחודש אב, אך גם נולד בחודש אב, ומאי טעמא כלא תגן הלידה שלא יחרב בהמו"ק? הגיב רבינו: איני מבין את השאלה, וכי כל פעם לידת הצדיק מגן מפני כל פורענות, יש לחלק שגזירת המן שהייתה של בשר ודם, ההגן לידת משה, אך שונה גזירת חורבן בהמ"ק שהייתה גזירת שמים, ועוד, שחורבן בהמ"ק היה עונש, ומאן יאמר שניתן להגן משום כך, ומכאן שגם על המן כתוב 'שנהנו מסעודתו של אותו רשע' אך היה זה עונש פחות.

(חול המועד פסח תשפ"ב) (גיליון אמתחת בנימין)

שח רבינו: בספר שיח דבר שהתכתבתי עם הגר"ח חיים קניבסקי, רואים את רבי חיים הלומדן הגדול, בכל הנושאים, חידושים גדולים, זה רבי חיים האמיתי, ולא כמו שיש מודפסים מנזנו, תשובות פשוטות.

בדידי הוה שלמדתי ביאור הגר"א ביבמות, והיה מזכר שם ירושלמי, ולא כתוב היכן, שאלתי את הגר"ח חיים קניבסקי זצ"ל, היכן זה כתוב, ואמר שאין כזה ירושלמי, אבל בכ"ז אמר לי, שאני ישאל אותו עוד שנה, אחרי שעובר על כל הירושלמי, וכשנגמר השנה, אמר לי שאין כזה ירושלמי.

אמרו: על הגר"ח קניבסקי מוספר, כענה מקור מתקוני זוהר, ואמרו: אני יכול להאמין, הכל אצלו היה במהירות.

הזוהר"א חזר מהרואה

שמעתי מהגר"ח חיים קניבסקי, שהזוהר"א למד ה' ציצית בסוף ימיו, ופ"א אמר לו הוראה למעשה בה' ציצית, בציצית שנקרע בכתפיים, ותפרו כזה תעשה ולא מן העשוי, אבל כעבור כמה ימים הזוהר"א חזר בו מההוראה, וכתב ע"ז בספרו ומדומה בסוף או"ח,

יכנו שמצינו בגמ' קהדר ביה, זה תלי בשיקול הדעת, מה סבר קודם, ובדידי הוה עובדא שנקרע חלק מהכתפיים וכשאר מיעוט, ובאופן זה אין לנו מידון.

נשאל מרן הגר"ח קניבסקי ע"י רבינו שליט"א שבתוספתא כלים סוף פ"ב לפי גרסת הזר זה כתוב הפתיקה שנסדקה ולא ידע הגר"ח מה היא פתיקה זו. וכתב לרבינו אולי נודע להדר"ג מקום אחר שזכר כל זה.

השיבו הגר"ח ע"י מה שנדפס בגליון שקלים פ"ג ה"ב בשם הילקוט כוס גדול כו הנקרא פוסקא וכו'.

*

נביא מנ"כ בגליון דברי שיח במדבר תשע"ו (175)

השבוע התקיים בבני ברק כינוס חשוב בו השתתפו כל גדולי הדור ורבינו בני ברק רבינו מרן שליט"א ישב במעמד וכדרכו הרהר בתלמודו לפתע הבחין כי לצידו יושב ידידו משכבר הימים הגאון האדיר רבי דוב לנדא שליט"א ראש ישיבת סלבודקא פנה אליו רבינו ושאל אותו אם ראה כבר הספר החדש שיצא השבוע על הלכות תפילין רבי דוב השיב בנענוע ראש והוסיף כי הוא ספר נפלא שלא בא כבושם הזה, שמח רבינו ואח"כ הפטיר לו אם יהיו לכם הערות אשמח שתכתבו לי ואענה בלי נדר.

קונטרס הזכרונות

בקונטרס הזכרונות שרשם מרן הגר"ח זצ"ל הביא מדברי רבינו שליט"א בכ"ז יובאים כאן באדיבות מערכת שיח אמונה.

א. ירק הגדל בעציץ שאינו נקוב, מברכין עליו בפה"א, דלא כח"א, ול"ד להמוציא (ע"י יר' ספ"ז דכלאים, וע"ש בגליון ה"ט), שהוא על הפרטיות שיצא לחם זה מהארץ משיא"כ בפה"א שהוא על סוג הפרי (ר' דב לנדא נ"י). ושמעתי שגם על גידולי מים הורה לברר האדמה (וע"י מעשה איש ח"ב ע' קי"ב שר"ד לנדא אמר בשם מרן שכמדומה החילוק בין ל' ארץ לאדמה).

ובמכתב לרבינו כתב הגר"ל שליט"א: 'שמעתי ממרן החזו"א זצ"ל דירק הגדל בעציץ שאינו נקוב מברכין עליו 'בורא פרי האדמה' ודלא כחיי אדם, ואמר דלא דמי לירושלמי דלחם מודשים שגדלו בעציץ שא"י דאין מברכין עליו המוציא, וכמדומה דהחילוק היה דכאן מברכין על סוג הפרי, ומשיא"כ בהמוציא הוא על הפרטיות, שיצא לחם זה מן הארץ. ואולי חילק בין 'ארץ' לאדמה, דעציץ שאינו נקוב חשיב אדמה, אך קרוב לודא שאמור כאופ"א, ופקי"מ לגידולי מים'.

ב. שמעתי בשמו שנסתפק בבחורי ישיבה שאביהם עשיר ונותן להם צרכיהם, אם הבן מקרי ע"י וכול לקבל מתנות לאביהם (ע"י רמ"א יו"ד סי' רנ"ג ס"א, וע"י קהלות יעקב סוכה סי' כ"ט). ור"ד לנדא נ"י אמר שהשיב לו כמדומה שבזמן היותו בישיבה יש לדון, ובבין הזמנים שהוא בבית ודאי דינו כעשיר.

[ורשימות ההוראות שכתב מרן הגר"ח היתה לפני הגר"ד לנדו שליט"א, וכתב על זה לרבינו: 'כך שאלתי, ואמר שיש לחלק בין זמן היותו בישיבה לזמן הימצאו בבית בבין הזמנים, וככתוב, אך תשובתו הייתה על מציאות אחת, ועל השניה אמר דיש לדון, ואני זוכר בודאות אם התשובה הייתה על זמן היותו בישיבה, ועל זמן הימצאו בבית נסתפק, או איפכא, וקרוב לודא שעל זמן היותו בבית ענה דמספקא. [ענין מעשר ע"י היתה במחשבתו, אך לא שאלתי אודות זאת רק באופן כללי]].

ג. בזה"ז ג"כ שי"ר אדם עשוי למשמש בכיסו, אחרי שחכמים התירוהו (ר"ד לנדא נ"י. כעין זה לעיל סי' ל"ח אות ז').

ד. אין לעשר בטנים אם אין בודקין אותן אם יש בהם מעשר כדי יותר מא' ממאה (ר"ד לנדא נ"י. וע"י רפ"ג דתרומות, וביבמות פ"ט א' דאיבעי ל' לכו"טעמיו. וע"י נ"ב סי' ר"ו סק"י. ע"י ד"א פ"ה מתרומות צה"ל אות תע"ז).

ה. לספרדי אמר להחמיר בנייער סריכות כדעת מרן אפי' בשעה"ד (ר"ד לנדא נ"י. וע"י יו"ד סי' ל"ט סי"ג).

ו. שמעתי בשם נאמן שהעיד בשמו שנטבע שחיללו עלי' ודאי נטע רבעי, יכולה להיות פרוטה תמורה על מע"ש (וע"י יר' פאה פ"ה ה"ה, ואם גאול יגאל איש ממועשרו, שני גאולות א' למע"ש וא' לנ"ר, מוטבע דענין א' הוא. וע"י במשנה ב"מ כ"ה ב' דחשיב נ"ר מוע"ש בחדא. וכן העיד הר"ד לנדא נ"י. והוסיף שא"ל ג"כ שב' חצאי פרוטה של מע"ש ורבעי צטרפין. ע"י דר"א פ"ט ממוע"ש סק"י).

ז. וכתב הגר"ד לנדו שליט"א (בהערות שכתב לרבינו על מה שהעיד בשם החזו"א), שלשון תשובת החזו"א לשאלה זו הייתה, שהכל אחד].

ח. שמעתי בשם מרן ז"ל (כמדומה מהר"ד לנדא נ"י), שאפשר לחלל מע"ש שוה מנה על כ"פ, אפי' לא הבעלים (דלא כתב תמורה כ"ז ב' ד"ה לא. וע"י ד"א פ"ד ממוע"ש ס"ק ק"כ וצה"ל פ"ב אות ל"ב. וע"י חזו"א תמורה סי' ל"ד סק"ג).

ח. עציץ שאינו נקוב שה"י בבית יצאו העלים לחוץ, והורה מרן לקחן מה שיצא מדין ספיחין. ואם חזור ונתערבו באלה שהכניס אף בעודם בחיבורם אמר שבטלים ברוב (ר"ד לנדא נ"י. וע"ל אות א' 79. ע"י ד"א פ"א משמיטה סק"ג, וזה"ל אות ק"ח).

ט. המתארח אצל מי שאין נזהר מספיחין, ואוכל אצל מי שבישל ספיחין, והכלי אחר מועל"ע, לא נאסר התבשיל (הרב פלס (נ"י) [ז"ל]. וע"י חזו"א שביעית סי' י' סק"ב ד"ה פירות). ור"ד לנדא נ"י העיד שאם נתארח אחר הביעור אין לאכל דבר חריף שבלוע מאיסור שביעית. אבל מה שנתבשל עמו בקדרה שרי (ע"י ד"א פ"ד משמיטה צה"ל אות כ"ג).

י. אסור להקדים לחברו כשמתכנים בתור (ר"ד לנדא נ"י, וע"י חו"מ ר"ס ט"ו, יו"ד סי' כנ"ד, ודמוב"ם פ"ט מות"מ ה"א). הר"ש גריינמן אומר, שאמר שהוא בכלל פורץ גדר עולם (וע"י מאירי סנהדרין ל"ב).

יא. שאלתי כיון שהים גבול א"י (ע"י רמב"ם פ"א מתרומות ה"ז), איך מותר לרחוק בים, הרי יוצא לחו"ל. והשיב שמקום הראוי לרחוק הוא עדיין בכלל א"י (הר"ד לנדא נ"י העיר דבלא"ה כל כמון החוט ולפנים הוא א"י, רק כ"מ בימים אחרים שבא").

רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל בשמחה עם רבינו שיכחט"א נראה ע"י ברמ"מ הנריש פלס וע"י (באדום) הספר רבי משה מיר"ב

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ה

דקדוקים והידורים בקריאת פרשת זכור

א] יש לכוון לקיים מצוות עשה של זכירת מעשה עמלק, ואף אם מצוות אין צריכות כוונה הכא גרע דהוי כמתעסק במצווה דקריאת התורה, ולכן צריך לכוון להדיא.

ב] מלבד זכירת מעשה עמלק, נכון לכוון גם זכירת מצוות מחיית עמלק, (וכ"ה במנהגי החת"ס לקיים מ"ע דמחיית עמלק)

ג] מיהו יש להיזהר שלא לכוון לקיים חיוב דאורייתא דקריאת פרשת זכור, ומשום דלרוב הפוסקים ליכא חיוב דאורייתא, ולדידהו עובר בבל תוסיף, אלא יכוון לקיים המצווה.

ד] יש לצאת גם הברכות ולא רק הקריאה, כיון שהחיוב הוא לקרוא הפרשה ויוצא בשומע כעונה, וע"כ צריך ברכה כדין הקורא בתורה.

ו] ומטעם זה גם ראוי שלא לקרוא עם הבעל קורא בלחש, דמדין שומע כעונה אינו יכול לצאת בזמן שמדבר בפיו. (ועי' שעה"צ ס"ק ס"ז אות מ"ג)

ז] צריך לדקדק להבין פירוש הקריאה, ד"א שאין יוצא בשומע כעונה אם אינו מבין פירוש הקריאה. (עי' שו"ע ריש ס"ק ק"ג).

ח] יש להתעורר בזמן הקריאה לשנאת עמלק ואיבתו ורק בזה מקיימים המצווה כהלכתה. (עי' ימ"ב ספר המצוות מ"ע קפ"ט בטעם זכירתה), ואף בימינו שנאת עמלק הינה בכופרים הנלחמים בד' שהם ממשיכי זכר עמלק (וע"ע תשובה"נ ח"ג סימן רכ"ה).

ט] יש לדקדק לכתחילה לשמוע הקריאה בהברה כמנהג אבותינו, אולם דין זה אינו מוסכם, וע"כ נראה שלא לחזור בשביל כל הציבור הקריאה בכמה הברות דהוי זילותא בקדמונים לשנות

מחזה נלכב וגדיר נראה לפני מספר שבועות בבית רבינו, כאשר מרן רבן של ישראל מקריא בפיו בקול נרגש מתוך תעודה של יתומה, ומכביר בשבחים ומקריא מתוך התעודה בהעמקה יתרה

וירד משה מן ההר אל העם: למענו של מרן שליט"א הגיעו שבוע שעבר כמה יתומות קטנות, ובאו להראות התעודות שקיבלו בבית הספר, מאחר שהאם שבה חיים ל"ע לפני כמה שנים, ורבינו כבר התבטא בעבר לפני בני המשפחה בליבו הרחום, כי הוא נעשה להם במקום האמא...

אמנם מה שהתרחש כשטח, לזאת אף אחד לא ציפה. מרן שליט"א אחז התעודות בליבו הרחום, ובין רגע נתלכש בצורה של אמא רחומאית, משל לא היה שקוע עד רגעים אלו בעומק הוויות דאבי ורבה וכישיש קושיות על הרמב"ם, ולפתע החל לשקוע בעומק התעודות, וקרא הכל בפיו והוסיף לשבחן ולעודדן.

רבינו החל להקריא בקול גדול מתוך התעודה בחיוך רחב ובלב נלכב: "בלי עין הרע. אי ה... כל כך טוב... נאות... נאות... התנהגות ראוי לשבח... ראוי לשבח... טוב מאוד... דרך ארץ... הקשבה לשיעורים... תמשיכו כך..."

וכך המשיך רבינו לקרוא ולשבח התעודות, שלא כדרכו ושלא כטבעו היטיב להגדיר זאת אחד הנוכחים באומרו כי אם עד כה התפרסם על רבינו 'מופת' בשעה שהאציל מברכותיו על אחד מזקני גאוני דורינו שזכה להיפקד בבן בהגיעו לגיל פ"ח שנים, הריקע רואים אנו מופת לא פחות מכך, שממרום גילו בלעה"ר אפשר להיפקד כביכול בבנות ולהיעשות אבא ואמא גם יחד... וכנותן טעם להביא עוכדא מופלאה שסיפר מרן רבינו שליט"א בהזדמנות אחרת:

דבר נורא סיפר לי הגאון רבי חזקיהו יוסף מיישקובסקי זצ"ל אב"ד קרניק ששמע מפי מרן הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, דהנה הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אב"ד לאד"ו בא פעם לבקר את מרן הגר"ח זצ"ל, והגר"ח זצ"ל מסר לו ספר "אחייעזר" במתנה, והגאון רבי אליהו חיים זצ"ל שמח בספרו מאוד, והגר"ח זצ"ל שאל אותו "אימתי נזכה שגם כבודו יחבר ספר", והשיב לו הגר"ח "יש לי ספר", ותמה הגר"ח, אם יש לו ספר נא להראות לי את ספרו, והשיב לו הגר"ח זצ"ל, בא איתו, והראה לו בארון שטרי חוב שהתחייב לפרנס תלמידיו חכמים ואלמנות ויתומים בעיר לאד"ו, והוסיף שזהו הספר שלו, כי ספר תולדות אדם הם המעשים טובים שבדיו, והוא כ"כ טרוד בספר זה עד שאין לו פנאי לחבר ספר כהגר"ח ע.

והנה הגר"ח זצ"ל לא ענה לו דבר, אך לא הבין איך גאון עולם כרבי אליהו חיים, שעוד זכה ללמוד אצל הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל ויכול היה להאיר את העולם בחידושי, מעדיף את ספר החשבונות הלזה על פני ספר חידושים שיועיל לדורות, ושב רבי חיים עוזר לווינא והוציא לאור את שלושת כרכי "אחייעזר". ויחד עם זאת היה אבי יתומים ודין אלמנות, מדבר בצדקה ורב להושיע, רבן של ישראל.

אמנם בשכנו על ערש דיו קודם פטירתו אמר הגר"ח זצ"ל להגאון רבי חזקיהו יוסף מיישקובסקי, שעכשיו הוא רואה שאכן הגר"ח זצ"ל צדק בדרכו, שמעיקרי תפקיד הרב בישראל להתעסק בצרכי העם ולדאוג ליתומים ולאלמנות, וחייב זה קודם לתפקידו לחבר ספרים, ואף שבעולם הזה נדמה המחזר ספרים כמי שפועל יותר בחייו, מ"מ בעולם העליון אין הדבר כן, ששם בעולם הבא כל אחד מביא עמו "ספר תולדות אדם" שזהו המעשים טובים שיש בידו, וספר תולדותיו אינו תלי בחיבור ספרים דווקא, אלא כמילוי תפקידו בעולם, ואשרי מי שזוכה למלא את ספר תולדותיו בתורה ומצוות ומעשים טובים כראוי.

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה הק' - ודמ"ס ומחנכים

להלן דברים שמסר רבינו בהזדמנויות שונות בענין חובת הריחוק מרשעים, וגודל הזהירות מהשפעת חברה רעה.

מקומות עבודה עם חילוניים

יש להזהר מאד מהמכשול שנפרץ לאחרונה בפרט אצל נשים ממשפחות חרדיות שיוצאות לעבוד לפרנסתם אצל חילוניים או מסורתיים, ויש להזהר ולהיזהר שלא יילכו לעבוד במקומות אלו, שהדבר מסוכן מאד ועלול להביא חורבן רח"ל, שכן אפילו סתם דיבור אצל החילוניים או המסורתיים מלא בניבול פה וחנופה ויש שם סכנות רבות ברוחניות.

ויש לדעת כי לא רק ההתחברות לרשע מסוכנת, אלא גם עצם השהות יחד עם רשע במקום אחד מסוכנת מאד, ומקרת ביראת שמים.

חובתנו להרבות בתחנונים שלא נפגם מהשפעת החופשיים

ומלבד עצם הזהירות בהתרחקות ברשעים צריך גם להרבות בתפילות ובתחנונים שניצל מהשפעתם הרעה של החופשיים פורקי העול ולא נזוז ח"ו כלשהו מדרך התורה הקדושה, כי ההשפעה מעצם המגע עם הרשעים מזיק ופוגם מאד אפילו באדם המקודש ביותר כדוגמת אברהם אבינו או יעקב אבינו.

חובתנו בדורנו כשהחופשיים הגיעו לשיא השפלות

וגם אם אין בכוחנו לפעול להציל את החופשיים מקלקולם, מ"מ אל לנו להתרגל למצב הנורא הזה ואסור לחשוב כאילו זהו דרך העולם שאפשר לחיות בהפקרות ובפריקת עול, ובפרט מוטלת החובה עלינו להצטער על חילול ה' הנורא ולהשתתף בצער השכינה.

כמו כן בדורנו שנתרבו הכופרים מוטל עלינו ביתר שאת להכריז את יהדותנו קבל עם ועדה ולא להתבייש ביהדות ח"ו, כי מאחר שהכופרים מרימים ראשם ומפרסמים דברי כפירה ברבים, צריכים אנו לעמוד לעומתם ולהכריז על עצמינו שאנחנו נאמנים לה' ולתורתו ולקרא בשם ה' בכל מקום.

ניתוק מרשעים - מסייע לקבלת התפילות

ידוע מה שפירש"י בפרשת וארא (שמות ט, כט) שמשם לא התפלל בעיר שהיתה מלאה גילולים, ונראה מזה שאין התפילות מתקבלות כראוי כשמתפללים במקומות רשע, ובזמנינו שאנו מוקפים רח"ל בפושעים וכופרים ששולטים ונמצאים בכל מקום, הרי הם מונעים את תפילותינו להתקבל, והעצה לזה להיפרד ולהתרחק מהם, וכמו שמצינו בשבט לוי שע"י שפקדום במספר בפני עצמם, הובדלו וניצלו מפורעניות (רש"י במדבר א מט), וגם כאן כשניבדל מהרשעים תערבנה תפילותינו כימי עולם וכשנים קדמוניות.

תפילה לקב"ה על הרשעים

שמעתי מהגה"ק בעל ה"דברי יואל" מסאטמאר זי"ע, שאף שמצווה ללחום נגד הרשעים ושונאי ה' בכל כוחנו, וכמוש"כ התוס' בקידושין (ל"ב ע"ב ד"ה זקן) שהרשעים מצווה להכותם ולבזותם ולזלזל בהם, וכן אמר דוד המלך (תהלים קל"ט, כא-כב) "משנאך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו ל"י, כל י"ה הוא רק בהנהגתנו כלפי הרשעים, אבל כאשר אנחנו עומדים לבד בתפילה לקב"ה, אנו יכולים ללמד זכות על הפושעים ולבקש מהקב"ה שלא יביא עונש כליה על הרשעים, שהלא אם הקב"ה יגזור להעניש את כלל הרשעים, זהו סכנה גדולה עבורינו וכמו שאמרו חז"ל "כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע", ולכן כל אחד רשאי להתפלל שהקב"ה לא יביא עונש כליה על הרשעים, [וכתפילה אברהם אבינו על הצלת סדום], אבל כל זה הוא רק בשעת התפילה כשהוא בינו לבין קונו בלבד.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

להלן כמה עובדות על מרן רבינו שליט"א משנים קדמוניות, על דרכו בלימוד התורה מתוך ריתחא, ועוד כמה עובדות נפלאות כאשר תחזינה עיניכם.

ובנותיו עבדו לסדר הכל, ולא רצה להכביד עליהם יותר מידי.

מפענח המראה מקומות בצעירותו

סיפר הרה"ג ר' מאיר רפאל ביינער זצ"ל מלונדון: בצעירותי כשלמדתי בישיבת שניידערס' בלונדון היו הרמ"ם בישיבה תולים פתק עם 'מראי מקומות' לקראת השיעור, פעמים רבות הייתי רואה את רבי משה נעמד ליד המודעה ומפענח מיד את כל רשימת המראי מקומות, ומסביר לנוכחים לפני השיעור מה עומד להיות מהלך השיעור עפ"י המראה מקומות המקוצרים, והיה מוסיף ואומר "החידוש הזה בנוי על רשב"א במקום פלוני" וכן הלאה על זה הדרך.

כזוב החורש יחד עם החמור...

סיפר תלמיד חכם אחד: לאחר נישואי הייתי לומד בחברותא עם מרן הגר"מ שטרנבוך, לאחר תקופה פגשתי בראש ישיבת מיר הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל וסיפרתי לו שאני לומד בחברותא עם רבי משה, השיב לי ראש הישיבה, אתה לומד עימו חברותא? הא למה זה דומה, לחמור שהיה חורש בשדה, ונח עליו זכוב ואמר לו - "אני ואתה נחרוש יחד את השדה", אף אתה אינך אלא כזכוב ליד רבי משה, ואל תאמר כי הנך לומד "עמו יחד", אלא הוא לומד ואתה נח עליו.

לקום מלא קומתו מפניו - כבר בימי בחרותו

סיפר הגאון רבי יוסף רפול שליט"א חבר מועצת דארה"ב ורב קהילת 'עטרת התורה' בפלטבוש שבזמן שהגאון ר' זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל למד יחד עם רבינו בישיבת חברון, הרעיש בישיבה שלדעתו בכל פעם שהבחור ר' משה שטרנבוך נכנס להיכל הישיבה, צריכים כל בני הישיבה לקום מלא קומתם כיון שיש לו דין תלמיד חכם, מפני שהוא יודע את כל התורה ובכל מקום ששואלים אותו הוא יודע.

אני רץ והם רצים

בילדותו כאשר היה רבינו ממתין בתחנת האוטובוס לאוטובוס, היה רבינו אומר בגאווה דקדושה לעבר ילדי החופשיים והגויים שהיו שם, "אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת", וכאשר הגיע האוטובוס היה רבינו מקדים עצמו להם ואומר "אתם הולכים לבזבז זמנכם לאבדון, ואילו אני הולך ללמוד תורה ואם כן דין הוא שאהיה קודם לכם".

דיבור בלימוד עם ריתחא

בצעירותו היה מרן רבינו לומד מתוך ריתחא ובקול רם ופעמים רבות שהיה קולו נשמע למרחקים, וכפי שסיפר רבינו על עצמו שבעת שהיה מדבר בלימוד עם הגר"י וינברג בעל השרידי אש בהולכם לטייל ברחובות שוויץ, היו הרחובות רועשים מגודל הצעקות שהיו ביניהם, והגויים במקום לא פעם היו מביטים בפליאה על מה המריבה... פעם אחת בשיא הריתחא התלהט הוויכוח בקול רם עד שבני המקום פנו למשטרה המקומית כדי לפשר על המריבה, המחזה מן הצד היה נראה עבורם כמריבה כה אדם צעיר מרים את קולו על אדם זקן חסר ישע...

וכן בימי בחרותו בלונדון היה מדבר בלימוד בעודו הולך ברחוב עם הגה"ח רבי אלימלך רומפלר זצ"ל, ומחשש שהגויים בני המקום יחשבו שריתחת הלימוד הינה מריבה ביניהם סיכמו שידברו רק ליד "חלונות ראווה" כדי שהרואה יחשוב שהם מתווכחים על מחירי המוצרים המוצגים בחלונות ראווה - ולא יבואו לידי חילול ה' לבזות את בני התורה בעיני הגויים.

ריתחא דאורייתא מהימים ההם

בשעה שלמדו בישיבה מסכת כתובות דף י"א. דן רבינו בשיעורו בהרחבה אודות חידושו של הגר"ט שם שיש גרות רק לגבי קדושת ישראל ולא כלפי יציאה מטומאת עכו"ם וכו', לאחר השיעור סיפר רבינו שבאמצע ימי מלחמת העולם הגיעו לישיבה קונטרסים מחידושי הגר"ט והחלו ללמוד מחידושי תורתו, וכשלמדו בישיבה סוגיא זו דגר קטן וראו חידוש זה, היה רתיחה בבית מדרש באופן שלחמו האחד עם השני כאריות, ואז הוסיף רבינו בענווה ואמר "חלק מהבחורים לא הלכו לאכול אז ארוחת צהרים כיון שלא רצו להפסיק ממלחמתם של תורה בכדי לאכול" בקרב הנוכחים לא היה ספק היכן היה רבינו באותה שעה, שהרי פעמים רבות 'שכח' רבינו לאכול מגודל שקיעותו בתורה.

בהזמנות אחרת סיפר רבינו כי מחמת מקרה זה ועוד רבים כמוהו שהיו מבני הישיבה שלא הלכו לאכול ארוחת צהרים מרוב שקיעות בלימוד וריתחא דאורייתא שהיה בבית המדרש, תקן ראש הישיבה הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל שארוחת צהרים בישיבה תהיה רק עד השעה 2 בצהרים, מאחר שאשתו

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תצוה - זכור תשפ"ה (69)

'לולי תורתך שעשועי או אבדתי בעיני'

קיבל תורה מסיני נעשה גופו להפצא של תורה, בבחינת משאחו"ל (קדושין לב, א') 'תורה דלילה היא דכתיב ובתורתו יהגה', ואת גוף עצמותו שהוא הפצא של תורה, אין אדם יכול להוריש לבניו.

'קרה היא מפנינים'

ובזה נבין מאחז"ל ב"ק דל"ה א' ר"מ אומר מנין שאפי' נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', 'כהנים ולוים וישראלים' לא אמר אלא 'אדם', הא למדת שאפי' נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול ע"כ, וכל שם התוס' הא דנקט כהן גדול משום דדרשינן בסוטה ד"ד ב' 'קרה היא מפנינים' מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים עכ"ל.

וצ"ע שבב"ק אמרי' שהוא ככהן גדול, והביאור פשוט שהגמ' בסוטה דיברה על איש ישראל העוסק בתורה, ועליו אמרו חז"ל שדרגתו גבוהה יותר מכהן גדול הנכנס לקודש הקדשים, ואמנם מעלה זו של ת"ח שייכת רק אצל איש ישראל שגופו והתורה נעשים א' בבחינת 'ובתורתו יהגה יומם ולילה' וגדול יותר מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים שיש כאן מעלה נוספת חיצונית, אבל הגמ' ב"ק מדברת על נכרי ועוסק בתורה ועליו אמר ר"מ שגדולה מעלתו מכהן גדול ולא יותר מכ"ג כיון שגופו אינו יכול להתמזג עם התורה, ואף כשעוסק בתורה בכל כחו עדיין הוא והתורה ב' דברים נפרדים הר"י 'רק' בדרגת כ"ג, ואמנם זוהי ליכנס לפני ולפנים ע"י התורה שלמד וכו' גופו והתורה שנים המה.

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל וגו' (כ"ה, א) במדרש (שמו"ר לו, ד') הה"ד 'לולי תורתך שעשועי או אבדתי בעיני', כשאמר הקב"ה למשה 'ואתה הקרב אליך' הרע לו (שהוא ה' רוצה לשמש בכהונה. עין יוסף), א"ל תורה היתה לי ונתתיה לך שאלולי היא אבדתי עולמי ע"כ.

וקשה הדבר לפרש כן, דהלא אחז"ל שמושה שמח בכהונת אחיו, וכן אי' בילקוט (שמו"ר רמז קעד) אמרו ישראל להקב"ה מי יתגד כמשה ואהרן שנא' 'מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד' שהיו אהובין זה לזה ומהבבין זה לזה, שבשעה שנטל משה את המלכות ואהרן את הכהונה לא קנאו זו"ל אלא היו שמחים זה בגדולת זה ע"כ, וא"כ היאך אפשר לומר ש'הרע לו'.

וה"ל שודאי לא הרע למשה על עיקר גדולת אחיו, אלא כוונת המדרש קאי על המשך הפס' 'ואת בניו אתו', ולא משום שלא שמח משה בגדולתם אלא שהלשה דעתו כיון שזכר באותה שעה שלא זכה להוריש גדולתו לבניו ורק ע"ז 'הרע לו', וא"ל הקב"ה ע"ז תורה היתה לי וכו' והיינו שר"ל שמעלה זו שנתתי לך יתרה היא הרבה על מעלת הכהונה 'שאלולי היא אבדתי עולמי' ואמנם מעלה גדולה זו א"א לי כלל ליתנה לבני.

והטעם כיון שיש חלוק בין מעלת התורה שהיא נוסכת בעיקר עצמותו של החכם, למעלות הכהונה והמלכות שהם מעלות שנוספות על עיקר מהותו, ואמנם אדם מוריש לבניו את הזכות שיש לו ולכן אהרן זוכה ג"כ לבניו את מעלת הכהונה, אבל לענין כתר התורה אי"ז שייך כלל, כיון שבשעה שמושה

'לא יחגרו ביזע' ו'על לבביהו יסרון'

ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שגומר וקושר. ועל האבנט מפורש בקבלה 'ולא יחגרו ביזע' במקום שמוזיעין, וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם 'על לבביהו יסרון', ואח"כ צונף במוצנפות כמין מובע עכ"ל. ולכא"ו ד' הרמב"ם נ"כ כד' רש"י הנ"ל שגם חגירת השב האפוד אסורה במקום זיעה כמו חגירת האבנט, וקצת י"ע במ"ש הרמב"ם שחוגר המכנסים למעלה מטיבורו, ואמנם ד' הראב"ד שרק האבנט חוגרין אותו כנגד הלב אבל השב האפוד הוא כמו המכנסים שנוקשר למעלה מטיבורו.

אך באמת דברי הרמב"ם צריכים ביאור ועיון, למאי טרה להוסיף על הפס' ולכתוב 'וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מן הנביאים ותרגם על לבביהו יסרון', ומה נוספת יש לנו בקבלתו של יונתן בן עוזיאל כיון שגם בל"ז אמרי' בגמ' זבחים ד"ה ב' 'מאי לא יחגרו ביזע' אמר אביי לא יחגרו במקום שמוזיעין כדתניא כשהן חוגרים אין חוגרין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא כנגד אצילי ידיהם, והוה על הלב כמ"ש רש"י זבחים דפ"ח ב' 'אהא דאמרי' אבנט מכפר על הרהורי הלב אהיא דאיתיה, ופרש"י אהיא דאיתיה שהיו חוגרין כנגד אצילי ידיהם דהיינו כנגד הלב כדילפי' בפ' שני מ'ולא יחגרו ביזע' ע"ש, וצ"ע למה הוצרך הרמב"ם להביא תרגומו של יונתן, ובזכרוננו ששמעתי קושיא זו ממור"ח הגאון שליט"א לפני בעשרים שנה שנשאל בן בארות הזמן מהגרי"ז מבריסק זצ"ל, ואין בזכרוננו כעת האין אמר ישוב הדברים.

ולענ"ד הדבר יותר קשה דהרי כבר כ' הרמב"ם בה"א את גוף ההלכה שהכהן חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו, ולמה הוה לכתוב אח"כ בה"ב ועל האבנט מפורש בקבלה, ולכא"ו כל מ"ש בה"ב הוא ללא צורך ובשביל מה הביא מקור הדברים.

והנה באמת פס' זה שאמר יהוקאל 'לא יחגרו ביזע' איירי בכהן גדול ביות"כ שנכנס לפני ולפנים, וכך מקרא שלפניו 'והי' בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה', וע"ז קאמר 'פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע', והלא כה"ג בפנים משמש בד' בגדי לבן ואינו לובש כלל האפוד, וע"כ דרש"י פירש ש'לא יחגרו ביזע' אי"ז קביעת מקום על האבנט, כמו שהמוצנפות על הראש והמכנסים על מתניהם וה"ל האבנט מונח כנגד הלב,

שתי כתות חכרת יתה' לו אל שני קצותיו וקבר (כ"ה, ז)

וברש"י 'אל שני קצותיו' אל רחבו של אפוד, שלא הי' רחבו אלא כנגד גבו של כהן, ובהו עד כנגד האצילים שקורין קוד"ש בלעז שנא' (יהוקאל מז, יח) 'לא יחגרו ביזע' אין חוגרין במקום זיעה, לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם אלא כנגד אציליהם עכ"ל.

בגמ' זבחים ד"ה ב' 'מאי לא יחגרו ביזע' אמר אביי לא יחגרו במקום שמוזיעין כדתניא כשהן חוגרין אין חוגרין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא כנגד אצילי ידיהן ע"כ, ובילקוטי הלכות כאן נסתפק אם עבר ע"ז וחגר האבנט במקום זיעה אם מיקרי מחוסר בגדים לפסול עבודה, דאפשר שהוא רק משום נוי כמו דאמרי' לעיל בגדים שנאמר בהן בד צריכין שיהיו של בון חרשים שזורקין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה יש מהן לעכב, וכמו שהרש"ם אינן מעבדין ה"ל חגירה במקום זיעה, וכ"נ קצת מהגמ' אח"כ א"ר אשי א"ל הווא בר נתן זימנא דהא הוה קאימנא קמי' דאיגדר מלכא והוה מרלי לי המינאי ותינתי ניהלי' וא"ל ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו וכו' ופירש"י אבנטו הי' גבוה הגור למעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו, אמר 'ממלכת כהנים כתיב בכו' וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יחגרו ביזע עכ"ל ולפ"ז אם יעבור ע"ז אינו מעכב, וכ"נ מהא דבעי' קרא לפסול גבי ערל, א"ד שיש כאן גילוי על מקום לבישת האבנט ואם חגר במקום זיעה הר"ל כמו שלא לבש אבנט כלל.

והנה בפרשת תצוה מפרש רש"י בפשטות שאזהרת 'לא יחגרו ביזע' מכוונת לאסור כל תגורה במקום זיעה, ולכן גם חגירת השב האפוד מוכרחת להיות כנגד אציליהם כמו האבנט שמפ"ו בגמ' זבחים ד"ה ב', ואולי קצת לשיטתו בגמ' זבחים הנ"ל שג"ר מדבריו שהוא משום תפארת כהנים כנ"ל, וה"ל י"ל על חגירת המכנסים שאסורה במקום זיעה, וכ"נ ג"כ ד' הרמב"ם שבי' (פ"ט מהל' כלי המקדש הי"א) שקושר השב האפוד על לבו, והראב"ד שם השיג עליו וב' הפליג לעלות ואינו אלא למעלה מטיבורו, ובכס"ט שם: ואני אומר שרבינו בפרק שאה"ו נתן טעם לדבריו עכ"ל וכוונתו לד' הרמב"ם שם ברפ"י כיצד סדר לבישת הבגדים, לובש המכנסים תחילה והוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מתניו, ואח"כ לובש הכתונת, ואח"כ הוגר את האבנט כנגד אצילי

רא"כ מנ"ל ללרש"י ללמוד מכאן ג"כ מוקמו של חשב האפוד, ובע"כ ד'לא יתגרו בינע' בא כפשוטו לאסור הגירה במקום זיעה וזה כולל כל הגורה, אבל יונתן בן עוזיאל תרגם 'על לבביהון יסרון' שקיבל מן הנביאים חגי זכריה ומלאכי שנא' כאן קביעת מקום לבישת האבנט שהוא מונח כנגד הלב ופשוט שדין זה הוא רק באבנט, דא"ז איסור להגור במקום זיעה אלא קביעות מקום להאבנט, וזהו שבי' הרמב"ם כ"ה"ב ועל האבנט מפורש בקבלה 'לא יתגרו בינע' במקום שמועץ וכך קיבל יונתן בן עוזיאל טפי הנביאים ותרגם 'על לבביהון יסרון' ולכן אין דין זה אלא בהאבנט.

ומ"מ נראה בד' הרמב"ם דמהך קרא דיהוקאל ש"מ תרתן, דמדמסיק לה בלשון 'לא יתגרו בינע' ש"מ לאסור כל חגירה במקום זיעה, ומדתרגם יונתן בן עוזיאל 'על לבביהון יסרון' ש"מ דנאמר כאן קביעת מקום על האבנט, ואף

לפי ת"י יש ג"כ איסור חגירה במקום זיעה מדלא אמר יחזקאל 'על לבביהון יסרון' אלא 'לא יתגרו בינע' ש"מ איסור חגירה במקום זיעה וגם קביעת מקום האבנט, וע"כ דגם חשב האפוד נקשר על הלב דלא יתכן כמק"א משום איסור חגירה במקום זיעה, ומ"מ שאני האבנט מן חשב האפוד שאם לא נתנו על הלב הוי כמו שלבשו על רגליו והוא מחוסר בגדים, אבל בחשב האפוד שחגרו במקום זיעה אינו מחוסר בגדים אלא שעבר על לאו ד'לא יתגרו בינע', והוא שיכון הרמב"ם 'ועל האבנט מפורש בקבלה וכו' וכן קיבל יונתן מפי הנביאים ותרגם על לבביהון יסרון', והביא זה בסדר לבישת הבגדים אחר שכתב שהגור את האבנט כנגד אצילי ידיו ע"ז הוסיף ועל האבנט מפורש כו' לומר דהו מוקמו ואם לא יתגור באותו המקום הר"ז מחוסר אבנט.

ותעש הרע בעיני ה'

כבדה עליו גזירת שמים והי' אומר אם נמצא חלל כמהנה מביאין עגלה ערופה, כל הנפשות הללו שהרגנו עאכ"כ שצריכין להקריב כדי להתכפר לכן השאיר ממויטב בהמה עכ"ל, ומעולם נתקשיתי שפשוט הגמ' ששאל למד ק"ו כדי לפרש רצון הקב"ה באופן אחר ממה שא"ל שמואל, אבל הר"ח פירש את הק"ו באופן שבאמת ידע שאלו כי גזירת שמים היא להחרימם והק"ו הוא רק ללמוד חיוב כפרה לאח"כ, וצ"ע מה שי"ך כאן כלל ללמוד מעגלה ערופה מין שמוצא דין שמים צריך להרוג כולם א"כ מה שי"ך להביא קרבן כפרה ע"ז. אמנם לד' הח"ת הגו' י"ל שכבדה עליו דין שמים וא"כ ידע שלא קיים ציווי ה' בהריגת מקצתם ובע"כ צריך להקריב כדי להתכפר על אלה שהרג, ועדיין צ"ע בד' הר"ח ז"ל.

יקמה לא שמועת בקול ד' ותעש אל השלל ותעש הרע בעיני ד' (הפטרת פר' וזכר)

איתי בס' ה"ח עה"ת עמד על לשון 'ותעש הרע' שאינו מדוקדק כ"כ, כי הטא שואל הי' בטוא"ת שלא קיים מצות ה' וחבל ולא הרג, ותי' שם שהקב"ה ציוה לשאול ע"י שמואל הנביא שילך ויכה את עמלק ויהריג את כל אשר לו' והי' עליו לקיים את דבר ה' במלואו, וכיון שלא עשה כן אלא הרג מקצתם והמל על מקצתם, א"כ לא נתקיים ציווי ה' כלל, כי על הריגת מקצתם לא נצטוו כלל ונמצא שלא הרגם מפני ציווי ה' ותייב כפרה על רציחת אלה שהרג, וזהו שקרא הנביא בלשון 'ותעש הרע'.

וב"ה שעלה בידו לפרש בזה דבריו המופלאים של פי' רבינו הנזאל שנדפס עה"ג בש"ס וילנא בגמ' יומא דכ"ב ב', וז"ל: וירב בנהל - על עסקי נהל, כלומר

ה'שיטה' העמלקית מדור דור

המן הודיע איבת אבותיו, ועוד שנאת אחים לבנים, ולא זכר רחמי שואל, כי בחטלתו על אגג נולד אויב, זמם רשע להכרית צדיק, ונלקח קמא בידו קהור (פיוט "אשר הניא") החכם הגדול שתיקן פיוט זה, רצה להראות לנו נבלותיו של אותו רשע בטענתו כלפי המן שלא זכר רחמי שואל על אגג להחיותו לילה א' ואחז"ל כי באותו לילה בא על השפחה ומה נולד המן, ויש כאן טענה על המן שלא זכר זאת והי' כפוי טובה כלפי שואל מלך ישראל שהרי אם הי' זוכר רחמינו על אגג הי' צריך לרחם על כלל ישראל.

ויש להתבונן, הדלא באמת הרג שואל את אבותיו של המן ואת כל עמו למאיש ועד אשה מעולל ועד יונק כמו שאנו קורין בהפטרה, ומ"מ מין שמחטלתו על אגג נולד אח"כ המן, נמצא המן כפוי טובה עד שמתוך כך אנו רואים נבלותיו והפקרותו של המן.

אכן השקפה מעניקה מבהרת לנו שהעמלקים הראשונים שהם שורש הרע, לא באו להילחם בישראל בלי שיטות וטענות, אלא ג"כ הי' להם טענה ושיטה, ואחז"ל במד"ר אסתר (פרשתא ז') עה"פ 'אם על המלך טוב' באגרות המן ששלח לכל העולם, וז"ל: שלום לכם עד אין חקר, יודע לכם כו' על עם אחד אשר יש בינינו כו' ודעתם גסה עליהם כו' ועוד אומרים (תהלים קמט) 'לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים' וטופרים במי שעשה להם טובה, באו וראו מאותו עני פרעה, מה עשו, כשידרו למצרים קיבלם בסבר פנים יפות והושיבם במיטב הארץ וזן אותם בשני רעבון והאכילם כל טוב שבארצו, פלטרים היו לו לבנות והיו בונין שם, בכ"ז לא הי' יכול להם כו' והשאילום כספם וזהם כו' עד שנצלו את מצרים הה"ד (שמות יב) 'וינצלו את מצרים' וברחו להם, כיון ששמע פרעה שהיו בורחים הלך אחריהם להשיב ממונו, מה עשו לו, הי' עמאם אדם א' ושמו משה בן עמרם ובכשפו נטל מלק אחד ולחש עליו והכה בו את היס עד שנחרכו כו' כיון שראה פרעה נכנס אחריהם להחזיר את ממונו כו' ואינו יודע במה דחפהו בתוך היס ונטבע הוא וכל חילו בים, ולא זכרו הטובה שעשה להם, הלא תשמעו שהם כפויי טובה. ועוד מה עשו לעמלק אבי אבא בשעה שבה עליהם למלחמה שנא' (שמות יז) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל' וגו' ומהיכן בא עמלק כו' שבא מאצל בלעם כו' ליטול עצה ממונו כו' א"ל ראה מה עשו אומה זו למצרים שעשו להם כמה טובות, ומה למצרים שעשו להם כמה טובות עשו להם כך לשאר אומות עאכ"כ כו' עכ"ל המדרש. הנה עמלק בא על ישראל ורצה ללחום עממה עכור מדותיהן הרעות שכפויי טובה הן ומדת הכרת טובה הוא שורש האדם, ודבר זה הוא מידה שכלית שאף הגרועים שבאומות הבינו שמי שכפויי טובה אין לו זכות לחיות בעולם.

אמנם המסתכל בעיניים פתוחות ולא משהחזות וכלי שנאה לכלל ישראל, רואה את הכפוי טובה האמיתי 'ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף' ולא זכר מה שעשה בשביל מצרים, וגם אחר שהעבירו את כלל ישראל כמנין דר"י שנים בפרך ובסיורם עד אשר עלתה שוועת בני ישראל אל האלקים, עדיין אומות העולם וראשית גויים עמלק סבורים שעם בני' הם הכפויי טובה לפרעה ולמצרים, והרי הם עצמם באגרות כותבים שעמ"י בנו לפרעה היכולות ופלטרים נמרזים בתוך האגרת 'בכל זאת לא הי' יכול להם' והיינו שרצה ללכודם בזה ולא עלתה בידו, ואגרות הללו נשלחו לכל העולם להבינם שעם בני' הם עם כפויי טובה ושע"כ צריך להשמידם מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, ולא הי' א' באומות העולם שלימד עליהם זכות וכולם קיבלו את האגרות ככתבם, ולא העלו על דעתם הנבזה מי הוא הכפוי טובה האמיתי, כי 'חסד לאומים חטאת' וכל מדותיהם ונמוסיהם רק מן השפה ולחוץ ואי"ז מדה פנימית עמוקה וטבועה בלב, וכי"ז משום שאינה נמדדת בחוקי התורה ולכן השוחד והנגיעות משנות אותה ומהפכת את המכיר טובה כפי רצונם ומאויים הגשמי.

ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, ומעולם כל שונאי ישראל ימ"ש לא רצו להשמיד ולהרוג וכו' בחינם, אלא תמיד הי' להם 'שיטה' וכל מיני טענות להוכיח שכלל ישראל הוא כפוי טובה והוא האכזר ורק הרוצחים הרשעים הם הנעשקים וכדו', ויש לידע שגם בימינו בארץ ישראל שאנחנו בגלות תחת אחים תועים ה"י, לעולם יאמרו כל הכופרים ושונאי הדת כי עם ישראל שומרי הגחלת הם הכפויי טובה הגדולים וכו', עפר לפיהם, אבל השקפת התורה תמימה וטהורה עומדת לעד ולעולמי עולמים, ויהי"ר שבמהרה בימינו יהי' ליהודים אורה ושמחה וששון ויקר.

ובסיום הדברים נאלץ אני להזכיר כאן מה שאירע ר"ל עד שמתפזר לומר שנפל דבר בישראל, וכל מי שמתבונן, מבין שהם באים במטרה לשנות אותנו. רק עכשיו שמענו שמנהל בית ספר זורק ילד שרוצה להניח תפילין, זה ממש נורא נורא, אנוח עומדים כעת בשבוע של לפני פרשת זכור, ותחת למחות את זכר עמלק, כאן בארץ ישראל ח"ו רוצים לעקור כל זכר מישראל, וזה גם עם הצבא, הכל מהלך אחד שכלל הטיים בית ישראל, האמת שחייבים לצאת ע"ז במלחמת מצוה, ע"ז נאמר תמחה את זכר עמלק, ור"ל אין פוצה פה ומצפצף, ועלינו להרבות בתפילה לשוכן מרומים שכימי מור והדס יראנו נפלאות ויושיענו למען שמו הגדול א"ס.

(מתוך דברים שנשא רבינו מרן שליט"א במענו לפני נדיבי עם ממסקיו - ער"ח אדר תשפ"ה)

מבית הדבד

ממרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

ציו ברשות

והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה. (כ"ח כ')

אחד האבנים בחושן הלא הוא ישפה ואיתא בחז"ל (בראשית רבא ע"א ה') שהיא הייתה אבן של בנימין משום ש'ישפה' הוא נוטריקון יש פה' ובנימין יודע במכירתו של יוסף ושותק, וזה לכה זה מפני שמוזרעה של רחל הוא שראתה שמוביאים את לאה במקומה ושתקה. וידועה הקושיא בזה דאם כוחו בשתיקה א"כ אבנו בחושן היה צריך להיקרא 'אין פה' שהרי אינו מדבר, אולם הביאור בזה ש'יש' פה' היינו שהפה הוא של האדם וברשותו, וזה אצלנו שידוע לשמור פיו ולבלמו כשצריך, זה מראה שפיו אצלו יש לו פה, אבל מי שאינו שומר את פיו ותמיד מדבר, אמנם יש פה אבל אינו שלו, שאינו ברשותו כלל שהפה מדבר ללא שום שליטה מצידי, ובנימין שידע לשתוק הרי שיש לו פה שפיו שלו וברשותו ולכן אבנו של בנימין נקראה 'ישפה' יש-פה.

פדים כפורים

ידוע מהאריז"ל (ע"י דחוי"מ ח"א מאמר כה) שפדים הם יום מוסול לזכות בו יותר מיום הכיפורים, ונקרא יום הכפורים כי הוא כ"פורים, מי נתלה בבני, הוי אומר קטן נתלה בגדול.

וביאור הדברים כי ענין יום הכפורים הוא יום דחיית היצה"ר לגמרי, וכבר אמרו חז"ל שאין השטן שולט ביום הכפורים, וביום הכפורים הדרך להי' ע"י שכינת מכל ענייני עוה"ז, ויותר הוא יוה"כ על שבת שאין שובתים בו רק ממלאכה, אלא שובתים בו גם מאכילה ושתיה ותענוגות הגוף, וע"י שובתים ומכניעים כל כח הגוף, ומתגבר כח הנשמה, כח הרוח, וע"י זוכה לדבקות בהש"ת וע"י זה הוא שמתהו ומכפר חטאיו, כי הדרך לכפר על חטאיו ולהסיר מעצמו זמנות עונותיו שייך רק ע"י דבקות בקב"ה. וכמו שאמר רבי עקיבא (יומא פ"ה): אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, ואומר מקוה ישראל ד' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

וצ"ב, מהו המושל למקוה? והביאור בזה, חטאים הם טומאה וכתיב ביום הכפורים (ויקרא ט"ז ל') כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם לפני ד' תטהרו, הרי שכפרת החטאים טהרה היא, ואמר ר"ע שהדרך לזכות לטהרה זו היא מקוה ישראל ד' דכמו שאין המקוה מעלה הטמא מוטומאתו עד שישקיע את כולו בו ללא שיור וחציצה, כך אין הקב"ה מטהר טומאת החטאים אלא למי שדבק בו בתכלית, וזהו מעלת וסגולת יוה"כ. ומעתה ביום הפורים שהוא יום שמחה, הרי סגולת השמחה היא שעל ידה נעשית הדבקות בהש"ת בשלימות, כי שמחת הפורים שמחה ראויה היא המרוממות ומשבתת חלק היצר הטוב וע"י נעשה דבוק בקב"ה כראוי, כי שמחת יום זה היא שמחת

המצוה ואהבת ה"ת בתכלית, וכח האהבה היא לחבר ולאחד, וא"כ שע"י שמחת הפורים זוכה לדבקות בהש"ת, כבר מוזילא דבר זה עצמו הוא תיקון החטאים וכפרת עונות. ומעלת ימי הפורים והשמחה יתירה, והענין בזה הוא כי ביוה"כ דבר זה נעשה ע"י שכינת מאכילה וענייני עוה"ז והתרוממות הרוח, ודברים אלו משכרים ומכניעים חלק הגשמי והיצה"ר הנמצא באדם, אבל אינם מבטלים את קיומו לגמרי, אלא

שבדברים אלו מתגבר כח הטוב עד שזוכה לדבקות בקב"ה, אבל סגולת ימי הפורים הם אף שאינו שובת בהם מאכילה, ואדרבה ימי משתה ישמחה הם, אולם שמחה זו עצמה כולה קודש וקיום רצונו יתברך, גדול כוחה עד שעל ידה מתבטל הרע והפך לטוב, ומתדבק כולו אל הש"ת ומתכפרים עונותיו.

דן רובו מילו

יש להסתפק בציר שאלה אחד שמע מגילה מג' בני אדם מכל אחד שמע שליש מגילה, ובסה"כ שמע את כל המגילה על פה אלא שכל אחד מהקוראים קרא את רוב המגילה מותר ספר וקרא שליש אחד על פה נמצא ששמע מגילה מג' בני"א שכל אחד יצא ידי חובה בקריאתו האם נאמר כיון שהקורא יצא ידי חובה גם השומע יצא ידי חובה, או"ד שהשומע לא יצא ידי חובה ונראה שהשומע לא יצא ידי חובה כיון דסור"ס שמע את כל המגילה על פה, ונראה שיסוד הדין שאם קרא את רוב המגילה על פה יצא כיון שמייעוט המגילה נגרר אחרי חובה, אבל הכא ששמע את כל המגילה על פה לא יצא, וכן שמעתי ממור"ד מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א דמסתבר שלא יצא. (מספר עיטורי מרדכי)

להורות על משלוח מנות

בס"ד, עש"ק פ' זכור י' באד"ב תש"ס

לידי"ע הנעלה כמור ישראל רוס נ"י

ע"ד שאלתך בדברי הלקט יושר בשם מהר"י שא"צ להורות על משלוח מנות בפורים. אין הספר תח"ל לעינינו, אך לפום ריהטא נראה מה שיש לדון בזה.

הנה שניו בדיון מודד הנאה מחבירו שמחזיר המדיר למודד את אבידתו, א"י בכתובות ק"ח א, בטעמא דמילתא משום דמצוה קא עביד, והענין, שכל שעושה מחמת חובת מצותו אינו יכול לבקש שכר עבור פעולתו, ולכן גם לא חשיב שמהנהו בדיני מודד הנאה.

אמנם בפ"ד דנדרים א' בגמ' הטעם דמודעפשיה קא מהדר ליה, וי"ל דתרווייהו צריכי, דאם היה בזה הרוחת ממוקד ממש לא סגי הטעם דמצוה קא עביד, שהרי נתן לו ממוקד ממש, והמודד הנאתו לעני אינו יכול ליתן לו צדקה אף שמוצתו בכך שהרי מרויח לו ממוקד, ולהכי אמורי הטעם דמחזיר לו אבידתו משום שהחפץ הוא שלו, ואין הידון בזה אלא עבור הפעולה והטירחה של ההשבה והוא כדן מקיף ויורד באופן דליכא שבח שדנים לחייבו עבור ההשתמשות במעשה הפעולה ע"י מהי הטעם דמצוה קא עביד.

והנה גם בזה נראה דאף שמותר להשיב אבידה למודד, בודאי שיש בזה חשיבות של מהנה ומשמשו, ועכ"פ

שהשיב אבידה לישראל יכול לבקש שכר עבור טרחתו לשאר פועל, אלא שבישראל שמצוה הוא לעשות כן, אינו מתחייב עבור זה ממוקד שעשה כן לשם מצוה, ובדיני מודד הנאה אומדנא היא שלא נאסר אלא באופן שיכול לתבוע שכר עבור פעולה זו.

הנה מי שרוצה לשלם שכר עבור השבת אבידה כיון שאינו חייב לו הרי זה כמתנה בעלמא, וגם יש לדון שמי שנטל שכר עבור זה הרי הוא

בקריאת המגילה

שכר מאומה והרי זו מתנה גמורה ומושלמת ולכן אין להודות שלא לגרע שלימות המצוה.

הנה כ"ז במצות משלוח מנות, אבל יש לדון בדין מנות לאביונים בפורים, ולכאן הרי זה כשאר צדקה, אולם יש מקום לדון ולומר דמצות צדקה בכל השנה עיקרה משום מחסורם של העניים - ונתבאר שאין ההודאה מגרעת בזה שנתקיים מ"מ מחסורם, אבל אפשר דמצות מנות לאביונים בפורים היא מצוה מיוחדת בדיני הפורים שיתן מתנה לאביון, ובזה יתכן שיש גם ענין שלא לגרע שלימות המתנה ע"י הודאה, וצ"ע. כ"ז כתבתי לפום ריהטא וישמע חכם ויוסף לקח.

בברכת כ"ט ובידידות נאמנה

בורוך דוב פוברסקי

מעלת לימוד בפורים

בני תורה אשר מכירים חביבות התורה וקיום המצוות ראוי להם לשים על לב דברים אלי' להתעורר מאוד שלא להכשל בזה, ובמיוחד בדברי שחוק וזלזול בכבוד חבריו שהיא היפוכו הגמיר של תכלית היום עון חמור, משל למה הדבר דומה

למלך שנתן מתנה נאה ומהודרת מאוד לעבדו, ונטל העבד והשליכה על פני המלך, הרי עונו גדול מנשוא, והרי כך הדברים ממש כאשר משתמשים בשמחת הפורים למעשה הוללות וקלות ראש.

גם תיקון גדול נאה מאוד זכינו לקיים בשנים האחרונות בישיבה והוא סדר לימוד ביום הפורים אשר מלבד עצם מעלת הענין של לימוד התורה בזמן התחדשות קבלת התורה, הרי הוא גם סגולה ושמירה שלא להכשל בכל ה"ל, וזהו קידוש ה' גדול מאוד, ואשרי הזוכה לקיים את מצות פורים כהלכתה, ויזכה לכפרת עונות ולחיי עולם

"בני מין שליט"א בכדי לימוד הקבוע לפי"ז בוקר פורים תשע"ד"

מגרע בקיום המצוה, שמצותה להשיב בחינם, אמנם נראה שהודאה של הבעלים אינו מגרע מהמצוה שעיקרה היא השבת אבידה.

והנה הנותן צדקה לעני כיון שיש בזה הרוחת ממונן הרי זה בודאי נתינה גמורה ואסור במודר הנאה, אמנם פשוט שאם העני משלם לו הרי זה מגרע ומפסיד המצוה שעיקרה היא מתנה לעניים. וכן הוא גם במשלוח מנות, לא יעלה על הדעת שהמקבל ישלם לו תמורתו, דבזה מתבטלת כל המצוה שעיקרה משלוח מנות במתנה איש לרעהו.

והנה ענין ההודאה הוא בעצם תשלום שכר קצת עבור המתנה, ובהלואה שאסרה תורה ריבית שענינה שיהיה ההלואה והמתנת המעות

בהם ואסור לקבל שכר עבור זאת, ובזה גם ריבית דברים אסרה תורה, וכשמודה הלואה למלוה הרי יש בזה קצת תשלום שכר עבור ההלואה והרי"ז בכלל איסור ריבית.

וא"כ במצות משלוח מנות בפורים הרי תכלית המצוה היא לתת מתנה גמורה לחבירו ותשלום עבור המתנה מבטל את כל יעוד המצוה, וא"כ גם כשמודה לו הרי זה קצת תשלום, והידור המצוה היא שתהא מתנה

גמורה בלא שום קבלת שכר, ולכן שפיר י"ל שראוי שלא להודות ע"ז כדי שתתקיים המצוה בשלימותה.

אמנם נראה שהנותן צדקה לעני, יש להעני להודות: והוא משום שמצות צדקה עיקרה משום מחסורם של עניים, וצריך לתת לו די מחסורו, אבל כשמודה לו בפיו אין זה מגרע ענין מחסורו והעני קבל מחסורו ונתה כדי שביעה ולכן שפיר יכול להודות ואין זה מגרע בהמצוה, אבל במשלוח מנות שאין הענין משום מחסורו של המקבל אלא עיקרה מצות מתנה בלבד, הרי שלימות המצוה היא שאינו מקבל

בבז מרבים

מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל נלב"ע ט"ו אדר תשפ"ב

רושם עז כאשר קבע את עצמו בשקיעות בתורה ולא שם לב לנעשה סביבו, זה היה זה מופלא בעיני הכל אין רבי חיים שהיה שקט מוטבעו יתבטל כולו לדודו הגדול זיע"א ולאביו הגדול, נעשה לאדם גדול מאד בזכות עצמו, ויתכן כי אדרבה היא הנותנת שזכה להגיע לדרגתו העצומה דווקא בזכות התבטלותו הנדירה לרבותיו.

לפני שנים רבות היתה תקופה שבכל יום ששי הייתי נוסע לתל אביב להנות ספרים של ר' חיים גיטלר שהיו לו הרבה ספרים עתיקים, והיו

באים לשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל והגרש"ש קרליץ זצ"ל ואני להבחל"ח, היינו באים לעיין בספרים אצלו, והיינו יושבים שם בחדר צדדי ומדברים בלימוד, כשהיה יוצא ספר חדש היה ר' חיים גיטלר, מוכנים לנו שנראה אולי נקנה אותו, לכילנו היה הרבה ספרים, שביע אחד היא נכנס ואימר השביע יצא ספר חדש מורי חיים קניבסקי מובי ברק בנו של הסטייפלר בשם 'קרית מלך', והוא מקורות לרמב"ם במקומות

שהספך מנשה לא ציין, באותה התקופה למדתי מסכת תמורה ויש שם רמב"ם קשה בתחילת הלכות תמורה שכותב ש'לוקה למנין הבהמות שהמיר', והספך מנשה מעתיק את דבריו ולא מוסיף עליהם, וידוע שכונתו בזה שלא מוצא מקור לדברי הרמב"ם, ואני אז מוצאתי מקור לדבריו מדברי רש"י שם בדף כ"ז שהביא ירושלמי, אמרתי לו תן לי את הספר אם הוא יביא את המקור לרמב"ם הזה אני קונה את הספר, פתחתי בחלכות תמורה והוא אכן מציין על אתר - על דברי הרמב"ם

מעת שסייבם ההשגחה העליונה את הצלתם של משפחת מרן הגר"ד פוברסקי זצוק"ל בעלותם ארצה בימי המלחמה העולמית השנייה, רקם מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א, קשר מיוחד וענף ביותר, עם רבינו זיע"א, ההיכרות רבת השנים והערכה ההדדית בין רבינו למרן שליט"א החלה עוד בימי בחירתם עת הסתופפו השניים בצל האילן הגדול מורנא החזון איש זצוק"ל, זעיר פה וזעיר שם זכינו לשמוע מפיו של מרן שליט"א על הקשר הזה, והרי הם כאן לפניכם. [באדיבות מערכת - שיח אמונה]

ביקשנו לשמוע מעט על הקשר בין רבינו זיע"א, למרן רה"י שליט"א

ראשית הזכיר בפנינו מרן רה"י שליט"א, כי פעם זכה לביקור של רבינו בבית, היה לרבי חיים חבר קרוב בתפארת ציון בנו של ראש הישיבה שם הגרא"י גרשנבוין זצ"ל רבי משה גרשנבוין קראו לו, הלה התגורר בארה"ב ורצה לשוחח עם רבי חיים, לרבי חיים כידוע לא היה טלפון בבית, אז הוא התקשר

אלי וביקש ממני שאקרא לו חיים לביתי ויתקשר אלי...

גם מרן הסטייפלר זיע"א היה בביתי פעם אחת, היה זה כשיצא לאור חידושי הרשב"א בבא בתרא, מכת"י הוציאו את זה בארה"ב ושלחו לי את זה מארה"ב, הסטייפלר שמע מזה ובא לעיין בספר, כך היה חשקתם לתורה עצומה.

עוד הוסיף מרן שליט"א: את רבי חיים הכרתי כבר כשהיה נער צעיר בביתו של החזן איש, ודמותו של הנער דאז רבי חיים הותירה עלי

ביניהם בשנים הקדמוניות חביבים על מוך עד למאד ורבים מהם מביא מוך בשיעוריו לפני תלמידי הישיבה.

ברבות השנים נעשו למושפחה כאשר בתו של מוך נישאה לגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ובהמשך נעשו למוחותנים כאשר נכדו של מוך בן בנו הגדול הגאון רבי ירוחם פוברסקי שליט"א נכנס כחתן אצל חתן הרב הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א, כאשר השדכן היה לא אחר מאשר רבינו, את שמועו של הבחור שמוע הרב מאחד מבני מושפחתו שהוצע לו כשידוך את הבחור המופלג דאז, אלא שהבחור היה עדיין צעיר לימים ולא עמד בפדקו שידוכין, אך רבינו שמר את הדבר וכלחוף תקופה הציע את השידוך לבת חתנו שליט"א ובעצמו יגע יטוח להביא את הדבר לידי גמור בס"ד, בכל נישואי נכדיו נהג רבינו להשתתף בשמחת נישואי נכדיו בחופה ולאחר מכן היה שב לביתו לסדרי לימודיו ולחובותיו ולקראת סיום הסעודה היה שב לאולם לסעודת המצוה ולברכת המזון, שונה הדבר היה בשמחה זו כאשר לאחר החופה ניגש רבינו למוך שליט"א בחביבות ואמר לו: 'נו זאגט אפעס' וכשהחלו לשוחח בלימוד שוב לא היה מקום לשום דבר אחר, ובמשך כל שעת הסעודה ישבו ודנו בדברי תורה עד לסיומה של הסעודה.

כל דבר תורה מתורת רבינו היה חביב למוך שליט"א ורבים מביאים בספריו ומשתעשע בהם, כשנפגשו בכינוסים ובשמחות תמיד היתה השיחה ביניהם בדברי תורה בידידות ובכבוד גדול, לפני שנים חידש מוך זיודש בסוגיא במסכת סוטה ולא היה לו סימוכין לדבריו, וביקש לעלות לרבינו להשמיע את הדברים, היה זה בשעת בוקר של חודש ניסן, רבינו היה מוסגר בעליית ביתו, ושם השמיע מוך שליט"א את דבריו כשרבינו הביא לו ראיה לדבריו מדברי הרמב"ן על התורה בפרשת נשא, כמעט בכל עת שהיו נפגשים היה רבינו פונה למוך שליט"א ואומר לו: 'הרבה זמן כבר לא קיבלנו ממכם אנייע' ספר'.

באחד השנים נפגשו באירוע ימים ספורים לפני ראש השנה ובערב ראש השנה קרא הרב לנכדם המשותף שליט"א וביקש ממנו להיות שליח למוך למסור לו תשובה לשאלה, באומרו כי 'אין זה לכבודו להשיב לו בכתב כמו לכולם'.

בחייו חיותו של רבינו, היה מוך שליט"א חוזר ואומר כי כולנו רוצים לדעת רצון ה' בכל ענין, ובזמנו היו לנו נביאים ואורים ותומים, וכיום שאין לנו אלו יש רק דרך אחת לדעת מה רצונו של מקום, והוא על ידי השמיעה לחכמי התורה שבכל דור שהם זוכים מכח התורה לדעת רצון ה' מהו, ואנחנו זכינו שיש לנו את רבי חיים קנייבסקי שהוא יודע את כל התורה וזי לנו שידוע יותר ממנו את דבר ה' וכל אשר יורנו כן נהג, גם בנושאים אישיים היה עולה מוך שליט"א, לא אחת, לביתו של רבינו, לבקש ברכתו ועצתו, לפני שנים סבל מוך שליט"א מכאבים חזקים בצלעות ובחלק מהעצמות, הכאבים העזים שהיו לו, הפריעו את שקידתו בתורה, וכששאל ברופאים ולא מצאו לו מזור, עלה לביתו של רבינו לבקש ממנו שיעתיר בעדו שיוכל להמשיך ללמוד במנוחה, רבינו הציע לו ללמוד מסכתא בלורות (היה זה בשנים קדמוניות לפני התקופה בה נהג הרב כן להוראה לרבים) ולתת סכום מסויים לצדקה, וכדבריו כן: הג מוך שליט"א.

כאשר הוציא הרב את ספרו 'ארחות ישר' שיגרו במתנה כפי שנהג בכל הספרים, ומאת קבלת הספר שיהיה מוך שליט"א חלק מהנהגותיו כפי שנהג שנים רבות לפי דברים שהכריע בהם הרב בספרו.

כאשר הוציא הרב את ספרו 'ארחות ישר' שיגרו במתנה כפי שנהג בכל הספרים, ומאת קבלת הספר שיהיה מוך שליט"א חלק מהנהגותיו כפי שנהג שנים רבות לפי דברים שהכריע בהם הרב בספרו.

כאשר הוציא הרב את ספרו 'ארחות ישר' שיגרו במתנה כפי שנהג בכל הספרים, ומאת קבלת הספר שיהיה מוך שליט"א חלק מהנהגותיו כפי שנהג שנים רבות לפי דברים שהכריע בהם הרב בספרו.

את הסוגיא בדף כ"ז, התפעלתי כל כך, וקניתי לעצמי מיד את הספר, כבר אז היתה זיכרת בקיאותו של רבי חיים בכל מוכני התורה'.

מוך שליט"א מבקש להוסיף עוד דוגמא: 'כשלמדנו בבא קמא יש רמב"ם [בדיני בור] שכותב הלכה עם דרשה, והכסף משנה לא ציין את המקור לזה, וגם רבי חיים בקרית מולך לא ציין מקור לזה, ואני מצאתי את זה במכילתא דרשב"י, וזכורני שפגשתי אותו לפני שנים רבות ואמרתי לו: 'רבי חיים למה לא ציינת מכילתא דרשב"י, והשיב לי מיד: איזה מכילתא דרשב"י יש לך בבית, חדש או ישן, באמת היה לי בבית את החדש, ואמר לי תסתכל שם בשער הספר, מכילתא דרשב"י מי חיבר את זה ר' דוד הופמן, וכתב שם שליכת חיבור וקרא שמו מכילתא דרשב"י, למה קרא לזה מכילתא דרשב"י, כי רוב דברים שהבאתי כאן זה ממכילתא דרשב"י אז קראתי כך שם הספר, אבל לפעמים ליקטתי דרשות מהרמב"ם ועוד, ושם על הדרשא הזו על בור מציין למטה המקור מהרמב"ם....', רבי חיים ידע מיד לומר אם יש אכן ראיה מן המדרש או לא'.

כאשר הזכרנו את הקשר עם מוך החזו"א זללה"ה, סיפר מוך שליט"א אנקדוטה מעניינת שהיתה עם רבינו

בחשון תשס"ח נכנסתי אליו. וכשב"ק הסמוכה פרשת וירא, היה היארצייט למוך החזו"א, ורבי חיים אמר ביום זה שיעור בבהכ"נ לדרמן. כשהתיישבתי, אמר הגר"ח שברצונו לומר לנו את השיעור שעתיד לומר בשב"ק. חייכתי וסיפרתי, כי פעם נכנסתי למוך החזו"א יום לפני שעתיד היה למסור שיעור, ואמר: 'אומר לך מה שעתיד אני לומר בשיעור מחר, ויעזות נכנסה ב' ואמרתי למוך החזו"א - את השיעור כבר אשמע מחר, וכעת הפץ אני בזמן זה לשאול בסוגיא אחרת שחשבה לי מאד לדעת מה הרב למד בה. אמר לי מוך החזו"א: 'אין מובן, שכשאני אומר לך בעת את השיעור אז מחר אני יודע שזה כבר לפני פחות אדם אחד, כי אתה כבר שמעת?! אמר לי מוך הגר"ח"ק שבאמת ידוע שהאימתא דציבורא' שהיתה למוך החזו"א היתה מופלגת מאד'.

לסיום התעוררנו לשמוע דברי אלוקים חיים, כיצד זוכים בדורנו זה, לקחת מעט מן המעט, מדמותו של רבינו

מוך שליט"א: אין ספק שהסיבה שמוך הגר"ח"ק זכה לגדלות בתורה בהיקף עצום כל כך היא, שמיניקות ועד שיבה לא היה לו דבר זולת התורה כל ימיו בכל רגעי פרטיו, זו הדרך. עד שנעשה אחד עם הקב"ה בדכיות נוראה.

אנחנו אומרים בתפילה 'כי הם חיינו' ואורך ימינו, ואין נוכל שהתורה תהיה כל חיינו יומם וליל ללא הפוגה, אלא שמומשיכים לאמר 'ונשמח בדברי תורתך', שאם נגיע לדרגה זו שנשמח בדברי התורה, כך נוכל להיות בקביעות עם התורה שתהיה מתוקה מנופת צופים. וזה היה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל.

ומי שלומד את התורה כל העת, הוא נעשה דבוק בהקב"ה, כי הקב"ה, אורייתא וישראל חד הוא - איזו זכות יש להיות עם הקב"ה כחד, וכי יש דביקות גדולה מזו, וזה מוגיע רק על ידי עמל התורה.

בני הבית שהאזינו לשיחת עם מוך שליט"א. ביקשו להוסיף בפנינו דברים נוספים. אודות הקשר של רבינו ומוך שילבחת"א

כידוע לאחר נישואיו שקד רבינו על תלמודו ככולל 'חזון איש', מפעם לפעם היה יורד מוך שליט"א מהישיבה לכולל חזון איש לדון בדברי תורה והלכה עם רבינו, כאשר נידונים רבים במו"מ של תורה שעלו

זכור לכולם התייעוד שהתפרסם ברבים עת התאספו גדולי התורה במועצתו של רבינו, ורבינו שהיה שקוע בתורתו לא שם לב לנוכחים בחדר, כשהסבו את תשומת ליבו ביקש רבינו להמשיך ללמוד ולסיים עד המושנה, מרן שליט"א אמר לו: 'רבי חיים אני מוקנא כך', נענה הרב לעומתו ואמר לו: 'וכי מה אתה רוצה שאני יהיה חוטב עצים...', מרן שליט"א מספר זאת בערגה לתלמידים ומסיים: 'זה רבי חיים עם כל ידיעת התורה שלו, וההתמדה שלו, להפסיק רגע ללמוד, כבר הוא מרגיש שעוד רגע הוא יהיה חוטב עצים, כמה אהבת תורה יש בזה...'

בגמרא מנחות (צ"ט) איתא 'אמר רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מזהו ללמוד חכמה יוונית', בהזדמנות שאל מרן שליט"א את רבינו איך אפשר שאדם יאמר על עצמו שלמדתי את כל התורה כולה והלא התורה אין לה סוף, ונענה רבינו כי הרמב"ם כתב בתחילת ספרו שחיברו 'לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, וידע מומנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם', אם כן מי שידע את כל הרמב"ם חשוב כיודע את כל התורה וזהו רבי ישמעאל בטח ידע...

מתוך ההספד שנשא מרן שליט"א, על רבינו זיע"א, בעצרת המספד המרכזית של דרשת המוללים 'כתר תורה'

'אני זוכר בילדותי כשבחרנו מברוכיץ לזילנא בתחילת המלחמה, ובתקופה הזאת נפטר רבי חיים עוזר זצ"ל, זה היה יום ששי ה' אב, וביום ראשון היתה הלילה, כמו כאן, הלילה יצאה מבית

הכנסת הגדול בוילנא שהיה בנוי לעומק לקיים מה שנאמר ממועמקים קראתיו ה', ואבא שלי זצ"ל לקח אותי ללוויה, הייתי שם על החלון שהיה בגובה מול המוספידים, ובשם ראיתי את הלוויה, ראשון המוספידים היה המורחשת שכבר היה זקן מופלג, והוא עלה והתחיל לבכות ובכה ובכה ובכה, ויורד, ויורד לא יכול'

'ולעת התאספנו כאן כדי להספיד את רבי חיים זכר צדיק לברכה, אני מזכיר אותו כבר מילדות, ובשנים האחרונות ישבנו הרבה פעמים יחד, ישבתי על ידו בכינוסים גדולים כולם מוסתכלים על הציבור הגדול שהתאסף, מה עושה רבי חיים יושב עם גמרא ויש לו סימניה והוא עובר שורה אחרי שורה מוכושיף עוד עמוד ועוד עמוד'

'זה היה רבי חיים אני מזכיר אותו מנעוריו לא היה לו שום עסק ושום דבר, עד שנהיה גדול הדור כל מי שיש לו בעיה למי הוא פונה לרבי חיים, כל היום היה עסוק בלתי עצות לכל מי שרק בא'

'מי שהיה בא לרבי חיים לשאול שאלות תמיד היה תשובה, ותמיד התשובה היתה מן הגמרא, לא היו לו תשובות אחרות, רק מן הגמרא, כשאחד היה כואב לו הרגל אמר תלמוד כיצד הרגל, כך היה אומר לכל דבר, ועל זה אהבנו להתאספו כאן להספיד'

'הגמרא בסנהדרין פ"ה ב' אומרת שלחו מתם איזהו בן העולם הבא, ענותו, ושפל ברכ, שייף עייל, שייף ונפיק, גריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, ידבו ביה רבנן עינייהון ברב עולא בר אבא; באזן האמוראים היו צריכים לחפש מיהו בן עולם הבא, היה רק אחד, שלא עצום'

'זה ההספד שיש לי לומר על רבי חיים, זכה לדבקות בתורה עד שעליו אפשר היה לומר וצדיק יסוד עולם, כל העולם כולו עמוד על רבי חיים, יכשאנחנו מוספידים את רבי חיים מוספידים את כל העולם, את כולם, כתוב שיעקב פדה את אברהם מכבשן האש, בזכות התורה שהיתה בו יציל מכבשן האש.

באמת אין לי כבר כח, וגם אני יכול רק כמו המורחשת לבכות ולבכות, ולדעת שכעת שאנו עסוקים בהספד, הספדן של צדיקים מועכבין את הפורענות, כשרבי חיים היה היינו בטוחים שלא יהיו פצצות, הוא לא פחד כמו שהחזון איש לא פחד, הוא אמר שבבני ברק לא יהיה

פצצות, אבל מה יהיה כעת, צריכים רחמים, ועלינו להתפלל שהקב"ה יעזור, שהספדן של צדיקים יהיו מועכבין את הפורענות, נספיד מולנו, נבכה ונספיד ביחד, ונזכור שהיה לנו אדם קדוש שהעולם עמוד עליו, ומה יהיה כעת, צריכים להתחזק, והחיזוק צריך להיות ללמוד עוד יותר ועוד יותר ולא להפסיק, את זה צריכים לדעת כל התלמידי חכמים העמלים בתורה גם כשבבית הם חיים בדחקות, יקשה להם, לזכור את המושנה על הארץ תישן ומים במשורה תשתה לא לחשוב לא על האוכל ולא על השתיה, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא'.

משא ומתן עמו

'כמה פעמים שמענו מרבינו שליט"א מה שהיה לו דו"ד עם מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל במש"כ הרמב"ם ב"ה

מיסודי התורה ה"ד:

[בדפ"י, ז"ל: אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך הרשע יאינו עושה הנה הוא ככלב שב על קיאו, והוא נקרא עובד עבודת כוכבים כמזיד והוא נטרד מן העולם הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם; אבל בהוצאת פרנקל מחקו דברים אלו מהרמב"ם]

'היינו דיש איסור במכניס עצמו לאונס, ובכ"מ לא הראה מקורו, וציין בספר קרית מלך לדברי הגמרא בב"מ פד. גבי ר"י רבי יוסי שמיניהו המלך להיות תופס גנבים, והיה המלך מוציאם להריגה, ואליהו הנביא שאלו עד מתי אתה מוסר עמו של אלקינא להריגה, אמר ליה מאי אעביד, הרמנא דמלכא הוא, אמר ליה אבון ערק לאסיא את ערוק ללודקיא; הרי שאף שכשהוא כאן הוא אנוס יש איסור בדבר.

אולם נראה דחלוק איסור ע"ז ושאר איסורים, שהאיסור הוא מעשה העבירה מה שעובד עבודה זרה, או עושה מעשה האיסור, ואין החטא בתוצאת הדברים מה שנעשה כאן עבודת אלילים, אלא מה שהוא עובד עבודה זרה, אבל בהריגה גם אם מעשה העבירה הי' באונס סוף כל סוף תקפחו חיי חבירו, ובודאי אם בידו למנוע זאת הרי הוא מחוייב בהצלת חבירו לשמור חייו, ואם עושה כעת מעשה שיגרם לחבירו למות מחר עובר באיסור, ולכן בזה שנשאר ואינו מלמט נמצא גורם לבני ישראל שימותו, ובודאי איסור בדבר, ואין מנאן ראי' לשאר איסורים שהאיסור בהם הוא מעשה העבירה, וכשמסרו הדברים למרן הגר"ח שליט"א אמר לאו אדעתאי.

הודעה

אי"ה בשביעות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א.

פרשת כי תשא - מרן המשגיח הגר"י לוי'שטיין זצ"ל. פרשת ויקהל - מרן הגר"ח ליבוויץ זצ"ל. פרשת פקודי - מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. פסח - מרן הגר"ח גרינימן זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת תצוה - זכור תשפ"ה

הוראת שעה

'אנחנו גורמים שהארץ לא תקיף את יושביה'

[מתוך שו"ת ועידת 'האוינו' - שבט תשפ"ה]

שאלה: בתור שקשה לו להתפלל, והמספח אומר שכרגע צריך להניח לו, והמושגה שואל האם ניתן לסמוך על המספח, שהוא ירא שמיים?

מרן רה"י: הסטייפלער היה אומר, שלגבי להקל בעשיה הולכים לקולא בספיקות, אבל לגבי לא לעשות בכלל זה רק אם זו בחינה של 'מיקות נפש', דהיינו שהמספח אומר שזה מצב שהבחור יכול להידרדר חס ושלום לגמרי, שאז זו בחינה של 'חלל עליו שבת אתה כדי שישמור שבתות הרבה', אבל לא מספיק לזה חוות דעת של מספח אתה, אלא צריך לכל הפחות עוד אחד, כמו ברפואה שהולכים לקבל תווה דעת של רופא נוסף [אנ"כ מדובר במספח שידוע כמוסמך ע"י גדולי בנושאים אלו].

שאלה: בנושא הגיוס, יש בחורים שנכנסים למתח וחרדה, מה ניתן לעשות בענין זה?

מרן רה"י: הקב"ה יעזור שלא יהיו מעצרים וכדומה. צריך להבין שמדובר כאן בתורה של כלל ישראל, בתורה של ארץ ישראל, כל הקיום של הציבור בארץ ישראל תלוי בזה שיש ישיבות שיושבים ולומדים בהם ומתעלים, וכמו שאמרתי כמה פעמים שבתור ישיבה זה לא 'סטודנט לתלמוד', אלא בחור שעובד על תורה, על ראות שמים, על מידות, על כל חלקי הידישקייט, עולה ומתעלה, דוחף את עצמו לעלות עוד ועוד! זה שיש ציבור של עשרות אלפי בני ישיבות, שהם 'בני לוי' המופקעים מכל דבר, כל אחד לפי דרגתו, שמתעלים להיות לומדי תורה ועובדי ה', זה מה שמציל אותנו וכפי שאומר הרמב"ם, שאם אין קדושה בארץ ישראל אזי הארץ מקיאה את יושביה. אנחנו גורמים לכך שהארץ לא תקיף את העם, ועלינו להיות גאים בזה! להיות גאים כמה שאנחנו עושים, ולא לפחד משום דבר! והקב"ה יעזור לנו שלא תהיה שום בעיה!

שאלה: מה האופן שיש להסביר לבחורים שאסור לילך לצבא, האם על דרך 'תורה מגנא ומצלא', או על דרך שהצבא אינו מתאים לבני תורה?

מרן רה"י: חיל בצבא ובחור ישיבה זה תרתי דסתרין אי אפשר להיות בן תורה שתכליתו לעלות בכל תחומי הידישקייט, ולהיות יחד עם זה חיל בצבא, זה לא הולך ביחד! גם לא בבין הזמנים, שכן בחור צריך להיות בן תורה גם בבין הזמנים, הוא צריך תמיד להרגיש מה המטרה האמיתית בחיים, ולהיות חיל באותו הזמן זו סתירה גמורה לכך.

עמל התורה סותר את כח הכפירה של עמלק

זמן שהיו עמלים בתורה כראוי לא היה עמלק יכול להכניס את כפירתו וקלקולו.

אמנם ענין זה בעצמו עדיין דורש תבונה, מה מונח בעמל התורה שסותר את כוח הכפירה של עמלק? ככל זמן שישראל עמלים בתורה אין עמלק יכול להפיץ את קלקוליו?

ויש לבאר בזה, שעמל התורה יש שני עניינים: האחד, כמו בשאר חכמות, שמי שעמל בהם רואה פירות, כי כאשר אדם עמל בתורה הוא זוכה להשיגה. והשני, כשאדם עמל בתורה הוא נותן בזה כבוד לקב"ה, וזוכה עבור זה לקבל כבוד בואיתו יתברך. וכמו שדרשו חז"ל (שמי"ר צצ"ה לה א): למה כתוב בו כבוד על שיגע בתורה, הוי 'כבוד חכמים ינחלו' (משלי ג לז). וכן אתה מוצא באהרן, מה כתב 'תורת אבות היתה בפיה' (מלאכי ב ב). מה אמר הקב"ה למושה, 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת'. וכל אלו בזכות התורה שהיה יגע בה, הוי כבוד חכמים ינחלו, ע"כ.

מבאר מדברי חז"ל, שאדם שעמל בתורה מחשיב את הקב"ה ונותן לו כבוד, וזה מה שמביא את אורות התורה לעולם. זה הכח הגדול שיש בעמל התורה, ולפיכך הקב"ה מתאוה שישראל יהיו יגעים בתורה. ודווקא כח זה יכול לדחות את כח הכפירה שדוצה עמלק להכניס, שכן כאשר כבוד ה' ממלא את העולם אין בו עוד מקום לכפירתו של עמלק!

בזמנים אלו שאנו מתעוררים על זכירת מעשה עמלק ומחיייתו, צריכים אנו להיזהר ביתר שאת שלא לחזור חלילה למצב של 'רפידים', לא להיכנס לרפיון בתורה, אלא להיפך, לחזק בראש ובראשונה את עמל התורה! עמלות בתורה כפשוטו, עד סוף כל הכוחות! לא לצאת מהסוגיא עד שמגיעים לבירור מוחלט. פעמים שעמל התורה כולל גם שבירת המידות, שאדם צריך להודות על האמת ולומר 'טעיתי'. מי ששובר את מידותיו ולא בוש להודות בטעותו, זו הוכחה שאינפת לו שהתורה שהוא לומד תהיה 'תורת אמת'! דאגתו לתורה אינה מניחה לו לדחוק ולטשטש בכל מיני תירוצים קלושים, וגם זה ככלל בעמל התורה.

אבל יש עמל התורה עוד לפני הלימוד - לבוא בזמן... כל אחד בנוקמה, בחור או אברך, או אחד שאין תורתו אומונתו אבל יש לו סדרי לימוד קבועים, כולם צריכים להקפיד לבוא בזמן לסדרים. וכל שכן שלא לבטל תורה בשעת נועשה, להקפיד שלא יהיה כוס ביטול תורה, ובה נותן כבוד לתורה ולזנותה, ובזכות זה הקב"ה ישפיע עליה את אורות התורה.

חובת השעה להתאמץ ביתר שאת וביתר עז בלימוד התורה! עד כדי מסירות נפש ממש! כדאיתא בתנא דבי אליהו רבה (פכ"ב), שאמר תלמיד אחד לאליהו הנביא 'עוסק אני בדברי תורה ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבוא אלי'. 'השיב לו אליהו' לא זכה האיש לדברי תורה אלא אם כן מוסר נפשו עליה.

על ידי מסירות נפש לזמן התורה מתרבה כבוד שמים, ואז זוכים לאורות התורה. הקב"ה יזנו להתחזק בעמל התורה ושקידתה, ללא ביטול תורה שלא לצורך, ועל ידי זה נזכה לגאולה שלימה, במהרה בימינו אמן.

בפרשת 'זכור' מבוארת גדול השנאה שאנו נדרשים להרגיש כלפי עמלק, והחיוב לבוחותו. ובסוף פרשת בשלח (שמות יד טז) נאמר 'כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור', ומתיבתא 'כס' דרשו חז"ל (תנחומא כי צצא יא) שיש כביכול חיסרון בכסאו של הקב"ה, כל זמן שעמלק קיים בעולם. דבר זה צריך ביאור, מה היא מנהגו של עמלק, שנופרעה לשלימות כסאו של הקב"ה?

המהר"ל (ע"י צנח יצחק פיקס) מבאר את הדברים, שעמלק הוא התיפוף הגמור מכלל ישראל. שכן המטרה של כלל ישראל היא להפיץ תורה ואלוקות בעולם, ואילו מטרתו של עמלק היא להכניס כפירה בעולם. וכן מתבאר מדברי הרמב"ן (שמות יד טז), שאהרן יציאת מצרים היה מצב שכל האומות 'מנוגו מפני פחד ה' ומהדר גאונו, ועמלק בא ממרחק, כמתגבר על ה', ולכך אמר בו ולא ירא אלוקים'.

עמלק האמין, וכך היה 'מסביר' לשאר האומות, שכל גיסי מצרים היו חלילה כישוף ומעשה חכמה של משה רבינו, ואין בזה יד ה'. כלל, כל המלחמה שלו עם כלל ישראל היתה למטרה אחת, לצנח את כלל ישראל ובה 'להוכיח' שהכל היה מעשה כשפים חלילה, ותו לא!

בפרשת בחוקותי נאמר (ויקרא כו א) 'אם בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם'. וידועים בזה דברי חז"ל בפסיקתא 'אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה'. אבל כשמעיינים היטב בלשון חז"ל בספרא [ריש פר' בחוקותי] מוצאים טמ דקדוק גדול. וזה לשון חז"ל שם 'אם בחוקותי תלכו, מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה'. דהיינו שיש כאן איזו בחינה של 'צורך גבוה' שיהיו ישראל עמלים בתורה.

המלבנים"ם (שם) מיישב על פי דברים אלו קושיא גדולה. כיצד יתבאר המקרא 'אם בחוקותי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעיתם', הרי חז"ל תוהו את האדם (אבות א א) שלא לעבוד את הבורא על מנת לקבל פרס. ובפרט, שעבודת ה' היא לתועלת נפשו של האדם, וכיצד יתכן שיטול שכר על דבר שעושה לתועלת עצמו, וכי ישלם הרופא לחולה שכר על כך שהוא שומע בקולו ולוקח תרופותיו? אמנם לפי דברי חז"ל כאן מיושבת תמימה זו, שמאחר ו'המקום מתאוה שיהיו עמלים בתורה', נמצא שהעמל בתורה עושה נחת רוח לפני ומשלים רצונו, ובעבור זה אכן מגיע לו שכר.

אמנם דבר זה עדיין צריך ביאור, כיצד יתכן לומר שיש 'צורך גבוה' בזה, שהקב"ה מתאוה שישראל יעמלו בתורה, ולכן ראוי לתת על זה שכר, כאילו אנו נותנים בזה משהו לבורא, וכי חסר לקב"ה משהו שאנו יכולים לתת לו כביכול?

ויש לבאר בזה, שאחר שנתבאר שכל מטרתו של 'עמלק' היא לפגוע בשלימותה של מלכות ה', שלא יהיה הכסא שלם, וכל כח הכפירה שהכניס עמלק לעולם הוא כדי לחוות סתירה למלכות הבורא, נמצא שכל מי שנלחם בעמלק הוא כביכול 'נותן משהו לקב"ה', שהרי הוא 'מסייע' שיהיו השם והכסא שלמים. וכיצד נלחמים בעמלק? על ידי עסק התורה! וכמו שמוצינו שלא היה עמלק יכול להילחם עם ישראל אלא ב'רפידים', כשרפו ידיהם של ישראל מעסק התורה! אבל כל

ביאור שיטת הרא"ש בדין 'בן עיר שהלך לכרך'

הוא נמצא במקום האחר בזמן חלות הפורים שם, ולכן בן עיר שנמצא בכרך בתחילת י"ד זמן חלות הפורים שלו אינו משתנה. הוא נשאר בתחילת יום הי"ד, דאף שהוא נמצא בזמן זה בכרך. הרי אינו זמן החיוב של כרכים, ורק בן כרך שהיה בעיר בתחילת י"ד משתנה זמן חלות החיוב שלו מטי"ו ליי"ד כיון שהוא נמצא בעיר בזמן חלות החיוב של העיר.

מיהו אפי"פ שנתבאר דבבן עיר שהיה בכרך בתחילת יום הי"ד זמן חלות החיוב שלו הוא ביי"ד, ההפצא של החיוב שחל עליו הוא חיוב פורים של ט"ו, והיינו משום שלא שייך לקיים בפועל פורים של י"ד בכרך שהרי במקום זה אינו פורים היום, וכיון שבזמן חלות החיוב היה בכרך וחל עליו חיוב פורים של בן כרך, אף אם יתוור למקומו ישראלי עליו חיוב זה כיון שגם בעיר שייך לקיים פורים של ט"ו, וכמו שנתבאר דבפורים של ט"ו שהוא הוראה על הנס הפרטי של הכרכים מתקיים גם הדין פורים של י"ד שהוא הוראה כללית.

אבל בבן כרך שהגיע לעיר אם היה בעיר בתחילת יום י"ד והמציאותו בעיר בזמן חלות החיוב מפקיע ממנו דין בן כרך ודינו שזמן חלות הפורים שלו ביי"ד ממילא גם חל עליו החיוב פורים של בן עיר שזוהו הפורים ששייך אצלו בזמן חיובו, אבל אם הגיע לעיר לאחר תחילת יום י"ד שלא חל עליו בתחילת יום י"ד פורים של בן עיר, מצד דין זמן חלות החיוב נשאר דינו שצריך לחול עליו פורים בתחילת ט"ו, ולכן אם בתחילת ט"ו הוא נמצא בעיר שזה מקום שלא שייך לעשות בו פורים של ט"ו לא שייך שיחול חיוב פורים של ט"ו ונמצא שלא נתחייב בדין פורים כלל.

[ואפי"פ שלגבי בן עיר שהלך לכרך בליל י"ד אמרינן דמתחייב בפורים של ט"ו אפי"פ אם בזמן זה יהיה בעיר כיון שהדין פורים של בן עיר מתקיים גם בפורים של בן כרך, וא"כ ה"נ נמצא דאף שבזמן חלות החיוב שלו בתחילת ט"ו הוא בעיר יחול עליו חיוב פורים של ט"ו בגלל שפורים זה שייך לקיים אף אם הוא בן עיר, י"ל דשאני תתם דבזמן חלות החיוב היה בכרך שצריך דין פורים שלו הוא בט"ו באופן שיקיים חיובו בכרך, ורק אחרי שחל החיוב אמרינן דאפי"פ אם חזר לעיר י"ל פקע" חיובו כיון שזה יכול להתקיים גם בעיר, אבל הכא דרגים על עיקר חיובו שיהיה חיוב ט"ו בזמן שהוא בעיר, אמרינן דכיון דבמקום זה עיקר חיוב הפורים אינו בט"ו לא שייך שיחול עליו חיוב לעשות פורים של ט"ו במקום זה, ולכן לא חל עליו חיוב פורים כלל].

על הנס הפרטי שלהם ס"ס הם חלק מכלל ישראל ובהודאה על הנס שלהם מקיים החיוב להודות על הנס של הכלל, אבל בן כרך לא יכול לקיים חיובו בפורים של בן עיר כיון שחיובו הוא להודות על הנס הפרטי שלהם ובפורים של בן עיר שהוא הוראה על ניסי הכלל לא מתקיים חיוב זה.

וממילא א"ש דבן עיר הנמצא בכרך ביי"ד אף דבטי"ו יהיה בן עיר חל עליו חיוב פורים של כרך, כיון דחיוב של בן עיר לא שייך אצלו שהרי הוא עומד בזמן זה בכרך ובמקום זה לא שייך חיוב פורים של בן עיר, ואילו פורים דבן כרך שייך אצלו גם אם ביום ט"ו יהיה בן עיר דהא בן עיר יוצא ידי חובתו בפורים של בן כרך.

דעת הירושלמי שיש אופן שפטור לגמרי מקריאת המגילה

והנה בירושלמי (מגילה פ"ב ה"א) מבואר, שיש אופן שאדם נפטור לגמרי מקריאת המגילה ומצוות היום, והיינו כאשר בן כרך הגיע לעיר ביום י"ד אחר עלות השחר, והתעכב שם גם ביום ט"ו, שבאופן זה לא חלו עליו חיובי 'בן עיר', מאחר ולא שהה בעיר בתחילת יום י"ד, ואף לא חלו עליו חיובי 'בן כרך', כיון שלא היה בכרך בתחילת יום ט"ו. ולכאורה מבואר בדברי הירושלמי דכדי שיחול על האדם חיוב פורים צריך להיות באותו המקום בתחילת היום, ולכן אם בתחילת יום י"ד היה בכרך ובתחילת יום ט"ו היה בעיר לא חל עליו חיוב פורים כלל, ולכאורה זה סותר את המבואר בדברי הרא"ש ד'בן עיר' שהלך לכרך ביום י"ד נתחייב בפורים של בן כרך אפי"פ שבים ט"ו שהה בעיר, דלשיטתו היה צריך להיות שגם 'בן כרך' שהלך לעיר ביום י"ד אחר עלות השחר יהיה עליו חיוב פורים של בן כרך. [והרא"ש הביא דעת הירושלמי].

ביאור החילוק בין 'בן עיר' ששהה בכרך ביי"ד ל'בן כרך' ששהה בעיר

ונראה לבאר בזה, שיש שני חלקים בחיובי 'בן עיר' ו'בן כרך': א. זמן חלות החיוב. ב. ההפצא של החיוב. כלומר, שיש שני נידונים א. מתי הוא זמן חלות החיוב של מצוות היום. ב. מתי הזמן הראוי לקיים בו את חיובי מצוות היום דבעיר ראוי לקיים פורים ביי"ד ובכרך הזמן הראוי לקיים פורים הוא בט"ו. א"כ נראה לומר שלגבי זמן חלות החיוב גם אדם שאינו נמצא במקומו ראוי לחול עליו חיוב פורים בזמן של מקומו הקבוע אא"כ

מחלוקת הראשונים בדין 'בן עיר' ששהה בכרך ביום י"ד

מבואר בגמרא (מגילה ט"ז) שיפרו בן יומו נקרא פרוז, כלומר, שהזמן הקבוע להיחשב 'בן עיר', לענין הדינים שחלוקים בני העיר מבני הכרך בהיבט המגילה ושאר הלכות היום, הוא יום י"ד, שאם שהה אדם בעיר בליל י"ד על מנת להישאר בת עיר עלות השחר, הרי הוא נחשב כ'בן עיר'.

ונחלקו הראשונים מה הוא הזמן הקבוע להיחשב כ'בן כרך'. דעת רוב הראשונים שם (רש"י, בעל המאור, רמב"ן, ריטב"א) שהזמן הקבוע הוא יום ט"ו, דהיינו שאם הלך 'בן עיר' לכרך בליל ט"ו על מנת להישאר שם עד שיעלה עמוד השחר, הרי הוא נחשב ל'בן כרך'. אמנם דעת הרא"ש שם (סי' ג) שהולכים אחר יום י"ד, דהיינו שאם הלך בן עיר לכרך בליל י"ד, על מנת לשהות שם עד עלות השחר, הרי הוא נחשב כ'בן כרך', וחל עליו חיוב לקרוא בט"ו כמותם, ואפילו אם יחזור באותו היום לעירו חייב לקרוא שם את המגילה בט"ו.

אלא שדבר זה צריך ביאור דהא לכאורה הטעם שכן ציד שהלך לכרך ביום י"ד נעקר ממנו דין בן עיר הוא משום שלא שייך לחול עליו חיוב י"ד אם בזמן זה הוא נמצא בכרך שהוא מקום שלא שייך בו חיוב י"ד, ואם כן איך יתכן שבגלל שהיה בתחילת י"ד בכרך יחול עליו חיוב ט"ו אפי"פ אם בזמן החיוב היה בעיר, וממה נפשך אם נאמר שאכן יכול לחול על אדם חיוב אף כשאינו נמצא בזמן החיוב במקום ששייך בו חיוב זה, אם כן מדוע 'בן עיר' השהה בכרך ביום י"ד נעקר ממנו חיוב קריאת המגילה של יום י"ד, ואם לא שייך לחול חיוב על אדם שאינו שוהה במקום הראוי לחיוב בזמן החיוב, מדוע 'בן עיר' ששהה בכרך ביום י"ד חלה עליו חובת מגילה ביום ט"ו כדיון 'בן כרך', אף שבזמן החיוב חזר לעירו ולא שהה בכרך.

חילוק בין קריאת י"ד לקריאת ט"ו

ונראה לומר בזה, שחלוק דין פורים של י"ד מדין פורים של ט"ו, דבני הכרך החיוב המוטל עליהם הוא הוראה על הנס המיוחד שהיה רק להם ואילו בני העיר חיובם הוא הוראה כללית על הנסים שהיו לכלל ישראל, נמצא לפי שכן עיר יכול לקיים חיובו גם בפורים של בן כרך דאף דהפורים שלהם הוא הוראה

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לאכריס

עבודת התפילה (ה) מדוע יש צורך בתפילה?

בכח התפילה לפעול, משום ש'מלכותא דרקייעא בעין מלכותא דארעא', ודרך מלכותא דארעא כך היא, שכאשר אדם נכנס לפני המלך לבקש דבר מה, ומראה למלך שהוא תלוי רק בו ומבקש ממנו רחמים, הרי שבכוחו לשנות את רצון המלך. אמנם זה יתכן רק אם המבקש נכנע לחלוטין בפני המלך. אבל אם המבקש מרגיש שהדבר תלוי גם בו, ואינו נתון לגמרי לחסדיו של המלך, אז ודאי שבקשותיו לא יעשו כל רושם על המלך.

מאידך, אף לדעת הנהיגות שיש כח בתפילה לפעול, מסתבר שאין זה אלא על פי הכלל של 'מלכותא דרקייעא בעין מלכותא דארעא'. כי לא כל תפילה יכולה לפעול, אלא רק אם האדם מבקש בצורה של הכנעה ומרגיש שהוא תלוי לגמרי בקב"ה, אז יש לתפילה כח לפעול.

דעה נוספת בענין זה היא דעת הרמח"ל (נדר ה' חיד פ"א), שכתב שענין התפילה ימנ הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא, שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך צריך שיתעוררו הם אליו, ויתקברו לו, ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן יימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו - לא יימשך להם. ותנה תאודן ברוך הוא חפץ ורוצה שתתבה טובת בראיו בכל זמניהם, והכין להם עבודה זו דבר יום ביומו, שעל ידה יימשך להם שפע ההצלחה והברכה, כפי מה שהם צריכים לפי מצבם זה בזה העולם.

נמצא לדעת הרמח"ל, שהתועלת של התפילה מיוסדת על הכלל שככל שאדם קרוב יותר לקב"ה כך ראוי הוא לקבל ממנו יותר, ומאחר שעל ידי התפילה מתקרב האדם לקב"ה, ממילא זוכה הוא לשפע רב יותר. אמנם אין כוונתו כדעת השבילי אמונה, שעל ידי התפילה האדם מתעלה לדרגה גבוהה ונמנית יותר יראוי. אלא כוונתו שההתקרבות וההתבטלות לה' בעבודת התפילה היא עצמה הסיבה לקבלת השפע.

ומכל מקום, לכל הדעות נראה פשוט שכדי שהתפילה תפעל צריך שמהותה תהיה 'עבודה', דהיינו שתיעשה מתוך כניעה והתבטלות, הן בצורת התפילה והן בכונתה.

המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב העבודה פ"ב) מעלה שאלה יסודית לגבי הצורך והתועלת שבתפילה. הלא אם האדם ראוי שהקב"ה יתן לו את הרבר שעליו הוא מתפלל, מדוע אין הקב"ה נותנו לו בלא תפילה, ואם אינו ראוי לכך, מה תועיל תפילתו, וכי בזכות התפילה יתן לו הקב"ה דבר שאינו ראוי לו?

בספר 'אמת ליעקב' לבעל ה'נתיבות' (נתיבות ו' ד"ה אפר רבי חלקי) מביא קושיא זו בשם 'המתפלספים מבני עמנו', וכותב, שלדעתם אכן אין צורך בתפילה כדי לקבל מה שראוי לאדם לפי דרגתו. אלא שעל ידי התפילה האדם מגיע לדרגות גבוהות יותר ביראה ובהכנעה. וכאשר הוא מתעלה לדרגות אלו ממילא הוא נעשה ראוי לקבל דברים שקודם התפילה לא היה ראוי להם. וכן כתב בספר 'שבילי אמונה' (נתיב ראשון ד"ה ואם ישראל).

אמנם הנהיגות כותב על כך שחם ושלום לומר כדבר הזה, 'רק האמת שהתפילה פועלת הרצון יתברך, ואין בה קושיא השינוי רצון. כי כמו שאין משיגים מהותו כן אין משיגים רצונו ודעתו, וכמו שאין משיגים הידיעה והבחירה, והידיעה משארת אפשרות הבחירה. כלומר, הקב"ה הטביע בבריאה שיש כח בתפילה לפעול את רצונו, ואין הכונה שרצונו משתנה, אלא שבכח התפילה לפעול שיתנו לאדם את בקשתו. ובאמת זהו דבר שאין השכל יכול להבין, בדומה לסתירה שבין ידיעת לבחירה.

ובאמת לפי דעת השבילי אמונה יש לעיין, כיצד תפילה יכולה להועיל עבור אדם אחר, הרי אותו אדם אינו נעשה יותר 'ראוי' מחמת תפילתו של חברו עליו. ובדוחק יש לומר, שבזכות עלייתו של המתפלל ביראה ובהכנעה יכול גם חברו לקבל את צרכיו. אולם לפי הנהיגות הדבר מובן היטב. שהרי יש כח בעצם התפילה לפעול, בין לעצמו ובין לאחרים.

ונראה שדברי הנהיגות אינם סותרים את דעת המב"ט [שהובא במאמר השני, וסובר שאין תכלית התפילה לקבל צרכיו, אלא לתורות שאין ראוי להתפלל רק לקב"ה]. לפי שאף לדעת המב"ט הסובר שעיקר תכלית התפילה היא להכיר שהוא תלוי בקב"ה, מכל מקום יש

דבר דבר

ממרח דבני הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ה

• ווי העמודים והשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

את הכסף, אך באופן זה הלה עלול להיפגע, ולהפסיק לבוא לבית הכנסת בכלל, מה היה עליהם לעשות.

ושאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל והשיב לי: 'נתינת הכסף בשבת נעשתה בפרהסיא לעיני כל והוא חילול השם, ולכן יש לשלוח לו את הכסף במוצאי שבת כחזרה, למרות הסיכון שהאדם יעלב ויפסיק לבוא לבית הכנסת, כי בבוד שמים המור מכל חישוב אחר'.

ויש לציין, שבבא"ה נחלקו הפוסקים האם מותר לקבל מעות מאדם שהוא מומר לחלל שבת בפרהסיא, דהנה הרמ"א (או"ח סימן קנ"ד סי"א) כתב שמומר שנתן שעוה או נר לביהכ"נ, אין מקבלים ממנו, דדמי לקרבן שאין מקבלים ממנו. וכתב המושב"ב (ס"ק מח) דה"ה למחלל שבת בפרהסיא, ונחלקו הפוסקים מה הדין כאשר אינו נתן חפץ מסויים אלא מעות לביהכ"נ, שהמג"א הביא בשם הספ"ח שמותר לקחת ממנו מעות לצורך ספר תורה, וכן פסק המושב"ב. ומאידך דעת המחצית השקל והפמ"ג שלדעת הרמ"א גם מעות אין לקבל מהם, יעו"ש.

אולם בענינו נראה שאין איסור, כי מעיקר הדין אין איסור להשתמש עם הכסף שנתרם בשבת, כי אף אם זה מעשה שבת, בכל זאת מותר להשתמש לאחר זמן כמבואר בשו"ע (או"ח סימן שי"ח ס"א) דהעושה מלאכה בשבת במזיד, אסור לו לעולם, ולאחרים מותר למוצ"ש מיד.

ובפרט שהכסף שמגיע ליתומים אין זה הכסף עצמו שהם תרמו, כי הם רק נתנו הוראה בשבת לבנק שיעבירו כסף ליתומים, והכסף בד"כ לא מועבר בהעברה מיידית בשבת. נמצא שבחילול שבת שלהם הם רק גרמו שיתנו להם כסף, וכתב המושב"ב (ס"ק ד) דאף שאסור ליהנות מהמלאכה, מ"מ מותר ליהנות מדמיה של המלאכה.

אלא שמו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אמר שאם תורמים כסף בפרהסיא יש בזה חילול השם, אך בענינו אין כאן חילול השם, כי אדם רגיל שרואה זאת אינו רואה את התרומה בשבת, וגם אם רואה, אינו רואה את ההתורה, ואין בזה תיקון לחילול השם, ולכן אין צריך להחזיר להם את הכסף.

אמנם, כדי שלא ישנה מעשה כזה, צריך לומר לארגוני הצדקה שיסגרו את אפשרות התרומה בשבת, וכהיום בטכנולוגיה פשוטה האתר יכול לזהות מאיזה מדינה נכנסים לתרום, ואפשר לסדר ולסגור את האתר רק למדינות שאצלם כעת זה שבת, ובכל מקום שכעת זה שבת, ורח"ל יהיה מי שיכנס לתרום, יהיה לו כיתוב גדול שבשבת קודש לא ניתן לתרום.

וראה במה שהארכנו בקובץ 'ווי העמודים והשוקיהם' (גליון כו עמוד נד) לגבי אתר שניתן לקנות ולהזמין בו מוצרים, האם מותר להשאיר פתוח בשבת, כדי שיהודים שאצלם עדיין לא נכנסה השבת יוכלו לקנות. וכתבנו שיש לסגור בשבת עם הטכנולוגיה הנ"ל, משום שאחר הפתוח בשבת הרי זה כמו להחזיק חנות פתוחה בשבת, שיש בזה חשש של מראית העין [ואע"פ שאצל הקונה עדיין לא שבת, מ"מ צריך מקנה, והמקנה שהוא בעל האתר, אצלו כבר שבת, ונמצא שמקנה חפצים בשבת, יעו"ש].

ומעשה באחד שיש לו אתר למכירת מוצרי חשמל, ושאל מה יעשה אם יקבל הזמנה בשבת, והשבנו לו כ"ל שישגור מלכתחילה את האתר בשבת עם הטכנולוגיה הנ"ל. וכן עשה, וכעת מעיד על עצמו שמאו שעשה כן, המכירות בימות החול עלו מאד. עד שלבסוף סגר את חנותו בפועל והשאיר רק את האתר, ויש לו פרנסה מאד מכובדת, ונשאר לו גם זמן רב ללמוד תורה.

כסף שנתרם לקרן צדקה בשבת קודש רח"ל, מה יעשו עמו

שאלה. לצערנו הרב, מדי תקופה שומעים רח"ל על אסונות קשים, כאשר נפטרים אברכים צעירים או נשים צדקניות, ומשאירים יתומים רבים שבורים ורצוצים. אך מי כעמך ישראל, שבכל אסון שכזה, מתגייסים בהפץ לב ומקימים מגביות צדקה, כאשר פותחים קרן צדקה לכל משפחה ומשפחה, והרבנים מעוררים את הציבור בכתב ובעל פה על השיבות התמיכה והסיוע לאלמנות וליתומים.

והנה עובדא הוה באחת המגביות שנערכו לאחרונה, שבמוצ"ש פתחו גבאי הצדקה את האתר, וגילו שבמהלך השבת נוסף סכום גדול מאד של עשרות אלפי שקלים, כאשר התברר שאנשים שאינם שומרים שבת כהלכתה, ראו את הפרסומות על מצבן הקשה של המשפחות, ותרמו סכומים גדולים של צדקה תוך כדי חילול שבת מחפיר.

והשאלה היא, האם מותר להשתמש עם הכסף הזה, או שצריך לנסות לאתר את התורמים ולהשיב להם את הכסף, ולהסביר שאינם מעוניינים בכסף שנתרם תוך כדי חילול שבת. או שמא לאחר מעשה כיון שהם כבר תרמו והכסף הגיע לצדקה, והם תינוקות שנשבו ואינם מבינים את חומרת הדבר, אולי א"צ להשיב להם את הכסף, ואדרבה יש להם קצת זכות וכפרה שתרמו צדקה.

תשובה. כסף שנתרם בשבת אינו נאסר מחמת מעשה שבת, כי איסור הנאה ממעשה שבת הוא רק בו ביום, אבל במוצאי שבת מותר מיד אפילו למי שנעשה בשבילו, ובפרט שהמעשה לא נעשה בממון שהיתומים מקבלים, ולכן אין צריך להשיב את הכסף.

מקורות ונימוקים

כבר נשאלנו במעשה שהיה בראש כולל שקיבל תרומה גדולה מיהודי פשוט, שמצא כסף רב בשבת, וחשב שעדיף שירים אותו ויתרום אותו להחזקת תורה. ושאל ראש הכולל האם מותר לו לקבל התרומה שהגיעה תוך כדי חילול שבת.

והשבנו, דהנה נמצא בבאר היטב (סימן של"ד ס"ק כו) בשם הספר חסידים (סימן קפא) שהיה אחד שחילל שבת, שהיה נושא את כספו, ובא לפני חכם להורות לו תשובה. אמר לו הכסף חלוק לעניים ולבני טובים המתביישים לקבל צדקה, עכ"ל. הרי שלדברי הספ"ח אדרבה כיון שנכשל באיסור שבת, כפרתו היא שיתן את זה לצדקה.

אך יש לחלק, דהתם איירי באדם שהכיר בהטאו וידע שהוא זקוק לכפרה, ולכן הורה החכם שיתן את כספו לעניים, משא"כ בענינו שבעל הבית עדיין חושב שעשה כדיון [באמרו שלהשאיר את הכסף ברחוב זה 'כל תשחית'] ולמצווה יחשב לו, וכל מגמתו היתה כאילו לתת צדקה, אדרבה כפרתו שלא יקבלו ממנו, כדי שיבין את חומרת הדבר.

ומעשה נוסף היה בבית כנסת בחולון, באדם שעלה לתורה בשבת, ותוך כדי שהגבאי ערך לו 'מי שבירך', ואמר 'בעבור שיתן', אמר העולה לתורה את הסכום, ותוך כדי כך הוציא מכיסו את הארנק עם הסכום רח"ל. וכשמחו בו על חילול השבת, הצטדק ואמר שאינו מקומי והוא מתארח כאן, ואין לו כיצד לשלם את הנדר. ולא ידע הגבאי מה לעשות, דמצד אחד עדיף שיניח את הכסף בביהכ"נ כדי להוציא מידו את המוקצה, וגם כדי שלא יעבור על איסור מלטול בשבת, ומצד שני הרי זה חילול השם לקבל כסף לבית הכנסת בשבת. ולבאורה העצה הטובה ביותר היא לומר לו להניח את הכסף במקום המשתמר ולהודיע לכל הקהל שבמוצאי שבת יחזירו לו

והענין חושן משפט מעשה חושב כמעשה אסור תעשה זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור תעשה אותו (כח, טו). ובתרגום יונתן בן עוזיאל כאן איתא, ותעביד חושן דינא, דביה מהודע דניהון דישאל, דאתכסי מן דיינא, וסדרי נצחן קרביהון ולמכפרא על דיינא, עכ"ל. ומבואר שכל מקום שנעלה הדין מהדיינים, היו מכריעים על פי אורים ותומים (וזהו דלא כרש"י בעירונין (דף מה ע"א, ד"ה הרי) שכל מידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים, יעו"ש במהר"צ חיות, וע"כ ברש"י שם (דף סג ע"א, ד"ה בדכתיב) וברש"י שם). וקשה הרי קי"ל שלא בשמים היא (ב"מ דף נט ע"ב), משום שהקב"ה קבע בנתינת התורה לישראל שהם יפסקו את ההלכה, אף שבשמים ההלכה היא אחרת, ואין א"כ מכריעים על פי אורים ותומים.

ונראה ליישב דבעלמא אמרינן לא בשמים היא, אבל כשהקב"ה מעוניין לחייב את החייב, ומודיע את הפסק להדיא בחושן, כולם נשמעים אליו, כי כן צווה הקב"ה. וביאור הדברים כמו שמצינו בהרבה ספיקות בדני ממונות שאמר חז"ל שיניח עד שיבוא אליהו, וקשה הרי לא בשמים היא, ומה יעיל ביאת אליהו, וביאר הקובץ שיעורים (ב"ב, אות תרמ) דהכוונה דכשיבוא אליהו יודה הבעל דין בעצמו, לפי שיתבייש לכפור בפני אליהו, והכ"נ לאחר שראו את ההלכה באו"ת, הודה הבעל דין שכך הוא האמת, וישים לרעהו.

ומ"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הקשה בדברי הגמ' במסכת סוטה (דף מח ע"ב) שמביאה הפסוק בעזרא (כ, סג) לגבי הכהנים בימי עזרא ונחמיה שלא נמצאו כתבי הייחוס שלהם, ונאמר דכשיעמוד כהן לשאול באורים ותומים ויברר את ייחוסם את ישובו לאכול מהקדשים. וצ"כ איך יוכלו להכריע בין כשרות הכהנים ע"י אורים ותומים, הרי לא בשמים היא. והשיב מו"ח זצ"ל (הערות שם, עמ' שא) דהוה מידי דאיסורא, דכל בירור מהני בהו, ואין כאן דין שיהא הוכחה של נאמנות, ובמילתא דבירור המציאות ולא בירור הדין, סמכין נמי על השמים, וכמ"ש הפוסקים.

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבואו לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד (כח, ל). ופירש רש"י, הוא כתב שם המפורש שהיה נותן בתוך כפלי החושן, שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו, עכ"ל. ובמסכת יומא (דף עג ע"ב) נחלקו רבי יוחנן ורבי לקיש לגבי השואל באורים ותומים באיזה אופן מקבל את התשובה, רבי יוחנן אומר בולטות [כלומר, מבין האותיות החקוקות באבני החושן, היו בולטות האותיות המרכיכות את תשובת האו"ת, והאותיות היו בולטות כל אחת במקומה, והיה הכהן מצרף ומרכיב מהן את המילים של התשובה], ורבי לקיש אומר מצטרפות [כלומר שהיו האותיות נעקרות ממקומן ומצטרפות זו לזו כדי להרכיב את המילים].

והנה בספר מעשה רוקח (פ' מטות) הביא בשם הנחלת בנימין (עשין, מצוה קא) שכתב דלדיש לקיש יהיה אסור לשאול באורים ותומים בשבת, שכן יעבור על איסור כותב בשבת, והמהרש"ם בהגהות על ארחות חיים (סימן שמ סק"ה) כתב דכיון שהשאלה באו"ת נעשית על ידי המלך והכהן יחדיו, א"כ הוה שנים שעשאוהו, וליכא חיוב חטאת כלל, ורק איסור בעלמא, וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סימן קלא). [אמנם צ"ב דזה אינו יכול זה אינו יכול, חייב]. ובשו"ת שערי דעה (ח"א סימן קצד) כתב דכיון שהוא חכמה יתירה, ואין זה כתיבה טבעית, אין בזה חיוב. וכע"ז כתב החת"ס (ח"ו סימן כט) שבכתיבה ע"י שם, כיון שלא הוה כתיבה טבעית, אין בזה איסור כתיבה, אך בשו"ת נשאל דוד (א"ח סימן ט) כתב שזה דרך כתיבה ידידית, כי ככה משפט האורים כששואל בה, אך כתב שהכתיבה ממילא קאתי ואין בזה איסור, יעו"ש.

ומ"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (הערות עמ"ס שבת ח"ב עמ' עדר) הוסיף, דלכאנ"י היה מקום לדון, מה שייכת מלאכת כתיבה בשאלת אורים ותומים, הלא הוה כתב שאינו מתקיים, שהרי צריך האותיות מתבטל לאחר השאלה, אך כתב שזה אינו נכון, דאף

שהצירוף עצמו מתבטל, אמנם הכתב עצמו הרי שפיר מתקיים, ועד כאן לא מצינו פסוק של אינו מתקיים אלא כשהכתב עצמו אינו מתקיים, אבל כאן שהאותיות עצמן קיימות, שפיר יש לחייב משום כתיבה אף על הצירוף.

ומ"ח זצוק"ל עצמו אמר בעצם הנידון, דלכן אין בזה איסור, כיון שאין המלך והכהן עושים שום איסור, שהרי כל הכתיבה נעשית על ידי הקב"ה [הוסיף עוד, דממ"נ אם אסור לעשות כן בשבת, הרי לא יענו לו משנים, ואין כאן כתיבה, ואם ענוהו, ע"כ דאין זה איסור]. וכע"ז השיב גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל (עזרת אליעזר, שמות, עמ' 98) שזה דק גרמא, ולא מעשה שלהם.

אמנם נשאל מו"ח זצוק"ל שהרי כתב בעיקרי הד"ט (סימן יד אות כא) בשם המהר"ש פרימו שלאור המבואר בגמרא ביומא (דף עה ע"א) שטעם המן היה משתנה ע"י מחשבתו של אדם, דוקא בער"ש היה מותר לחשוב לשנות הטעם ולא בשבת. וקשה שהרי הם אינם עושים כלום, והקב"ה מחליף הטעמים. ותיירן מו"ח זצוק"ל, שכיון שבמנע ע"י מחשבתו מתבטל המן ומתחלף טעמו, הרי זה הדרך לבשלו, והוא עושה את כל מה שצריך לעשות. משא"כ באורים ותומים, הרי הכהן הוא דק שואל, אבל אינו יודע את התשובה, ואינו יכול להשיב כלום, ורק הקב"ה בעצמו עושה את הפעולה, ולכן אין בזה איסור. [אמנם צ"ב, שהרי אמרו חז"ל (ב"ר יא, ה-ו) שהקב"ה גם שומר שבת, אמנם יש בזה מדרשים חלוקים].

שם. הנה כתב הרמב"ם בספר המצוות (עשין, מצוה לג) שנצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת, וכבר ביארו בספרא שלבישת בגדים אלו מצות עשה היא, והוא אמרם ונמנן שאין אהרן לובש בגדים אלו לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, ת"ל ויעש כאשר צוה ה' את משה. כלומר בגדים אלו, אע"פ שהם בתכלית היופי, שהם מזהב וזהבם וישפה, וזולתם מן האבנים היפות, לא יכיון בהם היופי, אלא לקיים הציצוי שצווה השי"ת למשה בלבד, והוא שילבש בגדים אלו תמיד במקדש, עכ"ל והזהב.

והנה במצוות ייבום סובר אבא שאול במסכת יבמות (דף לט ע"ב) דהבונס יבמתו לשם נוי או לשם ממון הרי זה כפוגע בערוהו, ואם לא מכיון לשם מצוה אסור לייבם, ולכן ס"ל שמצוות חליצה קודמת למצוות ייבום, כיון שאם יכיון לשם יופי, הרי הוא כפוגע בערוהו. ויל"ע האם גם כאן נאמר כן, שכהן שיועד שיתכונן בלבישת הבגדים גם לשם יופי, שימנע מלהתמנות לכה"ג, כיון שאם יכיון בהנאת היופי יעבור גם על איסור לבישת בגדים לשם יופי, וגם על איסור כלאים (שהרי בבגד"כ יש כלאים). והנה גם בייבום, מצאנו בערוך השולחן (אה"ע סימן קסה ס"ח) דאפילו לפוסקים כאבא שאול וכמשה אחרונה דמצות חליצה קודמת... אם היו מכוונים לשם מצוה, אף אם יכוונו גם להנאת עצמן, לית לן בה. וא"כ יל"ע כאן, כשמתכוין גם למצוה וגם לנייב הבגדים, האם שפיר עבד או לא.

והנה צ"ב מה החסרון אם חושב בבגדי כהונה גם על היופי ועל הכבוד. ונראה לבאר שזהו דין מיוחד בבגדי כהונה, ונלמד מהפסוק 'כאשר צוה ה' את משה', שהכהן גדול חייב לחשוב רק על העבודה, מאחר ונאמר בבגדי כהונה 'ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד', וכפי שדרשו חז"ל במסכת זכחים (דף פח ע"ב) שכל אחד מבגדי הכהונה מכפר על עבירה מסויימת, ואין אפשר לראות יופי של כהן וזהב ומרגליות בשעת עבודה וכפרה זו, הגע עצמך, פרקליט שנכנס לבית המשפט הדין דיני נפשות, והפרקליט יודע שצריך ברגעים אלו לייצג את העם לחיים ולא למוות, האם יש לו פנאי להסיח דעתו ולהסתכל על היופי שמסביבו. ולכן בגדי הכהונה שלובש בשעת העבודה זה דבר מיוחד ושונו משאר המצוות, שבו לא יתכן שיכיון בהם ליופי אלא לקיים את הציצוי שצווה השי"ת למשה בלבד. ולכן נראה שאם יבוא כהן ויאמר שאינו מסוגל להתעלם מהיופי של הבגדים, עדיף לו שלא להתמנות לכה"ג.

תשובה. כתב המנחת חינוך (ומצה שסב ס"ק ט') דאי נמא שגגין ועליות לא נתקדשו גם בירושלים, א"כ יש להסתפק לגבי קריאת המגילה שם. ויתכן שגגין ועליות של ערים המוקפות חומה, מאחר ולא נתקדשו בקדושת ירושלים, קוראים בה את המגילה ביום י"ד. וא"כ יתכן ב' שנים בבית אחד בירושלים, התחתון יקרא ביום י"ד, ושכנו בעל העליה יקרא ביום י"ז. ובכך הקשה על המנ"ח, דלא יהא הגוהעליה גרושה מדין כל הסמוך ונראה לכוך שנידון ככך. ושמעתי מסרן **הגר"ד לנדו** שליט"א דיתכן שספיקו של המנ"ח מירי בעליה של עיר המסוקפת, דהסמוך להם קורא ביום י"ד (לשיטת הבה"ל בסימן תרפח, ד"ה או). וא"י דהעליה לא נתקדשה, א"כ הישכן הדר בקומה התחתונה קורא מספק גם ביום ט"ו, והדר בעליה קורא רק ביום י"ד. וראה תירוצי נוסף שכתבנו על קושיא זו, בחשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף י"ב, עמ' קלב).

אחורה נא חידה

מתי יש מצוה לאכול בשר בליל פורים?

תשובה לחידה מגליין קודם: אין יתכן שני שנים, אחד קורא את המגילה בי"ד, והשני קורא בט"ו?

תשובה. כתב המנחת חינוך (ומצה שסב ס"ק ט') דאי נמא שגגין ועליות לא נתקדשו גם בירושלים, א"כ יש להסתפק לגבי קריאת המגילה שם. ויתכן שגגין ועליות של ערים המוקפות חומה, מאחר ולא נתקדשו בקדושת ירושלים, קוראים בה את המגילה ביום י"ד. וא"כ יתכן ב' שנים בבית אחד בירושלים, התחתון יקרא ביום י"ד, ושכנו בעל העליה יקרא ביום י"ז. ובכך הקשה על המנ"ח, דלא יהא הגוהעליה גרושה מדין כל הסמוך ונראה לכוך שנידון ככך. ושמעתי מסרן **הגר"ד לנדו** שליט"א דיתכן שספיקו של המנ"ח מירי בעליה של עיר המסוקפת, דהסמוך להם קורא ביום י"ד (לשיטת הבה"ל בסימן תרפח, ד"ה או). וא"י דהעליה לא נתקדשה, א"כ הישכן הדר בקומה התחתונה קורא מספק גם ביום ט"ו, והדר בעליה קורא רק ביום י"ד. וראה תירוצי נוסף שכתבנו על קושיא זו, בחשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף י"ב, עמ' קלב).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים טמון שליט"א,
ניתן להירשם במייל 30527642209@gmail.com,
ובפלאפון ה'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com
ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המהדכנים מדי יום מסרן
רבינו שליט"א. וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בזמן שיעור יומי, 04-376-0582,
או 03-380-072. מדי ערש"ק יעידכן בקו האם ישיה סין
שליט"א בשבת הקרובה בריש אחרון

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

המקרה בגדי כהונה לוקה

שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע (כ"ה ל"ב)
ופרש"י כדי שלא יקרע והקורע עובר בלאו שזה מומצן לאוין כו'.

ביומא ע"ב א' איתא המקרה בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע מתקף לה ראב"י ודילמא הכי קאמר החמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע מי כתיב שלא יקרע, ונראה דודאי מתפרש כדפריך ראב"י וכמש"פ רש"י כדי שלא יקרע, והרי לא כתיב שלא יקרעוהו, ואע"ג דאי הוי כתיב שלא יקרע הרי חזינ דהקפידה תורה בכך, מ"מ אינו במלקות, אלא קבלת חז"ל שהוא ל"ת ולקמן עליו כדפרש"י והקורע עובר בלאו שזה מומצן הלאוין, וראב"י י"ל דפריך היכן משמע כך במקרא, דסו"ס צריך להתפרש כך, ולהאמור ניחא הא דפירשוהו גם בשאר בגדי כהונה, דאילו הוי כתיב שלא יקרע המעיל, הוי צריך לימזר לשאר בגדי כהונה, אלא משום דבמעיל חייבה תורה שפה (אולי מפני שהוא עלול טפי להקרע משאר בגדי כהונה) להזהר בו שלא יקרע וכתבה בו תורה שלא יקרע, י"ל דה"ה שאר בגדי כהונה אלא שכאן חייבה תורה בשפה ופירשה תורה שלא יקרע, ואחרי דלא מצאו חז"ל לחלק בין קדושת מעיל לשאר בגדים לענין קריעה, ממילא שפיר נלמד גם שאר בגדים מכאן, אע"ג דקרא במעיל מידי וכלשון הרמב"ם דה"ה שאר בגדים וכן במנין הל"ת חשיב פי המעיל, שזהו עיקר מה שכתוב בתורה.

שתי כתפת חברת יהיה לו אל שני קצותיו

כתב הבעל הטורים אל שני, ג' במסורה, אל שני קצותיו, ואידך בשמואל א' פ"ב פל"ד אצל עלי הכהן וזה לך האות אשר יבוא אל שני בניך, ואידך במלכים ב' פ"ה פכ"ג אצל נעמן וזיתן אל שני נערי, בני עלי היו מבזין הכהונה, שנאמר בה אל שני, לכן נענשו ונהרגו, אבל נעמן היה מוכבדה שביקש אדמה לעשות מזבח בפסוק י"ז שם, נתקרב וחת נכפי השכינה ומבני בניו למדו תורה ברבים, ע"י גיטין ג"ז ב'.

וכתב החזו"א (אה"ע"י ס' קמ"ו סוף פרק אלו נאמרין) דלא אתפרש מקורו, ובגמ' סנהדרין צ"ז ב' וגיטין ג"ז ב', לא משמע כן שהרי לא אמרו אלא נעמן גר תושב היה ואח"כ חשב כל אלו שמבני בניהם למדו תורה ולא חשב נעמן, ואי אפשר שהיתה גירסתו נעמן תחת המן, שהרי הדבר הזכר בגמ' ב' פעמים וכן הוזכר ברש"י סנהדרין שם ע"א (ד"ה הזהירו), ועוד דבהמן גרסינ בבני ברק, ובעל הטורים העתיק ברבים, ובגמ' סנהדרין נזכר המן לבסוף ואם הגי' נעמן היה נזכר בתחלה, ואמנם בגיטין נזכר בתחלה.

שיעור בשר הערוה

לכסות בשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו (כ"ה מ"ב)

פשוט שאין כל שיעור זה ערוה אלא שכך הוא שיעור המכנסים, ואפשר שהוא שיעור הראוי מצד צניעות, ואין לומר שהוא משום כיסוי העגבות שהם ערוה ממש שהרי יש דס"ל דעגבות אין בהן משום ערוה ע"י משנ"ב סימן ע"ד ס"ק י"ז ובחזו"א או"ח סימן ט"ז סק"י, וגם שיעור המכנסים הם הרבה יותר וכמ"ש הרמב"ם בה' כלי המקדש פ"ח הלכה י"ח ממתנים עד ירכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה, ומיהו מבואר בחזו"א שם שלא דוקא הגיד והכיס הוו ערוה אלא גם מקום זקן התחתון הוי ערוה (וזה

דלא כמשמעות לשון המ"ב סימן ע"ה סק"ט ע"ש) וא"כ ג"ז נכלל בלכסות בשר ערוה והחזו"א סיים שם שאין ידוע גבוליה של הערוה בדיוק.

נשים במחית עמלק ובפרשת זכור – והוראת החזו"א בזה

החינוך במצוה תר"ג כתב דמצות זכירת עמלק אינו לנשים כי לאנשים לעשות המלחמה ונקמת האויב ולא לנשים, ובמנח"ח פקפק וכתב ונראה קצת דפוטר אותם מהלאו ג"כ וברמב"ם אינו מבואר זה וצריך רא"י לפטור נשים ממ"ע שאין הזמן גרמא ובפרט במקום לאו ג"כ, ומש"כ טעם המלחמה, הרי במלחמת מצוה יוצאת אפי' כלה מחופתה, ופקפק בעיקר טעם המלחמה ומסיק לחייב עיי"ש.

והנה החינוך לא מיירי על שמיעת פרשת זכור, וכתב שם והעובר ע"ז ולא זכר וקרא בפיו מעולם מה שעשה עמלק לישראל ביטל עשה זה עיי"ש, וי"ל דהמנח"ח נמי דקאי לחייב נשים הוא על מש"כ החינוך ולא זכר וקרא בפיו כו', שלא הזכיר לחייבם בקריאת פרשת זכור בעשרה ובס"ת, ודעתו שם ופרשת זכור בעשרה ובס"ת הוא רק מדרבנן עיי"ש.

ושאלתי למרן החזו"א זללה"ה על מנהג דעייתי ע"ה שנתגדלה בירושלים והתגדלה במנהג שם שהנשים הולכות לבית הכנסת לשמוע זכור, אם צריכה לשמוע, והשיב שאין הנשים צריכות לשמוע פרשת זכור, ע"כ.

ואף שהרבה נשים נהגו לשמוע פרשת זכור אמנם לא הי' כך המנהג בחו"ל וזה עיקר, כך הי' מובן מדבריו ואכמ"ל במה שדחה את המנהג, (ומיהו אין רא"י מזה אם ליתנהו כלל במצוה ויכולות לא לקרוא אף פעם ענין עמלק וכמ"ש החינוך בבאור המצוה).

קריאת פרשת ויבא עמלק במקום זכור

כתב המג"א בסימן תרפ"ה דיכול לצאת ידי חובת קריאת פרשת זכור במה שישמע הקריאה בפודים פרשת ויבא עמלק דבזה נמי זכר מעשה עמלק, וכתב שכן משמע במגילה י"ח, ובמשנ"ב שם ס"ק ט"ז תמה על דבריו דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה לך עמלק והכוונה שלא לשיכוח מה שעשה לנו עמלק וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק.

ונראה ליישב דברי המג"א דהנה במגילה שם ממאי דהאי זכירה קריאה היא דילמא עיין בעלמא לא סלקא דעתך דכתיב זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמוד הא מה אני מקיים זכור בפה, ונראה דלמסקנא דזכרון הוא בפה, מתפרש כתוב זאת זכרון בספר שיכתוב פרשת ויבא עמלק, והוא הדבר שצריך לקרותו בפה, והיינו זכרון בספר שצריך לקרותו בספר, אבל ממאי דסלקא דעתך דצריך רק עינוא בעלמא, לא שייך כאן ספר, ומתפרש שיכתוב הפרשה שיש בה מצות זכרון שהוא עינוא בעלמא, בספר, ואין שייך ענין ספר למצות הזכירה, אלא למצות הכתיבה, וזהו פרשת זכור את אשר עשה לך עמלק בחומש דברים, אבל למסקנא משמע דסיי בקריאת פרשה זו דהיינו כתב זאת, למצות זכרון בספר, שהוא מצות זכירת עמלק, ואמנם פשוט דפרשת זכור שבחומש דברים היא ודאי דאוי' לצאת בה מצות זכור לכתחילה אבל בדיעבד יוצאים גם ביבוא עמלק, וזה נראה כונת המג"א דמשמע כאן דפרשה זו ג"כ יוצאין בה זכירת עמלק, ותימא על המ"ב שפקפק על דינו של המג"א ולא דן כלל במה שהמג"א כתב דכ"מ בגמרא.

ויהמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר וגו' ולא אבו החרימים

(שמואל א' ט"ו ט')

מה שהעירו איך חמל שאול על אגג, וכן שמואל לא הזכיר רק ומה קול הצאן וגו' ולא הזכיר את אגג, [ושאול השיב ואביא את אגג וגו' ועי' במה שכתב הגאון מלבי"ם ז"ל בפסוק כ' שתפשוהו חי להמיתו בארץ ישראל].

נראה שהכתוב הכתיב את החטא - שלא עשה הוא זכן העם כאשר נצטוו

- בלשון ויחמל, מפני שהחטא נחשב כאילו חמלו וכעין זיעש שלמה הרע וגו' מפני שלא מיחה בנשייו זכן אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרות וגו' שלא מיחה בנשייו, ועי' שבת נ"ב ב' וברש"י שם ד"ה מקיש ראשונים וכו' מקיש את בנינו של שלמה לביעורו של יאשיהו, מה יאשיהו לא עשה בעור זה, ותלו בו מן השמים לשבח, הואיל וביעור השאר שנעשה משמות יהושפט אף שלמה לא עשה בנין זה, ותלו בו לגנות מתוך שלא מיחה בנשייו, זכן תגן שבת נ"ב ב' פרתו של ראב"ע היתה יצאה ובגמ' שם לא שלו היתה וכו' ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו.

זכרון יושר

הגאון הגדול רבי יעקב פוזן זצ"ל נלב"ע ג' אדר א' תשפ"ד

הספד במוסע הלוי

בקשוני לעשות דבר שאין ביכולתי לעשות, אני ראוי לזה כלל וכלל להספיד את החכם השלם, המיוחד, החד בדרא והמיוחד גם בדורות קודמים, אני לא יכול להספיד אותו כי אני רחוק ממנו כרחוק שמים מארץ בלי גומא, הן בגדולו בתורה ובהתמדתו ובידיעת כל התורה ובדבקות ליצרו יתברך בתמידות כחסידי בדורות הקודמים, והן בדקדוקו בהלכה בכל הפרטים, וכולו יראת שמים ויראת חטא עד להפליא, והכל בעונה יתירה ובמידות נעלות, הצומות שלו על אחרים שצריכים לתקנם בתורה וביראה, וקבלת

היסורים הנוראים באהבה, ממילא אני לא ראוי לכך, אבל כבר אמרו אל שאול זאל בית הדמים שהזהירו מאוד שאינו נספד כהלכה שא"א להשתמט לגמרי בטענת אינני ראוי.

אפשר להגיד עליו את מה שכתוב בקינות, תורה תורה חגרי שק והתפלשי באפרים, אבל יחיד עשי לך זמספר תמזורים, על תופשי משזטיך ופורשי מכמזרים מלחך וחובליך במים אדירים, עורכי מערכך מישרי הדורים, מפענחי צפוניך ומגלי מסתורים,

מי יקצה בגבעות ומי יסתת בהרים ומי יפרק הויות ומי יתדך שברים ומי ילחם מלחמותיך וישוב לשערים, כלי מלחמה אבדו ונפלו גבורים.

כי נח נפשיה דרבי יוחנן פתח עליה רבי יצחק בן אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצדדים, דכתיב והיה ביום ההוא והבאתי השמש בצדדים, כי נח נפשיה דרבי יזרא פתח עליה ההוא ספרנא ארץ שנוער הרה וילדה, ארץ צבי [ארץ ישראל] גירלה שעשועיה, או נא לה אמרה רקת, כי אברה כלי חמדתה (מועד קטן דף כה ע"ב), זה אמרו על טבריה, אנחנו נגיד ארץ אשכנז הרה וילדה ארץ ישראל גידלה שעשועיה, או נא להם בני ברק וזכרון יעקב כי אבדו כלי חמדתה וכל ארץ ישראל.

שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו, אוי נא לנו כי חטאנו כי אברנו את היחיד המיוחד בדורינו, הגאון הגדול והצדיק יסוד עולם שלא הניח אחריו כמותו במוותו [אם אפשר להגיד כאלה מילים היום], בגאונותו התדירה, לא הניח אחריו כמותו בצדקותו הגדולה, לא הניח אחריו כמותו

ביראת שמים וביראת חטאו המופלגת שקדמה לחכמותו, לא הניח אחריו בדבקותו הנוראה בקב"ה, וכלשון הרמב"ם בסוף הלכות מוזהר "כל זמן שיכנס יצא, יפגע ביחוד ה' שמו של הקב"ה", אז מה צריך להיות לכל אחד "ויזכור אהבתו ויעור משנתו ומשגיוותיו בהבלי הזמן, ידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מושרים", זה מה שהוא היה בדבקות בה' עד לבכות, הרבה פעמים ראו בברכת התורה באמצע הבכיות את הדבקות בה', לא הניח אחריו כמותו בענותנותו.

קשה הוא טילוקן של צדיקים לפני מי שאמר והיה העולם ממאה תוכחות חסר שתיים כמו שהגמ' לומדת מפסוקים, אבל בסילוקן של צדיקים כתיב הנני יסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, וכל כך למה ואבדה חכמות חכמי ובינת נבניו תסתתר.

יש דברים שיש להם תמורה אבל חכם שמת אין להם תמורה אין לנו כמותו.

אבדנו את איש האמת, כל ימי חייו חי עם האמת לאמיתה, בכל הנהגותיו, בכל פסקיו, פחד האמת

היה לו בכל עת, כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, זכה וזיכה את הרבים בפסקיו הרבים בהרבה חלקי התורה וזכות הרבים תלוי בו, אבדנו תורה נקיה, אבדנו יראת שמים טהורה, בלי שום פניות, בלי שום נגיעות, ועל כולם היסורים של שנים עשרה שנה יום יום ממש בקבלת היסורים באהבה מופלגת ובאמונה נשגבה נוסף ליראת חטאו הגדולה מה שהרבה בתעניות על צאצאיו שילכו בדרך ה', תעניות על תעניות, לא לתנחם זכה מה שזכה, בנין וחתנין רבנן, כולם מופלגי תורה ויראת שמים הולכים בדרכיו, וזכה שמטתו שלימה.

שזכה לובלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים, ושילכו כולם בדרכיו איזהו בן העוה"ב ששומעים אחריו שהולכים בדרכים שלו וזה היה הזכות שלו, והדברים שהזכרנו זה עיקרי הדברים מה שהוא היה ושכזה הצאצאים וכל כלל ישראל ילכו בדרכיו.

עלי דוד

ממך ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

ביאור הענין שיש בפרשת תצוה ק"א פסוקים כמנין מיכאל

פיהו", דכיון שחזר עליה ק"א פעמים כמנין "אכ"ף", הוא זוכה לבחינת "פיהו" שהוא ג"כ ק"א, שבה אין שכחת התורה.

ובביאור הענין נראה על פי מה שאמרו במדרש (שיר השירים רבה א, ד) שבשעה ששמעו ישראל מפי הקב"ה, אנוכי ה' אלקיך, נתקעו דברי תורה בלבם ולא היו שוכחים את התורה, ומשאמרו למשה "דבר אתה" ולא היה הדיבור מפיו של הקב"ה, היו שוכחים את תלמודם.

ונראה דזהו הענין ש"פיהו" עולה ק"א, שבנשיקות פיהו שמקבלין מפי הקב"ה זוכרין את התורה ולא שוכחין [דאיתא שם במדרש שלאחר שהיו למדים ושוכחים "מיד חזרו באו להם אל משה, אמרו לו משה רבינו לווי יגלה לנו פעם שניה, לווי יסקני מנשיקות פיהו, לווי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמות שהיה"], וכמו"כ מי ששונה פרק ק"א פעמים הוא מגיע למדרגה של נשיקות פיהו שנתקעת התורה בתוך לבו ואינו שוכח ולכן "פיהו" הוא במנין ק"א, (וכן מצאנו עוד בדברי הגר"א דההבדל במספר בין זכר ושכח הוא ק"א).

ומעתה נראה שזהו הביאור שהנסתר של משה הוא ק"א, שמרע"ה הוא בבחינת "פיהו", שהוא זה שקיבל את התורה כולה מפיו של הקב"ה ואצלו לא קיימת כלל שכחת התורה, אבל יש בו גם נסתר שהוא הק"א והוא גם למי שלא זכה לקבל את התורה מפיו של הקב"ה והוא מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, שהוא בבחינת "נפש עמלה לו", והוא ג"כ זוכה לקניין התורה כמו מי שמקבל התורה מפיו של הקב"ה, ובבחינה זו אין שכחת התורה, וזהו מה שמרמז ענין זה של ק"א פסוקים, שאף שנסתלק מרע"ה ושוב אין קיים בעולם בחינה של התורה של משה רבינו עצמו שהוא תורה מפיו של הקב"ה, הרוחניות של משה עדיין קיימת שהיא הנסתר שלו, והוא בחינת ק"א של שונה פרקו מאה פעמים ואחד, וזהו הענין של ק"א פסוקים שבפרשת תצוה, שהם באותה בחינה של נשיקות פיהו, והוא שייך לכל מי ששונה פרק ק"א פעמים ובזה זוכים לקיום התורה בישראל.

בסוף הפרשה כתוב שבפרשה יש ק"א פסוקים כמנין מיכאל. וצריך ביאור, מהו הענין שיש בה ק"א פסוקים כמנין מיכאל.

והובא בשם הגר"א בספר דברי אליהו שהפרשה היחידה שמשה רבינו אינו נזכר בה היא פרשת תצוה, שתמיד היא נופלת בז' אדר שהוא זמן הסתלקותו של משה, וכיון שמשה רבינו אמר להקב"ה לאחר חטא העגל "מחני נא מספרך", נתקיים ענין זה בפרשת תצוה, שהיא נופלת בזמן הסתלקותו.

ובזה ביאר את ענין ק"א פסוקים כמנין מיכאל, כיון שבכל אות יש את הנגלה ויש את הנסתר. לדוגמא, אות שי"ן מורכבת מג' אותיות שהן ש. י. נ. הנגלה שלה הוא אות ש' והנסתר שלה הן אותיות י. נ.

ולפי זה ביאר, כי הנסתר משמו של משה הוא בגימטריה ק"א. כיון שהנסתר מאות מ"מ מ' וגם הנגלה שלה הוא מ', הנסתר מאות שי"ן הן אותיות י. נ. והנסתר מאות ה"א הוא אות א', שהם יחד בגימטריה ק"א, והוא לומר שאף שמשה נסתלק ואיננו, הנסתר שלו שהוא התוכן הפנימי שלו קיים, והנסתר הוא בגימטריה ק"א, ולכן יש ק"א פסוקים בפרשת תצוה, שהם הנסתר הפנימי של משה רבינו, לרמז שאף שהוא אינו קיים, הנסתר שלו שהוא ק"א, קיים בכל הדורות.

והנה לא ביאר לנו הגר"א מהו הענין שהנסתר של מרע"ה הוא ק"א.

ונראה בביאור הדברים, דהנה ביאר התורת חיים בסנהדרין (צט, ב), והובאו דבריו באליהו רבא (סי' רצט ס"ק ג) ובפרי מגדים (או"ח סי' ש משבצות זהב ס"ק א), לבאר דברי הגמרא בסנהדרין, "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו" - הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר.

דכוונת הגמרא על פי מה שאמרו, אינו דומה שונה פרק מאה פעמים לשונה פרק מאה פעמים ואחד, והטעם משום דשם שר הממונה על הזיכרון הוא מיכאל שעולה ק"א - מאה פעמים ואחד, וע"ז אמר נפש עמל שחוזר על תורתו תמיד - עמלה לו שהתורה מחזרת עליו שלא ישכח אותה, והיינו כי "אכף עליו

זרד רבונתו

מרן רשכבה"ג רבי חיים קניבסקי זצ"ל נלב"ע ט"ו אדר תשפ"ב

המעשים" - כך מגיעים להשגות נשגבות אלו של רבינו זצוק"ל ולידיעת כל התורה כולה.

אין אנו אוהים בהשגותיו של רבינו זצוק"ל, ואיננו נמצאים במקום נעלה זה, וההתמודדות שלנו היא עם כל דבר המפריע ומבלבל ומטריד, אך דבר אחד ודאי הוא, מה שאנו יכולים "לדלו" - להבין לפי ערך הכוחות שלנו, לפי ערך ההשגה שלנו, שלמוד התורה ועמל התורה באופן זה שכל דבר מטריד ומעסיק זה בגדר לומד ושוכח, רבינו לימד אותנו שיכולים אנו להתנתק מכל הסובב אותנו, וככל שידגל וירבה החיבור לתורה נבוא לידי ידיעת התורה, ודרגתנו בתורה שתהיה חקיקה בלבנו תבוא מתוך הכרתנו בערך התורה ובניתוק מהבלי עוה"ז, זהו הדבר שרבינו נתן לנו כיוון ודרך לעלות ולהתעלות, ובזה רבינו מחייב אותנו להתנתק מטרדות עוה"ז ולמצוא אף לפי ערכנו כיוון ודרך חיים לבוא לידיעת התורה, ודאי שמי שיבחר לו דרך זאת יהיה רבינו למליץ יושר בעדו לעלות ולהתעלות.

רבינו היה גם עמוד התפילה בדורנו, כאשר אלפים ורבבות מכלל ישראל באו לרבינו שיעורי בעד, מי בכריאות ומי בפרנסה, מי בזש"ק ומי בזיווג ועוד כהנה וכהנה, בין בתוך עולם התורה ובין מחוץ עולם התורה, ורבינו התפלל ובידך כל או"א, והגם שהיה זה במילים ספורות מ"מ כל אחד שיצא מביתו הרגיש שזכה וקיבל חיזוק, ורבבות נושעו מכח תפילתו של רבינו, וכפי שראו בחוש שכח התפילה של רבינו היה פועל בצורה יוצאת דופן, וגם אני ראיתי כן בעיני כמ"ל, ורבינו מסר את עצמו להתפלל ולברך את כלל ישראל, זאת על אף שקיעותו העצומה בתורה ורצונו וחשקו להנות בתורה, ואהבתו לתורה שבערה בו, וכידוע שהיה מבקש שיתפללו עבורו שיוכל ללמוד, וזו היתה תפילתו על עצמו, מ"מ היה מתפלל ומבקש על כלל ישראל, וכך השתלב בו עמוד החסד עם עמוד התפילה, וכל ענייני החסד עברו דרכו, ולא היה זה תרתי דסתרי אצלו כלל. ונמצא שחסרנו בפטירתו את שלושת עמודי העולם - תורה ועבודה וגמילות חסדים,

כח התפילה מיוחד הוא רק למי שעובד ה' מנעוריו

וגראה להוסיף בענין כח התפילה שהיה לרבינו שהוא כפי שמצאנו יסוד גדול ממרנא הגר"ח מוואלוז'ין והביאו הגר"י יוסף פיימר מסלוצק (וגדפס בספר דרשותיו בהספד על מוהר"ר יעקב מאיר אב"ד בריסק עמ' קנד) שכח התפילה מיוחד הוא רק למי שעובד ה' מנעוריו, כי אחד מסוגלות התפילה שיהא המתפלל עובד ה' מנעוריו אז תפילתו מתקבלת יותר, אבל אם אינו עובד ה' מנעוריו אף שהוא עתה יותר גדול מזה האיש שהוא עובד ה' מנעוריו, מ"מ בדבר זה שתהא התפילה מקובלת האיש האחר יותר גדול.

רבינו הראה דברים שלא נתפסים כלל, וישנם סיפורים נראים על הישועות והמופתים שהיו במעונו, והגם שאין אנו מזלזלים בזה ואדרבה מזה רואים אנו את כוח תורתו, אבל צריך לדעת שאין זה העיקר כלל, וחכמינו בהיותם בחור בישיבת חברון ובא לפני מורינו רה"י הגר"י סרנא זצוק"ל האדמו"ר מקרעטשניף זצוק"ל, וסיפר לו הגר"י סרנא זצוק"ל, שפעם נפגשו ברכבת רבי אברהם בנו של מרן בעל החפץ חיים עם בנו של השפת אמת, ואמר בנו של השפ"א לרבי אברהם ששמענו דברים כה גדולים על אביו וישיספר לו איזה מופת ממנו, נענה רבי אברהם ואמר, שכשאתה מבקש ממני מופת כוונתך לצדיק גוהר והקב"ה מקיים, אצל אבי המופת הכי גדול היה הקב"ה גוהר וצדיק מקיים, ובאמת היש לנו מופת יותר גדול מאשר החזיון שראינו נגד עינינו, מערכת חיים של התנתקות מכל חיי העוה"ז במשך עשרות שנים, בלי הפסק של רגע אחד ממדרגתו הגבוהה, והכל עם יסוד של עמל התורה ושקידת התורה וניצול הזמן.

מתוך דברי הספד והתעוררות על חלקו ארון האלקים מרן שר התורה רשכבה"ג הדרך אמונה זצוק"ל זצ"א

רבינו שליט"א נשא דברי הספד וקינה בהרבה מקומות תורה, ונביא כאן קטעים מהספדו. וכרחי חיותו של מרן הגר"ק זצ"ל, נשא רבינו קמיה משאות קודש, ובפרט בעת ביקור מרן זצ"ל בישיבת חברון, שרבינו שליט"א האיר את המעמד באור יקרות.

רבינו זצוק"ל היה מהיחידים ששתלם הקב"ה בכל דור ודור כדי להורות את חוקיו ומשפטיו לישראל, ומסירת התורה בדור זה היתה ע"י רבינו, אשר עיני כל ישראל היו נשואות להוראתו והכרעותיו של רבינו בכל תחום, ודבריו נתקבלו בכל מקום, ובפרט בעיני זרעים שרבינו הוא הגבר הוקם על, אשר הקים עולה של תורה והעמיד 'משנה ברורה' ע"ס זרעים, באשר לא היה כן לפניו, מלבד מרנא החו"א זצ"א [שרבינו זצוק"ל היה מגדולי תלמידיו] שהוא השאירם כענינים עמוקים, ורבינו בא והעמידם הלכה ולמעשה, והשפיע השפעה עצומה בספרים ובפסקים שמלווים את עולם התורה, ועיני כל ישראל היו נשואות לבית הגדול שמשם יצאה תורה והוראה לכלל"י, ובפטירתו איבדנו את עמוד התורה של כלל"י.

כך היה רבינו זצוק"ל ממנחילי התורה וממשיכי

העתקתה ממשה רבינו ועד עתה, ונעשה הוא ותורתו אחד ככח זה שהמית את עצמו מנעוריו באהלי החכמה, וכבר משחר ילדותו היה עמל ויגע בתורה"ק במושגים נעלים ומרוממים שאין לנו השגה, ומסתבר שדרכו והנהגתו של רבינו זצוק"ל היו במושגים גבוהים עד מאד שאף בזרות קודמים לא היו הזון נפרץ, ועמל כזה במשך כתשעים שנה מתוך ניתוק מוחלט מענייני עוה"ז העמיד אדם גדול שהיה ספר תורה לתורה שבע"פ, והיה מוסר התורה מהיחידים ששתלם הקב"ה כדי להורות את חוקות האלקים ומשפטיו לישראל.

...וענין זה ראינו אצל רבינו שהיה אחד יחיד ומיוחד בדוגה של יגעת בעשר אצבעות, באשר משחר נעוריו ועד יומו האחרון הפנה את כל כוחותיו כולם לעמל התורה ויגיעתה, ורבינו היה גם אחד יחיד ומיוחד בדרגה של זלא נהנתי אפילו באצבע קטנה, כאשר פרק מעל צווארו את על החשבונות הרבים בניתוק מוחלט מכל עניני העוה"ז, ומכח זה זכה להיות מוסר התורה בדורנו ונעשה ארון הקודש לתורה שבע"פ באשר כל התורה כולה היתה חרותה לנגד עיני כל הימים, והכל מעוצם שקידתו בתורה ופרישותו מחיי העוה"ז, ובזה היה רבינו ציור מוחשי לארון הקודש לתורה שבע"פ.

הרבה דברו על ידיעת התורה של רבינו זצוק"ל, שלא היה כמותה, השליטה בלי מצרים בכל מכמני התורה, והידיעה המוחלטת בכל חלקי התורה - בבלי וירושלמי ספרא וספרי כוזה"ק בטור ובשו"ע וכו', הכל מכלל, והתמיהה עולה איך ילוד אשה יכול להגיע לכל זה, מהו כוחו של רבינו להגיע למושגים עצומים אלו.

..... וזה מה שהיה - כפי ערכנו - רבינו זצוק"ל, ידיעת התורה המופלאה שלו באה מתוך אהבתו העזה לדברי התורה ולקב"ה, לא היה אצלו לשום דבר מלבד התורה, ורק התורה היתה דבר חשוב בעיניו, ומלבד התורה לא היה דבר קיים בעולמו, מערכת חיים בבהינת המית עצמו מנעוריו על דברי תורה, וכך היתה תורתו - תורה החקוקה בלבו של אדם וחירותה בנשמתו, 'ותשמח נפשו בדבריה' - כל שמחתו של רבינו זצוק"ל היתה בדברי התורה, וכל מהלך החיים שלו לא היה אלא תורה, 'כי הייתה נפשו טהורה מכל מחשבות הבל, וליבו היה מגדל ומרומם התורה על כל

